

Forfatter: Louis Theodor Alfred Bobé, 1867-1951

Titel: Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Kong Christian VII

Citation: Louis Theodor Alfred Bobé, 1867-1951: "Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Kong Christian VII", i *Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Kong Christian VII*, Otto B. Wroblewski's Forlag., s. I. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002245849-000-root.pdf> (tilgået 30. april 2024)

Anvendt udgave: Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Kong Christian VII

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Chr. VII

s. II CHARLOTTE DOROTHEA BIEHL'S

BREVE

OM KONG CHRISTIAN VII.

UDGIVNE EFTER ORIGINALERNE

AF

L. BOBÉ.

MED 4 ILLUSTRATIONER.

KØBENHAVN.

OTTO B. WROBLEWSKI'S FORLAG.

HOFFMANN'S BOGTRYKKERI (S. HOFFMANN & E. LANGE).

1901.

s. III

s. IV CHARLOTTE DOROTHEA BIEHL fødtes 2. Juni 1731. Hendes Fader var Christian Emilius Biehl, Sekretær ved det kgl. Billedhugger og Bygningsakademi paa Charlottenborg. Moderen Sophie Hedevig Brøer var Datter af Præsidenten i Borgretten Hans Brøer, der fortrinsvis ledede hendes Opdragelse og Undervisning. Holbergs Komedier, Peder Paars og Danmarks Historie var Barnets første boglige Underholdning. Læsning var hendes eneste Interesse, og Dukkerne man forærede hende maatte vige Pladsen for Bøgerne. Ved at faa Adgang til de franske Skuespilleres Forestillinger paa Charlottenborg i Aaret 1750 vakte hendes Sans for det dramatiske. Hun fandt formaaende Velyndere i Gehejmeraad Hjelmstjerne, Konferensraad Bornemann og Etatsraad Augustin, der opmuntrede hende til at paatage sig Oversætterarbejder for Scenen. Hun oversatte et Stykke af den paa hin Tid saa yndede Destouches og skrev 1764 efter dennes Forbillede en Komedie i 5 Akter „Den kjærlige Mand“ og kort efter Skuespillet „Den kjærlige Datter“, hvilket sidste vandt de skjønne Videnskabers Selskabs Pris, samt Theaterstykket „Den forelskede Ven“ (1766), i hvilket Thyboskikkelsen v. Pralendorf forekommer, der i Officerskredse vakte megen Indignation. Efter Moderens Død 1762 bestyrede hun Faderens Husholdning paa Charlottenborg. Kaarene vare smaa, hans Løn var kun 400 Rdlr., og i lang Tid tjente hun næsten intet ved sin literære Virksomhed. I denne Periode falder vistnok ogsaa hendes Livs store Skuffelse, en ulykkelig Kjærlighed, i hvilken en Misforstaaelse synes at have afgjort hendes Skæbne. „Jeg har kun en Gang i mit Liv“, skriver hun, „troet at føle det man kalder Kjærlighed og blev beskyldt af den, som jeg bar den for, at jeg ikke elskede ham, men kun havde Godhed for ham“. Fra 1773 fik hun udbetalt en Pension af 150 Rdlr. aarlig, som hun til Dels anvendte til at dække Faderens Gjæld med. 1774 lærte hun den literært interesserede spanske Gesandt i Iøjbenhavn Llano at kjende, der opmuntrede hende til at oversætte Don Quichote paa Dansk og blev hendes Lærer i Spansk. Allerede 1777 forelaa Arbejdet trykt. Med sit nøje Kjendskab til Holbergs Sprog øste hun ved Oversættelsen i rigt Maal af dennes Ordforraad og Vendinger og gav derved sit Ars. vbejde et klassisk Præg, der altid vil sikre hendes Gjengivelse af det berømte Digtværk en Plads i Literaturen. Det er i nyere Tid bleven udgivet paany (1865—69). Hendes varme nationale Følelse, hendes Kjærlighed til det danske Sprog og ihærdige Bestræbelser for at rense det for fremmede Snylteord fortjener Anerkjendelse, naar Efterverdenen forlængst har glemt hendes egne flove og usmagelige Theaterstykker og Prosafortællinger.

1777 mistede Charlotte Biehl sin gamle Fader, til hvem hun var vant at betro sig i alle Forhold. Livet laa ikke lyst for den halvgamle Pige, der var henvist til at leve af sine Penge. Guldberg havde atter og atter skuffet hende med sine gyldne Løfter og fagre Ord. Med Theaterchefen Warnstedt stod hun paa en daarlig Fod. Guldberg havde efter hendes Sigende bagtalt hende til hin og skildret hende som en Ødeland. Faa Maaneder efter Faderens Død fik hun af Kongen 100 Rdlr. „uden Anledning, som Bevis paa hans Behag ved Don Quichote, den første Opmuntring efter 13 Aars Flid og Møje“. For sin Oversættelse af Cervantes' Fortællinger fik hun intet, for sine originale Prosaarbejder kun 30 Rdlr. Som en bitter Ironi modtog hun et lille Gratiale for et originalt Theaterstykke i Manuskript som Theaterdirektionen havde forkommet, og til hvilket hun nærrede store Forventninger, men som hun ulykkeligvis ikke ejede i Gjenpart. Særlig i disse Aar synes hun at have arbejdet under et vist Højtryk for at bjerge Føden. 1778 oversatte hun til Brug for Scenen Teksten til Bachs Oratorium Israeliterne i Ørkenen, men fik ingen Penge derfor. Hendes Rimerier udmærker sig ikke synderligt fremfor andre skrivende Damers paa hin Tid, men dog satte hun en Ære i ikke at tjene Penge ved at skrive Lejlighedsdigte. „Man maa føle for at skrive“ siger hun etsteds. At hun virkelig nød Anseelse hos Samtiden og blev feteret i Hovedstadens fornemme æsthetiserende Kredse, ja endog i 1779 efter eget Sigende omgikkes meget med de fremmede Ministre, hjalp hende ikke ud over pekuniære Vanskeligheder. Men mere end Savnet af Pengene følte Charlotte Biehl Længselen efter en Sjæl til hvem hun fuldtud kunde betro sig.

Da førte Skæbnen hende sammen med den Mand, hvis Navn nøje er knyttet til hendes. Det var den 30aarige Gardeofficer og Kammerjunker hos Kronprins Frederik, Johan v. Bülow, den unge Thronarvings fortrolige Ven og Vejleder, en Mand med mange Fremtidsmuligheder, og med hvem mans. vii visse Kredse alt begyndte at regne. Sært var det ømme Venskabsforhold, der udviklede sig mellem de to, ulige i Alder, i Kaar, i Byrd, et Venskab, som det kun kjendes i de skjønne Sjæles Tid. Den trivelige, matroneagtige Blaastrømpe, Søster Dorthe, som unænsomme Samtidige spotvis kaldte hende, og den endnu unge, kjønne Officer, der for Alderens Skyld godt kunde være hendes Søn, som Aar ud, Aar ind ikke trættes ved at modtage hendes højstemte Hyldest og hyppige smægtende Epistler, som trods sin bundne Stilling ved Hoffet, trods lystige Gilder og dragende Kvinder føler Trang til at besøge den gamle, graanende Jomfru, som ogsaa, om end kun i Smug, har Hjærte til at glæde hende med talløse Opmærksomheder, der ellers kun af en Elsker ødsles paa en Brud.

Hun vilde, som hun skrev til Bülow, i sine Følelser for ham forene en Elskerindes Varme med en Søsters Troskab og en Moders Omhu med datterlig Tillid og Ærbødighed. Hun har ingen anden Vilje end hans, hendes Kjærligheds Lykke forbitres af Skinsygen, da hun erfarer, at han har truffet sit Valg af en Hustru, om hvem han selv bekjendte, at hun hverken var smuk eller havde Forstand, men vilde bringe mange Penge med i Ægteskabet. Det „ubodelige Forlis“ af hans Kjærlighed bragte hende idel Graad og søvnløse Nætter. „Det varme Kys De trykkede paa mine Læber, da De bragte mig dette Budskab, satte hver en Draabe Blod i Bevægelse, men var ikke mægtig nok til at dræbe Tanken, at De kom for at sige mig det sidste Farvel“.

Snart udsoner hun sig dog med Tanken og taler hans Trolovedes Sag, naar han synes at forsømme denne. Saaledes sigter hun Bülow for at have Stævnemøder, snart med den smukke Fru de la Calmette, snart med den kokette Jomfru Klenow og beder den kjære Skalk at blive fra Grønnegade, hvor han træffer den sidstnævnte unge Pige.

Nu som før sidder hun i Tusmørket, da hun ikke vover at tænde Lys for ikke at blive set fra Gaden, og venter i Timevis paa det Øjeblik, da hendes Hjertensven i pragtfuldt Skrud kjører over Torvet til Skuespilhuset i Kongens og Kronprinsens Følge. Nu som før syer hun Manchetter til ham, baldyrer i Maaneder med sin kunstfærdige Haand en pragtfuld Skjærm og sender varme, lækre Pandekager med den gamle, diskrete Tjener, der til Gjengjæld bringer hende Blomster, Frugter og Sukkergodt.

Stor var hendes Skuffelse, da det trofaste Bud en Dags. viifandt en yngre uforstaaende Afløser. Da han første Gang overrakte hende en Buket fra sin Herre, troede hun i hans Ansigt at kunne se Forbavselsen udtrykt over at hun hverken var ung eller smuk nok til at modtage en saadan galant Opmærksomhed.

Som ventes kunde, bleve hans Besøg hos hende færre og færre, efter at han havde holdt Bryllup.

I de Dage og Uger hun ofte maatte savne hans personlige Nærværelse nøjedes hun ikke alene med at sende sin Ven lange Epistler, tit med opdigtede Samtaler, der udtrykte hendes Længsel efter hans Komme, men nedskrev tillige, opmuntret af ham, i Løbet af Foraaret 1784 sine saakaldte historiske Breve, der indeholder alt hvad hun vidste om Kongerne Frederik IV. til Christian VII.

Efter den mærkelige 14. April 1784, der fravristede Guldberg og Arveprinsen Statsstyret, overdrog Bülow, der havde saa væsentlig en Andel i hin Begivenhed, Dorothea Biehl at udarbejde en Fremstilling af Regeringsskiftet og dets Forhistorie, medens endnu alle Enkelthederne vare i frisk Minde. Med Kronprinsens Billigelse stillede Bülow de fornødne Aktstykker til hendes Raadighed og meddelte hende i Ny og Næ mundtlig en Fylde af Oplysninger, som kun han kunde give. Det Hverv, der saaledes blev betroet hende og som krævede betydelig Diskretion, opfyldte hende med Glæde. Det Øjeblik da Bülow meddelte hende, at hun skulde „gjøres delagtig i det som ingen uden Kronprinsen og hendes Ven vidste“, gav hende Oprejsning for mange Aars Skuffelser. Til Trods for sit svagelige Helbred gik hun med ufortrøden Iver til sin Opgave og fuldendte Skildringen af Regeringsforandringen i Løbet af Sommermaanederne 1784. Bülow gjennemlæste Skriftet nøje og forsynede det med enkelte Anmærkninger og Rettelser, og han deler saaledes med sin Veninde Æren og Ansaret for denne Fremstilling.

Dorothea Biehl medbragte unægtelig til sine historiske Arbejder ikke faa gunstige Betingelser: en levende Interesse for Fædrelandets Historie, en udpræget Evne for historisk Skildring, en sjælden god Hukommelse, hvormed hun fæstede det til Papiret, hvad mange af hendes Samtids bedste Mænd havde fortalt hende, og en umiskjendelig Omhu for at skaffe sig et paalideligt Grundlag til at bygge sin Fremstilling paa. Findes der end i hendes Breve og særligt i de om Kongerne Frederik IV. og Christian VI. mangt og meget af tvivlsomt Værd, maa Eftertiden sikkert være D. Biehl taknemmelig fors. viiihendes Optegnelser om Christian VII.s Tid. De seneste Aartiers historiske Forskning har til Dels sat os i Stand til at kontrollere, berigtige og supplere hendes Meddelelser, og vistnok i overvejende Grad er denne Prøvelse falden ud til Fordel for hende ; i mange Tilfælde vil hun vedblive at være vor eneste Hjemmel for meget, hvis Troværdighed staar og falder med hende. Til D. Biehls Ros skal anføres, at hendes store Personalkundskab saa godt som altid viser sig at være paalidelig og korrekt, hvad der kun kan siges om faa Skrifter af denne Art. Naar Paludan-Müller, som bekjendt, haanligt har affærdiget hendes historiske Breve som Slotssladdertaskens Anekdoteskriveri, maa denne Dom sikkert betegnes som overilet og borneret.

Som enkelte blandt mange Vidnesbyrd om hendes ærlige Stræben for at yde Ret og Skjel mod alle, selv om det maatte vække Mishag hos hendes Hjærtensven Bülow, kan anføres følgende Udtalelser, der maa vække Læserens Sympathi for hende.

Bülow havde i sin Forbitrelse mod Guldberg og hans Partifæller udtalt Ønsket om at disse burde lide en haard Straf „for den Elendighed de havde bragt over Landet og sone de Mishandlede ved deres Blod“. I denne Anledning skriver D. Biehl til Bülow: „Guldberg er en svag og skrøbelig, men ikke en ond Mand, der mangler Indsigt, men hverken god Vilje eller Redelighed. Andre have misbrugt hans godtroende Hjærte og blindet hans Øjne ved et falsk Skin. Er han ikke en fattig Mand? og kan der være et stærkere Bevis paa, at han er en redelig Mand. Han har ikke gjort sig betalt for sit møjsommelige Arbejde og tænkt paa sin store Familie. Han forskansede sig ikke imod det kommende Uvejr ved at købe sig Venner med det uretfærdige Mammon. Kan De nævne mig En, der har faaet Gaver eller Laan af hans Haand ?“ I denne Sammenhæng bør det erindres, at Guldberg Gang efter anden havde glemt at indfri sine Løfter til hende om at skaffe hende bedre Kaar, og at hun intet havde at takke ham for.

Om Bernstorff hedder det i et af hendes Breve: „Man lærer først at kjende Folk ret, naar de tror, de kan vove alt og ville alt. Bernstorff opofrer alle Ting for at befæste sin Myndighed, eller rettere sagt, at faa Hjælp til at faa sin Vilje frem. Det synes mig ikke, at han saa meget har at bebrejde den forrige Regjering uden at det skulde være det, at den uddelte Naadesbevisninger i Flæng, medens han forbeholder sine Slægtninge og Yndlinge dem.“

s. IX Om Ditlev Reventlow, hvis uforsvarlige Ledelse af Christian VII.s Opdragelse hun som ogsaa alle hendes Samtidige dadler saa strængt, skriver hun: „Reventlow var en Mand, hvis Barskhed enhver gruede for, men en Hader af klynkere og Lovtalere; hans Princip var, at kun faa burde bevises Naade, siden kun faa fortjente det, men naar de fandtes, saa skulde de virkelig hjælpes og saaledes, at de ikke havde nødig at komme igjen“.

Samarbejdet med Bülow paa Fremstillingen af Regeringsforandringen 1784 var vistnok det sidste Lyspunkt i C. D. Biehls Liv. I de faa Aar hun endnu havde tilbage var hun hjemsoget af tiltagende Svagelighed og Sygdom. Bülow svigtede hende vel ikke, men hans Besøg og Breve bleve stadig sjældnere. Hendes sidste Brev til ham, skrevet med rystende Haand, er fra Marts 1785. Hun kan kun krybe fra Stol til Stol og kan ikke mere sidde ved Vinduet. Hun har ikke Brænde i Huset, Æblerne ere spiste op, Vinen drukket ud og hun ejer ikke en Skilling til at købe Bonbons for.

Døden kom som en Befrielse for hende faa Uger senere den 17. Maj.

Charlotte Dorothea Biehls historiske Breve bleve efter Originalerne i Bülows Manuskriptsamling i Sorø først udgivne 1865 i Historisk Tidsskrift (3. Række, IV. Bd.) af Overlærer Bang. De vakte ved deres Fremkomst megen Opsigt og have siden den Tid været læst meget.

For at gjøre dem tilgængelige for videre Kredse har Forlæggeren efter et ofte udtalt Ønske besluttet at udgive Brevene om Christian VII. paany. Ved Udgivelsen ere Originalerne jævnførte, og paa ikke faa Steder har det vist sig, at Bangs Text tiltrænger en Revision, ligesom de af ham tilføjede oplysende Anmærkninger ikke tilfredsstille Nutidens Krav. Den oprindelige, af Bang bibeholdt, stundom meningsløse Tegnsætning, der i høj Grad vanskeliggjorde Læsningen, er fjærnet, ligesom man ved Brugen af store og smaa Bogstaver, der ligeledes af Forfatterinden anvendes i Flæng, væsentlig har fulgt de nu gjældende Regler. Iøvrigt er Texten et nøjagtigt Aftryk efter Originalen. Bogen ledsages af to ikke tidligere reproducerede Portrætter, det ene af Dronning Caroline Mathilde efter en Tegning af Als, det andet af Overhofmesterinden Plessen efter Originalmaleri paa Sierhagen.

L. B.

s. 1

*Om Christian den Syvende.
Den 29 de Marts [17]84.*

Med saa megen Fornøjelse, som jeg stedse tager Pennen i Haanden for at skrive min elskede Bülow til, saa hæmmer Materien den dog meget. Jeg vilde, at Sandhed og Oprigtighed tilstædede mig at sige det modsatte af det, som jeg har at meddeele Dem, og som for den største Deel maae være Dem saa godt som mig bekiendt, men hvor ubehageligt det end er mig at see forud, at jeg ikke kan opvække andre end Menneske Vennen krænkende Følelser hos Dem, saa vil jeg dog gjøre det, siden De har forlangt det. Der ere visse Taare[r], som man smager Vellyst i at ud[g]yde, men for disse er De meget tryg(ge); for de som en modsadt Bevægelse frembringer, bliver jeg Dem derimod ikke Borgen. Imidlertid maae De ikke vente at faae meget Nyt at vide, deels fordi jeg allerede den Gang begyndte at trække mig lidt efter lidt af de Connectioner jeg var kommen i, jeg veed ey selv hvordan, men som vare af saa viid en Omkreds, at jeg havde lidet eller ingen Tiid for mig selv tilovers, og deels, fordi meget af det jeg fik at vide, var af en Beskaffenhed, at jeg umagede mig for at glemme det.

Hvad enten Undersaatternes Hierter havde saa reent udtømmet deres Kierlighed paa Faderen, at ders. 2var intet tilbage for Sønnen, eller om der var en Slags Forevarsel om det Tilkommende i dem, det veed jeg ikke, men vist er det, at der yttredes en Art af Koldsindighed imod ham, som nok ingen, eller i det mindste meget faa, vare i Stand [til] at gjøre Reede for, hvor den kom fra. Det eneste man hørte om ham, var hans hurtige og bidende Svar, og saa megen Behag, som nogle end fandt i dem, saa var Biefaldet langt fra ikke almindeligt, og jeg var iblandt dem, som de ikke henrykkede. En Dag ved Bordet fortalte Greve L[aurvig], hvor herlig han Dagen forhen havde fornøyet sig over Cron Prindsen, som han havde spist hos, og da de efter Taffelet var gaaet ud at spadserere i Sønder Marken, var Cron Prindsen sprungen op paa en Tue, sagt, han var Hr. Qvist, og holdt en Præken for dem. Han anførte noget af den, som sikkert var lige saa vittigt som bidende, men da min Latter ingen Biefald forkyndte, saa vendte han sig til mig og spurgte, hvorfor jeg var saa alvorlig, og jeg svarede ham ganske kort: Latter, Hr. Greve, er uvilkaarlig Bevægelse, og følgelig ikke let at gjøre Reede for, det kommer an paa Følelsen, og Indtrykket, det man hører, gjør. Efter adskillige Ordvexlinger forlangede han at vide Indtrykket, det han havde sagt, havde gjort hos mig, eller man havde Føye til at troe, at jeg var misundelig over, at der var fleere end jeg som havde Forstand. Forstand, Hr. Greve, og Vid, svarede jeg, ere to meget forskellige Ting, og uden at undersøge, om en Ober Hofmester burde lade en ung Prinds i sin Nærværelse drive Spot med Gudss. 3Tienesten, førend han var vis paa, at han havde Indsigter nok til at skille Religionen fra dens Forkynderes Uvidenhed, saa er, efter mine Tanker, en spillende Vid meget farlig for een, der er fød til Thronen, ingen tør vove at angribe ham med sine egne Vaaben, han vil altsaa stedse komme som Seyer Herre af Striiden, hans Forfængelighed tillader ham ikke at deele Æren med sin Fødsel, men tilskrive sig den allene, og dette vil bringe ham til at lægge saa aldeles Vind paa Vittighed, at det bliver en stor Lykke, i Fald den ikke løber bort med Skiønsomheden. At denne Spaedom traf ind, ere vi desværre overtydede om.

1

R[eventlou]s umenneskelige Haardhed havde foruden den græsselige Angst, som den jagede Cron Prindsen i Blodet, endnu en anden skadelig Feyl i Følge med sig, den forsaraagede hans Sladderagtighed, der har voldt, at de faa Venner han har haft, aldrig har tordet gaae aabenhiertet til Værks imod ham, eller være ham ad, siden enhver frygtede for, at han sagde hvert et Ord igien. Denne for ham selv og andre saa skadelige Vane, beskyldes en Kammer Tiener ved Navn Kirchoff for at have bragt ham i, ved at tage meere og mindre Deel i hans den Dag hafte Fortræd, alt eftersom Prindsen vedste at gjøre ham Regnskab for hvert Ord, der blev talt. Da han, som man siger, kom til Mandfolkene, var den gamle Geheime Raad Berkentin hans Ober Hovmester, Reventlou Hovmester, Geheime Raad Schac Rathklau og Ober Hovmester Moltke Kammer Junkere, Holcks. 4først, og siden Sperling Kammer Pager. Men S[chack] R[athlou] blev kun nogle Aar hos ham, fordi, som man troede, Moltke skulde være desto nærmere til at blive hans Marschall, som ogsaa skeedte. Denne havde han en naturlig Modbydelighed for; Holck, som blev Kammer Junker ved Schack Rathlous Afgang, var ham ligegyldig, saa at Sperling og Kirchhoff deelede hans Yndest og Tillid imellem sig, og til Uhæld vare de begge lige uværdige til den.

1*

Erfarenheden synes vel at have viist, at hans Hierte ikke kunde føle Venskab, og han følgelig ingen sand Ven fortiente, men Spørgsmaalet er, at om han var kommen i værdige Hænder, om han havde haft et Menneske om sig, der ved en sand Hengivenhed og Omhue for hans Vel havde fortient hans Agt, og den var bleven Grunden til hans Kierlighed, om det da ikke havde fæstet hans Hierte og lært ham at kiende en Vens Værd, et Klenodie for alle, men sikkert det kostbareste Gud kan skienke den, der ved at være fød til at herske finder Egennyttens Slaver overalt, der knæle for hans Magt, men elsker ham ikke, i det mindste har Kongen ikke troffen paa andre af alle dem, som Ungdom og Letsindighed forbandt ham med.

Uden at han kiendte det mindste til Rigets og Sagernes Forfatning, uden at han [Christian VII.] en eneste Gang havde kundet følge sin Villie og Velbehag i det allerringeste, lagdes Høysalig Kongen paa sin Døds Seng, og enhver Fornuftig skielvede for den Svingel, der vilde følge med den store Forandrings. 5fra et skielvende : maae jeg, til det uomstødelige og mægtige: Jeg vil. I de fiorten Dage da Høysalig Kongens Død var vis og Tiimen allene uvis, var Conseillet næsten bestandig samlet paa Slottet og beraadsloge, men uden at Cron Prindsen saae nogen af dem, men Reverdil maatte i den Tiid næsten stedse holde ham med Sælskab efter Reventlous Befalning. Da han sagde mig det, spurgte jeg ham, hvorledes Cron Prindsen var til Mode, og om han ikke ængstedes over hans Faders Død? Han kiender saa lidet til ham, svarede han mig, at Naturens Røst let kan døves af det smigrende, en uindskrænket Villie har for den uerfarne Ungdom; han føler meget godt, hvorvidt den strækker sig, men [tænker] ikke paa Besværlighederne den har i Følge med sig; thi Reventlou sadte ham i Gaar Aftes temmelig haardt tilrette, og i det han gik ud, vendte Cron Prindsen sig med de Ord til mig: Han gjør vel i at benytte sig af Tiiden; om en Tiime sagde han mig det maaskee ikke ustraffet; — hvorved Vandet kom i hans Øyne, men efter mine Tanker var det meere Forbittrelsens end Smertens Taare.

Den første Handling hvori han altsaa fulgte sin egen Drift, var den: at da Bernstorf paa Slots Altanen forkyndte hans Faders Død og hans Bestigelse paa Thronen, løb han ud til ham og viiste sig for Almuen, der tog imod ham med et skingrende Hurra, der syntes at behage ham ligesaa meget, som det ved en sildigere

Leylighed ængstede og forskrækkede ham. Om ingen ved denne Leylighed forestillede ham, at det var mod Velanstændigheden at tage imod ets. 6Fryde Skrig, eller om man i smaae Ting vilde give ham Tøylene, for at holde ham desto kortere i de store, er vanskeligt at bestemme; men det skeedte og blev af alvorlige Folk kaldet: en Barne Streg.

Om Reventlou ikke kunde lide St. Germain fordi han var ligesaa myndig som han, eller om han troede, at det vilde glæde Indbyggerne, som han var meget forhadet hos, at han kom bort, saa havde han i sin sædvanlige Hovmester Tone sagt ham, at han skulde give St. Germain sin Afskeed naar han condolerede ham, men Kongen gjorde det ikke, og da Reventlou siden efter spurte ham, hvorfor han ikke havde gjort det? svarede han: At han havde undseet sig ved at sige det til en graae hærdet Mand.

I steden for at enhver havde Føye at troe, at Dronning Sophie Magdalene maatte sønderrives af den bitterste Smerte ved Kongens, som hendes eneste Barns Død, saa syntes det meget meere at give hende Lyst til Livet og Verden igien, ved det hun øyneae en Muelighed til at faae Haanden i Regierings Tømmen igien, som hun nu i næsten tyve Aar havde været udelukket fra. Hun var gaaet ganske anderledes til Værks med hendes Sønne Søn, end med hendes egen; i samme Grad som hun var stræng og haard imod denne, havde hun været eftergIVEN imod hiin; naar han var hos hende, kunde han i den strængeste Forstand giøre og lade hvad han vilde, alle hans Indfald og Grillen maatte opfyldes, hans Vink var hende en hellig Lov, store Kostbarheder bleve givne ham til Priis naar han fandt Behag i at ødes. 7Lægge dem, og Reventlou beklagede sig ofte over, at Cron Prindsen blev af at være en halv Dag hos hende saa baldstyrig, at der behøvedes mange til at faae ham i Skik igien. Da nu den unge Konge maatte forlade Slottet paa nogle Dage for at faae Gemakkerne overtrokken, tilbød hun sig at følge med ham og Prinds Frederich til Friderichsberg, og da hun til Trods for Bernstorfs Stats Klogskab havde saa vel vidst at binde hans Øyne i Blaar, at han troede, Kongen var i en beskiermende Engels Varetægt naar han var i hendes, saa antog han dette Tilbud med Glæde og anpriiste det som et Bevis paa en sand moderlig Ømhed, i slig en Alder og paa saa ubehagelig en Tiid af Aaret at underkaste sig den Ubeqvemmelighed. De andre af Conseillet fandt ikke for godt at indvende noget derimod, som maaskee ikke heller havde frugtet noget, thi Moltkes Forfatning var for slibrig at vove paa at opirre hende meere imod sig end hun var, og man meente, at Reventlou, der kiendte Dronningen nøyere, men i sit Hierte var misundelig over Moltke, endskiøndt det var hans Svoger, og vedste, hvor høyt hun hadede ham, med Fornøyelse gav(e) hende Leylighed til at sværte ham hos Kongen. Saa faa Dage, som de end vare paa Friderichsberg, saa blev dog Bernstorfs Øyne nogenledes opladte, da hun sagde ham: at siden Kongen ingen Conseil havde bievaanet endnu og var ganske ukyndig i Tingene, saa holdt han det for godt, at hun som hans Faer Moder, da hans egen ikke var i Live, skulde for det første tage Sæde i det, og om han ikke ogsaa. 8meente, at det lod sig giøre? Bernstorf studsede og svarede i sin Stats Mands Tone: at der var ingen Tvivl om, at io hendes Forstand og Erfarenhed kunde forskaaffe den unge Herre den ypperligste Veyledning, men hvad Sædet i Conseillet angik, da kunde man befrygte, at Kongen derved maatte sætte sig for dybt ned i sine Undersaatters Øyne, da Konge Loven kun anviiste hans egen Moder Sted i hans Mindre Aarighed, og da den var længe forbie, saa gjorde han sig derved paa en vis Maade umyndig. Hun syntes tilfreds med disse anførte Grunde, men da hun ikke selv kunde komme der, saa vilde hun i det mindste besætte Pladsen, hun havde tiltænkt sig selv, med een af hendes Creaturer, som var den gamle Greve af Danneskiold, der blev kaldt ind igien og sadt i Conseillet til alle deres Forundring, der kiendte Greven for den meest selvraadigste, hidsigste og hævngierrigste Mand, der kunde drage Aande. Han havde ikke været længe deri, førend der forefaldt en Scene imellem ham og den gamle Greve Bernstorf i en af Conseils Samlingerne, som skal have diverteret Kongen uendelig. Bernstorf havde noget at foreslaae i Henseende til Oeconomie og Commerce Collegium, og da Danneskiold var den, som i Christian den 6tes Tiid havde faaet det oprettet, saa gjorde Bernstorf ham en Compliment derover og kaldte det hans Barn. Den gamle Danneskiold kom derved i fuld Fyr og Flamme, svarede, at om det var hans Barn, saa var det et saa vanslægtet og fordærvet Barn, at han ikke meere kunde eller vilde kiendes ved det, at det is. 9steden for at svare til Hensigten, det var oprettet til, og see paa Kongens og Landets Bedste, var bleven til en priveligeret Røver Himle, som bestial Kongen og plyndrede Undersaatterne. Med io større Kulde og Finesse Bernstorf besvarede hans Invectiver, io heftigere blev den anden, og i steden for at Kongen skulde paalagt dem Taushed, saa søgte han ved sine Miiner og Lader at gyde Olie i Ilden, og som han siden efter sagde til den han fortalte det, ventede han hvert Øyeblik paa, at see den første Scene af Le Cid spilles, og een af dem give den anden et Ørefigen, men i det Sted vendte Danneskiold sig grædende til ham og begierede Ret af ham. Hvorpaa han svarede: Jeg troer sikkert, at det er af en velmeent Iver og Nidkierhed, hvad De her har sagt, men De er for opbragt til at have ganske Ret.

Dagen efter at Høysalig Kongen var begravet, kom der een til mig og sagde, at alle de store Illuminationer skulde tændes samme Aften igien, fordi Kongen vilde kiøre ud og see dem; jeg paastod at det var en Umuelighed, thi han havde io seet dem ved at følge sin Faders Liig og kunde umuelig vilde giøre Byens Sørge Fakler til et Fryde Blus for sig at det var en anden Sag ifald det var Illuminationer til hans Formæling, thi saa var hans Attraae efter at see Beviisene paa hans Undersaatters Glæde, som han paa Dagen selv ikke kunde see, et Tegn til det Bifald, hvormed han toge imod dem, men ved denne Leylighed var der slet intet, der kunde bevæge ham dertil, uden Fornøyelsen han fandt deri, og dennes. 10Overbeviisning, min elskede Bülov, var saa stærk hos mig, at jeg havde Møye med at troe mine egne Øyne, da de saae ham i sin dybe Sorg og sort overtrokken Vogn at kiøre Byen igiennem og holde stille, for med koldt Blod og tørre Øyne at

betragte Sindbillederne og læse Inscriptionerne.

Med Foraarets Komme syntes Dronning Sophie Magdalene at være bleven ung med det igien, hun deede ikke allene alle det unge Hærskabs Forlystelser med dem, men hun søgte endog at vinde Kongens Hierte alt meere og meere ved at bestyrke ham i den vrang Grundsaetning: at hans Villie burde være hans eneste Lov, og foregik alle andre deri med et godt Exempel. Hun blev endog beskyldt for, at hun umagede sig for at viise ham et Par smukke Piger, men da de ikke sadte ham i nogen synderlig Bevægelse, saa vilde hun fortjene sig en Kuppel Pelts paa en anden Maade. Fra det, de tree unge Prinds af Hessen var kommen her, havde Prinds Carl været den, som Kongen havde baaren meest Yndest for af de tree; Dronningen mærkede ikke saa snart, at denne Yndest voxede hos Kongen, og at Prinds Carl ikke betragtede Prindsesse Lovise med ganske ligegyldige Øyne, førend dette faldt hende ind, at gjøre sig dem begge forbundne ved at arbejde paa dette Giftermaal, som hun ogsaa lykkelig bragte til Ende, at Kongen ikke foreslog Conseillet dette Partie, som noget det skulde give sin Betænkning over, men som noget, der var afgjort og besluttet, og alle muelige Forestillinger derimod hialp ikke. For Sandheden i denne Beretnings. 11 kan jeg ingen anden Borgen give end Conferentce Raad Nielsen, der sagde, at R[everdii] havde sagt ham det, da han havde yttret sin Forundring derover, og tillige, at Dronningen havde fundet meest Vanskelighed i at faae Prindsessen overtalt, siden hendes Stolthed havde funden sig høyligen fornærmet ved at ægte sin Broders Undersaat, da begge hendes Søstre havde faaet regierende Herrer. For at give dette Partie meere Skin af Rimelighed og hæmme det Spørgsmaal: „Hvem skal føde de Børn, der avles i dette Egteskab?“ som heele Landet gjorde, blev der udspreedt et Rygte, at Prinds Wilhelm var ved Faldet med en Hest betaget Haabet om at skaffe Hessen Arvinger, og af den Aarsag fandt Stænderne Prins Carls Giftermaal nødvendig, og da Prindsesse Caroline havde været paa tredie Aar gift, uden at være frugtsommelig, saa syntes det at bekræfte Rygtet.

Imidlertid havde Dannemark været høyst lykkelig, dersom Dronning Sophie Magdalenes Indflydelse ingen større Ulykke havde voldt det, men da de største og forunderligste Virkninger som oftest frembringes ved en ganske ubetydelig Aarsag, saa blev ogsaa Udkaarelsen af den forventede Dronnings Hofstat, som blev overdraget hende, Grundvolden til mange og høyst beklagelige Tildragelser. Dronningen havde i sin heele Regjerings Tiid ikke haft meere end en dansk Hofdame, som var en Daatter af Geheime Raad og Ober Hovmester Berkentin. Hvad enten der var en hemmelig Overeensstemmelse imellem Dronningens og hendes Tænkemaade, eller hun fandt den uindskræns. 12 kede Magt, hvormed hun [Sophie Magdalene] beherskede Kongen, saa tillokkende, at hun ikke kunde imodstaae Fristelsen, saa dannede hun sig fuldkommen efter dette store Mønster og bragte sine indsuede Lærdomme i Udøvelse, da hun blev gift med Plesses næstældste Søn. Men enten følede han sine Lænkens Tyngde stærkere end Kongen, eller hun holdt det ikke Umagen værdt at forsøde ham sit Slaverie og gjorde ham hendes tyranniske Aag saa utaaleligt, at Græmmelsen over det endte hans Liv i en meget kort Tiid. Denne Frue Pless blev valgt til den unge Dronnings Ober Hovmesterinde; havde hendes Hierte været halvt saa godt, som hendes øvrige Gaver, saa havde Valget været ypperligt, men det fordærvede det. Vil man opregne alle hendes Dyder og Fortienester, saa kan man ikke nævne een uden at være nødsaget at føye et men til, som De veed, er overalt. Hun havde af Naturen en god Forstand og dyrket den ved megen Læsning, men hun vedste det og gjorde sig ikke allene til deraf, men fordrede det som en Rettighed, at hendes Meninger skulde antages som Oracler. |: Her var endog et dobbelt men |: Hun var kydsk og troede sig endog at være Reenheden selv, men Overbeviisningen om denne eene Dyd, hvoraf dog ingen kunde høste Nytte uden hun selv, holdt hende skadesløs for Savnet af Menneskekierlighed, Fromhed og Overbærelse, og avlede Bagtalelse, Foragt og de umildeste Domme og værste Fortolkninger over deres Forhold hos hende, som i deres Omgang var meere frie og mindre stræng og tilbageholden end hun.s. 13 Hun besad den Kunst at indtage og gjøre sig elsket i en høj Grad, naar hun holdt det Umagen værdt; under Skin af en oprigtig Deeltagelse i en andens Vel kunde hun gjøre sine Meeninger til Rættensnoeren for en anden, men hendes Egenkierlighed kunde ikke tillade at fremme nogen andens Vel, uden for saa vidt hun derved bekom en uindskrænket Magt over den, som hun foregav at elske.

Om hun virkelig har fattet Kierlighed for Dronningen, eller hun allene har søgt at bemestre sig hendes Hierte for at leede og føre hende som hun lystede, det veed kun han, der seer vore lønligste Tanker, men saa meget er vist, at vor elskværdige og beklagelige Dronning ikke naaede Byen, førend hun ingen anden Villie havde end hendes Oberhovmesterindes. Efter al Formodning gik hendes Anlæg derhen, at forskaffe Dronning Caroline Mathilde den samme Magt over Christian den 7de, som Sophie Magdalene havde havt over Christian den 6te, og ved at beherske Dronningen, sig selv Herredømmet over dem begge. Havde hendes høye Tanker om sine egne Indsigter endda tilladt hende i Forvejen at undersøge Kongens Caracteer og indrette sin Plan efter den, saa maaskee den havde lykkedes hende, men paa den Maade, som hun begyndte det, handlede hun just, som om hun havde været underkiøbt til at befordre Konge Huusets Ulykke og Landets Fordærv.

Heele Aaret 1766 indtil November Maaned var ingen, som yttrede nogen synderlig Misfornøjelse, og havde de ingen Aarsag til Lovtaler, saa havde des. 14 heller ingen til Dadel; thi hvad Prindsessens Formæling angik, saa havde det før ommeldte Rygte sat en Sminke derpaa, og i øvrigt var Kongens Forlystelser saa fornuftige og anstændige, at enhver næsten forundrede sig over, at han ikke gjorde større Misbrug af sin med et erholdte Frihed. Vel havde Danneskiold faaet den Indretning, Høysalig Kongen havde gjort med Søe Etaten, stødt omkuld og bemægtiget sig Enevolds Magten [i Søetaten], men da kun nogle faa private Personer enten roesede og dadlede det, efter den Fordeel og Skade, som de toge derved, saa blev det ogsaa kun omtalt som

ligeGYldige Ting.

Forvendtningen af en engelsk Prinsesse syntes at vaagne Nationens Kierlighed for Lovise. Den nye Dronning var hendes Broder Daatter, Lovises Blod randt i hendes Aarer, det maatte altsaa være ligesaadan en Engel som hun, og enhver bereede sig paa at tage paa samme Maade imod hende, da et Forbud om at gjøre den mindste Bekostning ved denne Leylighed hæmmede deres Glæde og foraarsagede en almindelig og hærskende Misfornøyelse. Der seer vi, hedde det, hvorledes de Store behærsker Kongen og binder hans Øyne i Blaar, det er dem, der skal skaanes for at lade den Fattige faae en Skilling tilbage af det de har suet af deres Sved og Blod, og i steden for at deres umættelige Graadighed havde maattet give noget af deres tilbage til os, og vi fortient os noget til Skat og Vinter Føde, saa bilder de Kongen ind, at han ved at tage Fortienesten fra os, skaaner os for Udgifter.

s. 15Jo nærmere hun kom, io meere tog Forbittrelsen til ved at see af Aviserne, hvorledes alle andre Stæder i Riget tog imod hende, og Hovedstadens Indbyggere skulde være de eneste, det var formeent at yttre deres Glæde over hendes Komme. Det ufordeelagtige Begreb hun derved maatte fatte om dem, krænkede dem aller meest, og det blev sagt overalt, at Hensigten var at gjøre dem forhadet hos hende.

Uagtet Hoffet den Tiid havde mange og store Skiønheder, saa syntes de dog ikke at gjøre noget synderligt Indtryk hos ham, i hvor vel at de kappedes indbyrdes derom; han glemte undertiden sin kongelige Værdighed for at viise sig som Cavalier, men det var alt, og den, der i Aften glædede sig over hans Opmærksomhed, syntes Dagen derpaa at være ganske forglemt. I denne Sinds Forfatning mødte han sin unge Brud i Roeskilde, men hvad endten hun overgik hans Forvendtning, eller hun gjorde et stærkere Indtryk hos ham end nogen anden havde gjort, saa fandt han saa megen Behag i hendes Omgang, at han udbad sig hendes Sælskab i hans Vogn og bad sin Broder, der var fulgt med ham, at sætte sig i Dronningens Sted hos Madame Pless. Hendes Ansigt viiste tydeligen hendes Misfornøyelse over denne Forandring; de Regler hun havde givet Dronningen bestode deri, at hun ved sin Høyhed og den Afstand hun maatte søge at holde Kongen i, skulde tvinge Kongen til at spille en sukkende Elskers Rolle, der paa sine Knæe bevidnede sin Glæde og Taknemmelighed for den mindste Gunstbeviisning, og soms. 16af Frygt for at tabe den, ingen anden Villie maatte have end hendes. Som en fød Prindsesse, en regierende Dronning og den, der skulde bringe Stammen Arvinger, var hun saa høy og hellig en Person, at Kongen selv ikke maatte nærme sig hende uden Ærbødighed, og i sær maatte hun [ikke] tillade ham den Frihed at tage sig selv Gunstbeviisninger hos hende, thi derved blev Dronningen til en Maitraisse, til Maalet for opbragte Sindslidelser, i steden for at hun burde være det for hans Tilbedelse og Høyagtelse. Da hun alt havde Dronningens Hierte ganske i sin Vold, og hendes Ungdom og Uerfarenhed ikke tillod hende at indsee, hvor skadelige disse Reglers Efterlevelse kunde blive hende, dersom Kongen var af et egensindigt og selvraadigt Sindelag, saa lovede hun vel at følge dem, men bevilgede dog Kongen, uden mindste Indvending og til Trods for Hovmesterindens Vinken sin Begiering og syntes ligesaa fornøyet over at kiøre med ham, som han over at have hende hos sig.

Dronningen var ung og fyrig, hun havde voldsomme Sindslidelser og et Hierte, der var dannet til at elske med Heftighed; havde hun været istand til at elske lunkent, saa var Frue Pless aldrig bleven hende saa vigtig som hun var, og hendes vedvarende Kierlighed for hende, foreenet med Begierligheden at kunde hævne sig over dem, der havde berøvet hende denne kiære Person, havde ikke lagt Grundvolden til en anden Kierlighed, der maaskee kostede hende Livet, men Danmark sikkert utallige Sukke og

s. 17Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Chr. VII

s. 18s. 19Taare. Denne Furie af en Hovmesterinde forbittrede ikke allene ved sin udstrøede Gift hendes heele Liv, men gjorde endog heele Landet ulykkeligt, thi naar hendes Følelser for Kongen ikke var bleven standsede og forvandlede til Bitterhed og Foragt, saa er det troeligt, at hun havde elsket ham med al den Varme, som hun kunde elske, og maaskee meddelt hans den Tiid fra Laster ubesmittede Siel noget af sin Heede, og derved gjort ham, sig selv og heele Landet lykkeligt.

Ingen uden den, der kunde tænke sig ind i Frue Plesses Siel, kan begribe, hvorfor hun ikke søgte at forskaffe Dronningen det Herredømme over Kongen, som hun vilde see hende i Besiddelse af ved hendes udviiste Kierlighed og Hengivenhed til ham, med mindre hun har frygtet for, at dersom de kom til at elske hinanden oprigtig, saa vilde Dronningen være meere i Kongens Vold end i hendes, Det synes og virkelig, som om hun af den omtalte Prøve paa Dronningens Villighed til at føye Kongen i hans første Begiering har frygtet derfor og derfor søgt at opvække den hos unge Mennesker saa hæftige For(e)fængelighed, ved at viise hende, at hun ikke blev beegnet med den Ærbødighed, som en regierende Dronning tilkom.

Den første Anledning hertil tog hun af det, at Prinsesse Lovise, som kiørte med hende til Indtoget, ikke satte sig baglænds, men ved Siden af hende. Dagen derpaa, da de skulde kiøre; til Comedien i Pomp, og Kongen og Dronningen vare stegne i Vognen, satte hun sig baglænds og lod Kongen allene sidde ret, tils. 20alle deres Forundring, der saae dem kiøre fra og til Slottet. Jeg taledede engang med Nielsen derom og spurgte ham, hvad det skulde sige; han svarede mig, at saavidt som han kunde forstaae paa Overhovmesterinden, saa havde Dronningen, og ventelig efter hendes Indskydelse, gjort det for at give Kongen at forstaae, at hans Søster havde Dagen forhen taget en Plads, som hende ikke tilkom, men at Kongen ikke havde villet forstaae

det, men stilt sig an, som om han troede, at hun enten gjorde det af Spøg eller Velbehag.

2

De vil venteligen sige, min Ven, at dette er Børnerier og intetbetydende Ting, men Følgerne af dem bleve des værre altfor alvorlige og aad om sig til det blev et Saar, hvis Svie føles endnu.

Kongen havde den Grille, at han ikke gad gaaet ind til Dronningen førend hendes Kammer Piger vare borte, og fandt tillige megen Behag i at gaae Klokken elleve til Sengs. Han sendte derfor gemeenligen imod den Tiid ind til Dronningen og lod spørge: om hun havde retireret sig? Dette gjorde Frue Pless ham til en stor Forbrydelse og Formastelse, hun afbildede hende det som en Grovhed, ikke den gemeeneste Mand gjorde sig skyldig i, og for at vænne ham af med slige Art af Befalninger, saa maatte hun engang svare ham, at det ikke faldt hende beleyligt endnu. Næste Aften da dette Spørgsmaal skeedte, blev Svaret, at hendes Mayestet spillede Schack og retirerede sig ikke førend Partiet var ude. Kongen biede derpaa indtil Klokken var slagen Tolv, da han, ventelig i den Tanke, at Dronningen alt havde lagt sig, kom ind ogs. 21 fandt hende at spille endnu med Frue Pless. Med en fortrydelig og misfornøyet Miine gav han sig til at gaae op og ned af Gulvet uden at sige et eneste Ord, men da Partiet efter at Klokken var slagen et først blev endt, og Dronningen derpaa ikke allene sagde, at hun vilde have et endnu for at faae Revanche, men han saae endog, at Frue Pless med en triumferende Miine smilede hende Biefald til, saa gik han ud og slog Døren med Heftighed i efter sig og kom for første Gang ikke i fiorten Dage til Dronningen.

Nogen Tiid der efter kom han en Morgen ind til hende da hun blev paaklædt; hun havde faaet et Tørklæde om Halsen, men det var ikke heftet fast endnu; Kongen skiød det tilbage med sit Ansigt og trykkede sine Læber paa Stedet hvor det havde lagt, men da derpaa Frue Pless vendte sig om med en Miine, som om hendes Tugtighed var høyligen fornærmet ved saa forargeligt et Syn, saa gjorde Dronningen sig vred, bebrejdede ham et uanstændigt Forhold og viiste ham hvor forkrøllet Tørklædet var. Han tog det derpaa, rev det i tu imellem Hænderne, kastede Stykkerne paa Gulvet, traadde dem med Fødderne, gik yderst forbittret bort og blev atter nogle Dage borte.

Disse to Misforstaaelser imellem dem har Nielsen nogle Aar derefter fortalt mig, med det Tillæg, at Kongen havde høyligen beklaget sig over Dronningens Koldsindighed, anført ham disse to Beviiser derpaa, og anført Frue Pless som Aarsagen og Oprindelsens. 22 til al Misforstaaelse imellem dem. Nielsen var derpaa gaaet til hende, [havde] gjort hende de fornuftigste Forestillinger han vedste om Følgerne, deslige smaae Stridigheder kunde drage efter sig, og indstændig bedet hende, heller at anvende sin Magt over Dronningen til at faae hende til at læmpe sig efter Kongen, hvor ved hun meget snarere vandt ham, end ved Bebrejdelser og Trodsighed, men hun havde paastaaet, at Kongens Forhold var utaalelig og af en Beskaffenhed, som der kun kunde gøres Brug af hos slette Fruentimmere og i liderlige Huuse.

2*

Til al Ulykke feylede det paa ingen af Siderne paa Budbærere; Kongen vidste hvert et Ord, hver en Anmerkning over ham, som Dronningen blev sagt af Frue Pless, og denne var lige saa nøye underrettet om alt hvad Kongen foretog sig, og forsømte ikke at berette Dronningen det, med al den Galde og Bitterhed, der kunde give det det aller værste Udseende. Dette forøgede Kongens Forbittrelse imod hende, og for at hævne sig over det Fortrin, som Dronningen syntes at give hende for ham, gjorde han ikke allene al hendes Foretagende latterlig og øvede al sin bidende Vid paa hende [Dronningen] og Oberhovmesterinden, men han fordoblede endog sin Opmærksomhed imod de Damer, som Frue Pless trak meest løs paa. Dronningen fandt sig høyligen fornærmet ved at sættes saa offendtlig til bages og beegnedede i Følge deraf dem, som vare Maalet for hendes Jalousie, med en Foragt, der opirrede dem. Tienstfærdige Aander bragte dem troeligen, og maaskee med Tillæg, alt dets. 23 til, som Dronningen og Frue Pless sagde, og nu blev Hoffet saaledes opfyldt med Cabaler, Bagtalelse og Sammensyerie, at den eene ikke tænkte paa andet end at forfølge og styrte den anden og alle dem, som de troede, deres Modstandere kunde have Biestand og Understøttelse af. I denne ypperlige Kunst, at saae Uenigheds Sæd, spillede den unge Frue Gram, nu Grevinde Stolberg, en udmærket Rolle, hun vidste at forebringe Dronningen noget, som enhver af de Damer, Dronningen var jaloux over, skulde have sagt om hende, og hver af dem berettede hun noget igien, som hun foregav at have hørt af Dronningen, og som maaskee ogsaa var giørligt, men var det skeedt, da var det i Anledningen af det, som hun havde forebragt hende, men det tav hun med. Hun spillede sit Kort saa vel, at hun i lang Tiid var alles Fortroelige, indtil det omsider ikke blev meere ved forblommede bittre Talemaader, men der forlangtes Forklaring paa dem, og blev henviist til det, man havde sagt til Madame Gram, men bekom Anviisning tilbage paa samme Person, og enhver saae sig tvungen til at nævne hende som Angiver og Mellembærer, hvorpaa hende og Manden blev forbuden Hoffet paa nogle Uger, endskiønt han hverken havde Deel deri eller bekymrede sig om sin Kone og hendes Forhold.

Havde nu disse Fruentimmer Tracasserier ikke gaaet videre end til deres indbyrdes Had, saa havde de ikke fortient at bemærkes, men uagtet Sammenhænget var bleven oplyst, klævede der dog noget af det Forebragte hos enhver, som bragte dem til ats. 24 stræbe efter at gjøre sig et Partie, der kunde være mægtig til at holde det modsadte Stangen, og da Naturen havde været for gunstig imod dem til at [de] kunde

mangle Tilbedere, saa antog disse deres Herskerindes Meeninger, gjorde hendes Sag til deres og kappedes om at styrte og forjage hinanden uden nogen anden Aarsag end dette Fruentimmer Had.

Dette var den fornemste Kilde til de mange Veyr Lys, som slukkedes ligesom de tændtes; den der i den eene Tiime blev holdt saa vigtig og formaaende hos Kongen, at han kunde udrette alleting, fik ofte inden Aften et Brev om at forføye sig inden 24ve Tiimer af Byen, uden at vide hvorfor, eller nogen anden given Aarsag, end : car cette est nôtre bon Plaisir. Den gamle Moltke var dog den, som man med meest Anstændighed skilte sig ved; thi Sønnen bekom ikke allene hans Oberhof Marschals Plads, men han blev endog kaldt ind igien til Salvingen og beholdt den øvrige Del af hans Charger. Danneskiold fik derimod et tilsendt Brev med sin Afskeed og Befaling, ufortøvet at forføye sig bort og ikke understaae sig at komme ved Hoffet. Sperling gav Kongen selv Brevet, der indeholdt Befalingen at han skulde blive i Holsteen, som en vigtig Befaling, der skulde overleveres A. og det med sin sædvanlige Mildhed. Da Sperling tog imod det, sagde han: hvorfor vil Deres Mayestæt skiule Indholdet for mig, jeg veed meget godt, at det indeholder min Skiebne og forjager mig fra Dem, und mig derfor den Trøst at høre det af Dem selv med den Forsikkring, at det ikke er Deres Mayestæts. 25Hierte, men Omstændighederne, der afsiger min Dom. Kongen omfavnede ham derpaa [og] forsikkrede ham, at dette Brevs Indhold i ingen Maade angik ham, og at han, saa snart han havde overleveret det og faaet Svar, skulde komme tilbage igien. Ikke desto mindre havde Sperling giettet ganske ret, Brevet indeholdt intet andet, end at A. skulde forkynde ham at blive der, samt hvad han fik til Underholdning, og var underskreven af Kongen selv.

Det er umueligt at opregne Dem alle de Ophøielser og Nedstyrteiser, som dagligen foregik; dens Befordring, som man om Formiddagen taledede om som noget Nyt, var af sin Post inden Aften, og man blev tilsidst, saa vandt dertil, at mange fik Betieninger og mistede dem igien, uden at nogen bekymrede sig derom eller lagde Mærke dertil. Denne store Ustadighed, denne idelige Omgjøren af hvad han havde gjort, betog Undersaatterne al Agt, Tilliid og Kierlighed til ham, hvortil hans idelige Higen efter Lysttourer, Baller, Skuespill, Masquerader og alle muelige Afvexlinger af Forlystelser ikke biedrog lidet; thi de viiste tydelig, at han ikke bekymrede sig det ringeste om hans Pligter som Konge, men maatte, om ikke af Mangel paa Lyst og Kræfter, saa dog af Mangel paa Tiid overdrage andre Regieringen. Et Beviis paa, at han enten ikke havde Moed nok til at beskytte dem han syntes at elske, eller ikke elskede dem høyt nok til at føle deres Forliis, var Bortsendelsen af hans kiere Kirchof, som ikke allene blev ved sin gamle Vane at udfrutte ham om alleting, men endog taledede derom i hanss. 26Børns og Folkes Paahør og gav sig Anseelse af, at Kongen ikke foretog sig noget uden hans Samtykke. Disse fortalte det videre, og Slutningen blev, at Herr Etats Raad Kirchof maatte forføye sig til Fyen.

Hvad Kongen tabte hos Undersaatterne, det vandt Dronningen, enhver beklagede hendes Skiebne og vare enige om, at hun fortiente en Gemal, der lod hendes Fortienester vederfares meere Ret; thi Kongen kunde alt for lidet tie til at Misforstaaelsen imellem dem skulde været en Hemmelighed for nogen, men da Aarsagen og Oprindelsen til den kun var meget faa bekiendt, saa lagde det almindelige heele Skylden paa Kongen, og da det en Dag af en Hændelse traf sig, at Dronningen kjørte en Snees Skridt forud for Kongen ved Holmens Canal, just i det Matroserne kom af Arbeyde, saa havde de den Dumdristighed at raabe ind til ham i deres Sprog og Stiil, at han ikke var Dronningen værd.

Den Dag han besteg Thronen gjorde han Reverdil til sin Lector, og denne betiente sig af den Yndest, Kongen syntes at have for ham, til at opmuntre og tilskynde ham at gjøre sig Sagerne bekiendte og arbeyde selv, som vilde være en dobbelt Vindning, siden Forlystelser kun var en Yederqvægelse efter fuldendt Arbeyde, og deels fordi endog den habileste Ministers Fliid og Nidkierhed blev fordoblet, naar hans Herre kunde sætte den vedbørlige Priis paa hans Fliid og Nidkierhed. En Dag, da han igientog dette, svarede Kongen ham : Raadet er ypperligt, og jeg indseer alle dets store og ypperlige Fordeele, men viis mig ens. 27Maade til at sætte det i Værk med de Mennesker jeg har at gjøre med, der ligesom synes at have gjort Forbund med hinanden om, at jeg ikke maae see Tingene i et andet Lys end de finder for godt at viise mig dem. Naar jeg undertiiden gjør Indvendninger, naar jeg siiger: men kunde det ikke skee med meere Beqvemmelighed paa den eller den Maade, saa kan jeg aldrig faae Grunde eller Aarsager hvorfor det ikke kan være saa, men at det ikke maae være, merker jeg tydelig. Siiger jeg til Bernstorf om man gjorde det eller det, saa bukker han, trækker paa Skulderen med et : Naar Deres Mayestet udtrykkelig befaler det, men — og dette men forklares ikke, men er og bliver et urandsageligt Chaos for mig. Moltke derimod svarer aldrig andet, end at min Villie bør efterleves. Reventlouw lader mig aldrig tale ud, førend han i den sande Skolemester Tones kriger: Det kan ikke være, Deres Mayestæt, det maae ikke være. Danneskiold græder, og om jeg gav ham Tønder Guld i Dag, saa havde han dog i Morgen nye Fornærmelser og Forurettelser, der skal erstattes ham, og T[h]ott er ikke andet end en levende Autor classicus. Siig mig altsaa en Muelighed til at indhente Oplysning og Kundskab hos disse Herrer.

Nogen Tiid efter blev Reverdil Cabinets Secretaire, men efter som han sagde mig, saa bestod hans heele Forretning i atimodtage Ansøgningerne, igiennemlæse dem, saavel som de, Kongen selv tog imod, lægge dem paa Kongens Bord, og om Aftenen sige ham i Korthed Indholdet og fra hvem de vare, og give sins. 28Meening tilkiende derover, saa fremt Kongen spurgte derom, men sagde han intet videre end: Det er godt; da at sende dem til vedkommende Collegier. Jeg spurgte ham engang i Spøg, om han ofte havde Leylighed til at lægge sin Viisdom for Dagen, og han svarede mig i samme Tone, at det hændte sig sielden, siden det

gemeenligen var saa sildig, at Kongen var søvnig.

Med disse I og Afsætninger og ved at gjøre om i Dag, hvad der var giort i Gaar, forløb Vinteren. I May Maaned skulde Salvingen gaae for sig, og strax derefter vilde Kongen gaae til Holsteen. Det var naturligt, at den unge Dronning ønskede at gjøre Reysen med, de tvende Enke Dronningers Sælskab havde ikke megen Tillokkelse for hende, og hun vedste heller ikke andet end at det var ganske afgiort. Men Kongen, som ikke kunde taale at see Oberhovmesterinden, besluttede at krænke baade Dronningen og hende ved at lade dem blive hjemme, under Forevendning at skaane Dronningens Helbred, der var frugtsommelig. Denne Hævn betroede han til Holck, som paa den Tiid begyndte at komme i Gunst, med det Tillæg, at saa kunde de da faae Tiid nok at spille Schack. Frue Pless og Holck vare de mest afsagde Fiender, som kunde være til; hans Tunge gjorde sig idelig lystig paa hendes Bekostning, og da han mærkede, at Kongen fandt Behag deri, saa skaanede han ikke engang Dronningen, der viiste tydelig, hvor forbittret hun var paa ham. Det var Holck altsaa umueligt at tie med det, Kongen havde betroed ham, det var altfor søds. 29en Triumpf for ham, at hans afsagde Fiender igiennem hans Mund skulde faae at vide, hvad der var besluttet over dem, at han kunde imodstaae Fristelsen, men fortalte det til een, som han vedste vist sagde det strax igien. Dette bragte Dronningen ganske uden for sig selv, hun gjorde Kongen de bitterste Bebrejdelser og sagde ham, hvor høyligen han beskiemmede sig selv ved hans Forhold i at fornøye sig med en kaadmundet Dreng over at tilføye en Prinsesse Forhaanelser, som han skyldede Ærbødighed. Kongen vilde i Førstningen nægte det, men da hun derpaa forlangede en uomstødelig Bekræftelse paa, at hun skulde gjøre Reysen med, og Holck straffet for sin formastelige Usandhed, saa blev det første hende ganske nægtet og det sidste ikke videre bevilget, end at Holck ikke heller kom med.

At alle disse tilstødte Ubehageligheder maatte ganske udrydde hendes Agt og Kierlighed for Kongen, var en naturlig Følge, allerhelst da hendes Øyne vare alt for stærk forblindede af Frue Pless til at indsee, at hendes givne Raad var det første Udspring til alt det ubehagelige i hendes Forfatning; men ligesom hendes Fortrydelse mod Kongen voxede, saa tog hendes Kierlighed for Oberhovmesterinden til. Dennes Ondskab forøgede i Kongens Fraværelse hendes Misfornøjelse saa stærk, at Kongen ved sin Tilbagekomst ikke blev imodtagen med Høflighed, end sige en kierlig Længsel. De haanlige Afviisninger han bekom ved hver en Gunst Beviisning han enten begierede eller vilde tage sig, fornærmede hans Forfængelighed paas. 30det højeste, og Ungdom, Letsindighed, slette Raadgivere og en krænket Kierlighed — thi mange nye Ting synes at beviise, at han virkelig elskede hende — forleedte ham til slige Foretagender, som Efterslægten vil have Møye med at troe, og det i den daarlige Tanke, at han ikke kunde hævne sig stærkere over det Fortrin, Dronningen gav Frue Pless for ham, end ved at gjøre de meest foragtelige Creaturer til hendes Medbeylerinder, og besøgte til den Ende de meest berygtede Huuse, næsten hver Aften og en stor Deel af Natten.

Ved denne Omsværmen var Hoick, Osborn, Dryberg og Gen[eral] A[djutant] Juul hans fornemste Ledsagere; naar nu de slette og hidsige Drikke Vahre, de fik paa disse smukke Steder, steg dem i Hovedet, saa sloge de snart Lygterne i tu, snart gjorde de saadan Støy og Allarm, at Vægterne taledede dem til, og da de ingen Irettesættelser vilde taale, saa kom det ofte til smaae Skiermysler, hvori Osborn og Dryberg stode som brave Karle og holdte ud hos deres Herre, men Hoick og Juul lode ham i Stikken, saa at han engang, da han ikke meere kunde holde Vægten af de nedfaldende Morgenstierner ud, blev nød til at rive Frakken op, viise sin Stjerne og nævne sig. Da Vægterne afstattede Politiemesteren denne Rapport, blev han temmelig forlegen med hvad Forholds Regler han skulde give dem, men i det Haab, at denne følende og usædvanlige Begegnelse skulde hæmme denne Lyst for Fremtiden, saa skieldte han Vægterne ud for nogle gamle Narre, der havde enten havt Søvn. 31eller Brændeviin i Øynene og ladet sig narre af en forvoven ung Dreng, der havde misbrugt Kongens Navn.

Men denne af Vægterne bekomne Velkomst gjorde den Virkning, at det, som før var skeedt af Overmoed, skeedte nu af Had og Attraae til at hævne sig, saa man paa en vis Maade kan sige, at der førtes aabenbare Krig imellem Kongen og hans Følge og Vægterne. Naar der ingen Masquerade var, saa gik der næsten ingen Nat forbi, uden der blev leveret et Feldtslag, og endskiøndt der vankede Stød paa begge Sider, og een Vægter mistede Næsen, og en anden blev lemlæstet og utienstdygtig, saa beholdt dog Vægterne almindelig Valpladsen, og de andre maatte tage Flugten. Heele Byen taledede ikke om andet end disse Natte Batailler, men jeg var stedse i den visse Troe, at Rygtet enten overdrev det, eller og at andre misbrugte een af Kongen begangen Ungdoms Overiilelse til at besmykke deres Galskaber med, indtil mine Øyne og Øren overbeviiste mig derom. Min salig Fader og jeg vare en Aften til Pilos, og da Klokken var noget over elleve, kom Portneren ganske hæsblesende og begierede at tale med min Fader. Mit Partie var endt, men han spillede endnu, han befalede derfor mig at høre hvad han vilde. Denne berettede, at Kongen havde taget sin Retirade for Vægterne ind i Slots Porten, havde kastet sig der ganske mat og aandesløs paa Vægterens Bænk og begiert et Glas Vand. Har han faaet det? — Ja, Moer henter et til ham. — Har han begiert at I skulde kalde min Fader? — s. 32Ney, men jeg troede, at Herren maatte blive vred, om jeg ikke sagde ham, at Kongen var der. — Snik Snak med Kongen, sagde jeg og gik ind og sagde min Fader, hvem der var i Porten. Han gik ud til Portneren, beskyldte ham for at være fuld og truede ham med at miste Brødet Dagen efter, dersom han lod sig forstaae med for den der var [der], at han holdt ham for Kongen. Pilos Sove Kammer var saa tæt ved Porten, at ingen kunde komme ud eller ind af den, uden at man kunde see dem i Vinduerne, og da der ingen Lys var derinde, saa kunde man ved Hielp af Løgterne see alle uden at blive seet, og følgelig

kan De let slutte Dem til, at Frue Pilo og jeg gik derind. Vi saae en stor Klump Vægtere, der bandede over, at den næsviise Krabat var undløben, men da de ikke torde vove at blive saa længe fra deres Post, saa gik strax derpaa hver sin Vey. Neppe vare de komne os vel af Syne førend General Adjutant Juul kom krybende frem, saae sig om overalt, ligesom han søgte efter nogen, men hvad, kunde man ikke vide. Imidlertid blev Porten ganske lidet aabnet, og een raabte ud igiennem den: Skildtvagt! er Vægterne der endnu? Men Svaret: Ney! Deres Möyestet! var for mig saa stor en Beskiemmelse af Konge Værdigheden, at jeg ikke kunde høre meere eller bie længere. Frue Pilo, som blev efter mig, sagde, at Juul var strax kommen til ham og søgt at faae ham til at gaae hiem, siden der dog for den Nat ikke var noget meere at udrette, fordi de passede nu for nøye paa ; og Kongen [har] været af samme Meening, s. 33 men yttret en Frygt for, at Vægterne havde lagt saa nøye Mærke til dem, at de kiendte dem, i hvor stille de end gik.

Disse Natte Historier blev ogsaa Anledning til, at Kongens Godhed for Reverdil bekom et farligt, og man kan sige dødeligt Stød. Hver Nat, naar han kom hiem, ringede han strax efter Reverdil, og enten han vilde eller ey, saa maatte han høre en fuldstændig Beretning om alle deres udøvede drabelige Bedrifter. Han gjorde Kongen idelige Forestillinger om alt det Onde, der kunde flyde af baade for ham selv og Landet, men naar han havde udtømmet al sin Veltalenhed, saa blev den beste Trøst han bekom den: at den Lyst vilde snart forgaae. En Nat havde disse mandige Helte gjort Bytte af en Morgenstjerne, som de tog fra en sovende Vægter, men da deres Glæde derover var uden Maade, saa begik de den Uforsigtighed at vaagne Vægteren ved deres Fryde Skrig førend de vare i Sikkerhed med Byttet. I det Vægteren vaagnede savnede han sin Morgenstjerne og stødte i det samme Øyeblik i sin Pibe. Denne Lyd forsamlede strax saa stort et Antal af den fiendtlige Arme, at Heltene sikkert havde mistet Byttet, dersom ikke et Par af dem havde haft det Moed at holde den indtrængende Skare op, medens de andre bragte det i Sikkerhed. Iblandt disse var Kongen, og han havde ikke saa snart faaet dette Seyers Tegn opstillet i sit Gemak, førend Reverdil skulde see det, og dermed var det endnu ikke nok, han maatte og skulde høre hver en Omstændighed derved. Han bads. 34 paa det væmodigste at forskaanes derfor, men det hialp ikke, han skulde høre og vide alt hvad der var foregaaet. Maaskee ærgrede det ham, at hans Bønner ikke gjorde meere Virkning, og maaskee vilde han gjøre et Forsøg paa, om det kunde lykkes bedre at bruge hans egne Vaaben imod ham. Da altsaa Beretningen var til Ende, sagde han med et ironisk Smil un beau chemin a la gloire! men som disse Ord vare af hans Mund, stod den ganske Konge for ham og sagde med den værdigste Tone: Grondez moi, Monsieur, si vous voulez, mais ne me raillez pas, et sortez. Han vilde undskylde sig, men uden at lade ham komme til Orde, igientog han: Sortez et vite; og ringede over i 8te Dage ikke efter ham. Han tog vel meget mild imod ham, men Reverdil syntes dog at mærke nogen Forandring, og enten benyttede nogen sig af denne Lunkenhed til at faae ham bort, eller og Kongen faldt selv paa at skille sig ved ham, men den 17de eller 18de November 1767 fik han Ordre at reyse, og stod det til ham, enten at vælge sig 1000de Rdr. aarlig Pension eller 10000 Rdr. engang for alle, hvoraf han udvalgte det sidste.

Lev vel, min elskede Ven, for denne Gang, De skal snart faae meere, naar slige almindelig bekiendte Ting holdes Deres Opmærksomhed værdig, fordi de kommer fra Deres elskende

Dorothea.

s. 34

Den 3. Apr. 1784.

Havde disse Nattesværmerier ingen andre Følger draget efter sig, saa vare de med Tiiden blevne glemtes. 35 og henregnede til Ungdommens Overiilelser og Ubesindighed, men til en ubodelig Skade for Kongen selv, saa vel som Rigerne fattede han meere end Godhed for een af disse foragtelige Creaturer, som man bragte ham i Bekiendtskab med, og for at anføre alt, hvad der kan siges til hans Forsvar i denne Post, maae jeg gjøre Dem nøyere bekiendt med hende.

Hun var en naturlig Daatter af Prinds Georg af Bewern, en ældre Broder af den nuværende Gouverneur. Da hun blev fød var han Chef for det Siellandske Regiment, som nu er Cron Prindsens, og da Moderen havde opfostret Barnet, i hvilken Tiid han underholdt hende rigelig, giftede han hende med en Karl af sit Compagnie, der var Støvelet Skrædder, og gav dem ugentlig en Rigsdaler Tillæg af sin Lomme. Barnet tog han fra Moderen, og det kom i Obrist Lieutnantens af Regimentet Engenhavens Huus, en Broder til Generalinde Numsen, hvor Faderen betalte aarlig otte hundrede Rigsdaler for hendes Underholdning og Opdragelse, og i Følge af denne rigelige Pension blev hun holdt lige med deres egen Daatter, om hun ikke nød Fortrinet. Da Faderen ved Friderich den Femtes Regierings Tiltrædelse i Aaret 1747 forlod Tienesten, mistede Moderen sin Pension, men han blev ved at betale til Barnet saa længe han levede; men da han døde meget hastig og ingen Foranstaltning havde gjort til hendes videre Forsørgelse, saa ophørede Betalningen med hans Død og i hendes tiende Aar. Prinds Georg havde beviist Engenhavens meget Godt, men uden at lade enten den Erkiendtlighed de skyldedes. 36 deres Velgiører, eller Medynk over et ulykkeligt Pige Barn, der i 8te paa niende Aar havde været et Middel til at fyldestgjøre deres Begierlighed efter at leve vel, komme i mindste Betragtning hos dem, saa ophørede ikke saa snart Pensionen, førend de jagede hende af Huuset og sendte hende hjem til Moderen.

Forestil Dem nu den græsselige Forandring fra at have levet i Yppighed og Overdaadighed, vandt til den fornemme Levemaade, lært Fransk, dandse, synge og spille, men ingen Grundsætninger af Religion og Dyd, og blive stødt ned til en Musqueteers Vilkor og Forfatning, blive mishandlet af ham, som een der uden lovlig Rettighed formindskede hans Mund Portion, og døm saa selv, hvad Følgen maatte blive. For gammel til at kunde glemme Behageligheden af det Liv hun havde ført og for ung til at overveje, at det kun kunde erholdes for Fremtiden paa Ærens og Samvittighedens Bekostning, blev de Penge, Faderen havde kostet paa hende, et Middel til hendes Fordærvelse.

Det belevne og utvungne, der klævede ved hende af den første Opdragelse, gjorde hendes Omgang tillokkende, hun var tillige meget vel skabt, havde en nydelig Stemme og en munter Geist. Stivfaderen brugte hende til at bringe de bestilte Støveletter hjem, ved hvilken Leylighed hun bekom Navnet Støvelet Cathrine; et Par Aar efter blev hun Figurantinde ved Theatret, hvor den engelske Minister Baron Godrick fandt Behag i hende, tog hende fra Skuepladsen ogs. 37underholdt hende saa længe han blev her; men efter hans Afreyse kom hun i offendtlige Huuse, hvor hun var et Maal for hendes Medsøstres Forfølgelse indtil hun kom saa vidt at boe for sig selv. I denne Forfatning gjorde hun den ovenmeldte store Erobring, som hun tildeels havde det at takke, at hendes Forhold lignede meere en fornemme Dames, der havde givet Ærbarhed og Undseelse Afskeed, end en Person af hendes Haandteering. Hun var det som Franskmanden kalder amusante i høyeste Grad og moerede Kongen saa vel, at hans Hierte bandt sig fastere til hende end Vellysten allene havde været i Stand til. Den fornemste Brug hun gjorde af denne Tilbøyelighed, var at hævne sig over dem af hendes foresadte, der havde deelt den erhvævede Gevinst paa en al for egennyttig Maade, og de af hendes Medsøstre, der havde hadet hende for de Fordeele[s] Skyld, som hun havde forud for dem. Hun førte Kongen paa alle disse Steder, forklædt som Mandsperson og i Sælskab med et Par andre, og fik Sikkerhedens Beskiermer til at øve Vold i disse Elendiges Huuse, saa vel ved at sønderbryde Porcelain, Speyle, Glas og Meubler, som ved at behandle deres Personer paa en barbarisk Maade, og naar Hævnen var fuldført, da at give sig tilkiende, for at hun kunde være vis paa, at Haanden der revsede dem ikke kunde blive dem forborgen. Hvormeget dette svækkede Undersaatternes Agt folderes Herre, begriber De lettelig, saa vel som og at der ikke kunde blive Spor tilbage af den hos meenige Mand, som alt for ofte og næsten dagligen saae hams. 38komme fra hende i en Tilstand, der gjorde hans Trin vaklende og uvisse, og tvungen til at staae undertiiden paa Veyen for at give de nydte Drikke Vahre fra sig, og det ikke om Aftenen, men om Formiddagen og ved Middags Tiider, naar det stærkeste Tilløb af Mennesker vare paa Gaden.

3*

Nu mangler jeg Udtryk, min Beste, til at gjøre Dem Hoved Ulykken af denne Forbindelse fattelig, uden at fornærme Velanstændigheden, men jeg har lovet at sige Dem alt og vil til den Ende søge at gjøre mig dristig ved den Forestilling, at det er en falsk Tugtighed at rødmes over at sige det, som saa værdig en Mand som Hielmstjerne har sagt mig uden at troe, det behøvede Undskyldning. Kongen syntes at have faaet det stærkeste Skiold imod Vellysterne i sit Temperament, der ikke allene befriede ham for den haarde Striid imellem Pligt og Begierlighed, men endog nægtede ham at fyldestgjøre dem, ifald de opvakte, men just dette blev Kilden til hans nærværende beklagelige Forfatning. Naar det faldt ham ind at blive hos sin Skiønne, efter at deres Natte Caravaner vare endte, saa bad hun ham med Latter at gaae hjem og lægge sig roelig til at sove og bie et Par Aar endnu, inden han dristede sig til at blive en fyrig og munter Piges Senge Kammerat, og ofte tvang hun ham halv i Spøg og halv i Alvor til at gjøre det. Disse Spottegloser krænkede hans Forfængelighed, og han beklagede sig derover til Holck, og denne lovede ham at rydde alle Vanskeligheder af Veyen og bøde, eller rettere sagt, gjøre Vold paa Naturens. 39ved Medicamenter, som han vidste og skulde forskaffe ham. Han efterkom sit Løfte, Kongen fik dem og var inderlig vel tilfreds med deres Virkning, men tænkte mindst paa, at han derved fordærvede sit Nerve Systeme i Grund og Bund. Saa sladderagtig som han end iøvrigt var, saa tavs bragte hans Forfængelighed ham til at være i denne Post, saa at Medici, og især Struensee, da han omtrent et halvt Aar derefter kom til ham, ikke noksom kunde forundre sig over den Uorden og store Svækkelse i saa ung en Herres Nærver og Kræfter, uden at falde paa den egentlige Aarsag dertil. Først efter at de havde været en Tiid lang paa Reysen, og Kongen havde faaet en rendez vous af en Dame, kom han til Struensee og forlangede en Recept af ham, men den beste og kraftigste han i saa fald vidste. Struensee studsede, spurgte, om Hans Mayestæt vilde sætte hans Forstand eller Troeskab paa Prøve ved en Begiering, som, naar han opfyldte den, havde han fortient, at hans Hoved blev lagt for hans Fødder. Kongen loe ham ud, bad ham spare disse Ophævelser, vilde ikke han, saa skaffede nok Holck ham den som han havde gjort før. Dette aabnede Struensees Øyne angaaende Kongens Svaghed, han tog Bladet reent fra Munden, sagde ham, at intet uden Hoicks Uvidenhed om Virkningen af den Gift han havde bibragt ham, kunde og burde frelse ham fra den grueligste Straf; thi saa fremt han vidste hvad han havde foretaget, saa fortiente han at døe den skiendigste Død. Jeg har nævnet Dem Manden, af hvis Mund jeg har denne Beretning, s. 400g hans bekiendte Sanddruehed maae være Borgen for den, jeg ikke.

Foruden denne ulykkelige Virkning gjorde Holcks Medicamenter endnu een, som var at forbinde Kongen langt stærkere med sin Mylady, en Titel, som man havde givet hende, da hun kom til den engelske Minister; thi Rygtet gav det ud for en Vished, at der var kommen Ordre til Canceliet om et greveligt Patent til hende, hvori hun skulde kaldes Bevernskiold, at denne Ordre havde gjort Conseillet opmærksomt, at de havde gjort

Kongen Forestilling derover og saa got som tvunget ham til at underskrive Ordren til hendes Bortsendelse; og at det har kostet ham meget at gjøre, det kan De see af Brandts Brev, hvori han gjør sig en Fortieneste af den Iver, hvormed han søgte Hoick op, for at faae ham til at gaae til Kongen og trøste ham i sin store Smerte over en elsket Persons Tab. Da hendes Huus, som var paa Vandkunsten, var heele Byen bekiendt, saa var hendes Bortsendelse ogsaa strax bekiendt over alt. Men for Raritæten[s] Skyld maae jeg dog fortælle Dem hvorledes og af hvem jeg fik det at høre. De veed, at man i de underste Værelser af min lille Vaaning ved Charlottenborg var meget nær ved Gaden og kunde høre alt hvad man sagde paa den. Morgenen efter at hun var kommet bort, og Vagt Paradet samledes, siger een Soldat, der sadte sit Gevær mod Vindues Skoddet, til en anden, som stod ved det: God Morgen Broder, veed Du Nyt? Ney, svarede den Anden, men duer det noget? — De gamle Knaster Barte hars. 41i Gaar givet Kongen en R— fuld igien, han har maattet taale, at hans Støvelet Cathrine fik Foden for R— af dem, og hvor meget han end græd og bad for sig, saa er hun alt over alle Bierge. — Ikke andet, her er i o H— nok han kan faae, og da han har ladet dem passere Mynstringen, saa kan han io ikke tage Feyl. Da jeg kun er et Echo, saa vil jeg ingen Undskyldning gjøre Dem for et Sprog, der ikke er mit.

Alt dette forebragte Frue Pless Dronningen; Titelen af Seraillet, som hun havde givet Hoffets Skiønheder, forøgede Forbittrelsen og Cabalerne, og det syntes, at Betienterne hos begge Kongelige Personer maae have været betalte for at staae paa Luur og bringe for, alt hvad de hørte, thi som et Ord blev talt hos den ene, saa vidste den anden det. En Dag skulde der gøres en Tour i Kane og tages Froekost paa Charlottenlund; et Øyeblik førend man gik til Taffels, fortalte Madame Pless det til Dronningen med det Udtryk: hvilken af Sultanerne mon der faaer Tørklædet i Morgen, — som vilde sige, hvilken af Damerne, der skulde kiøre med Kongen.

Desuagtet vidste Kongen det alt, og efter at have foreslaaet Dronningen det, vendte han sig til Frue Pless med et spodsk Smil og sagde: Kanekiørselen i sig selv vil blive mig en mindre Fornøjelse end den, jeg spaaer mig af en Tête a Tête med Dem, som jeg har udseet til at kiøre med mig. Ved en anden Leylighed spurgte han hende: hvor gammel hun vel holdt sig for at være? Da hun sagde ham det, rystedes. 42han paa Hovedet med de Ord: Det havde jeg ikke troet, at De selv vidste; adskillige Ting havde givet mig stærk Formodning om, at De var hoppet over alle de Aaringer, som er forløben siden De var Hof Dame, og i Følge deraf havde glemmt, at jeg var Christian den 7de, og bildt Dem ind, at jeg var Christian den 6te. Den Dag, da hun efter sin egen Udtolkning bekom Tørklædet, benyttede han sig af den ham forundte Tête a Tête til at kaste hende i den største Snee Dynge, og for at være vis paa, at hun ret skulde føle det, var han saa mal adroit ved at hielpe baade sig og hende op, at hun til Slutningen paa det indstændigste maatte bede ham om at lade hende hielpe sig selv, som han da og, efter at han havde væltet hende saa længe om, at hun rystede baade af Kulde og Arrighed, tillod hende, saa vel som og at lade en Karet hente til at kiøre hende hjem i. Mange slige forefaldende Scener viiste tydelig, at Kongen bar Nag til hende, hun fandt det altsaa raadelig at forstærke sit Partie og bragte altsaa en Paarørende af hende i Forslag til Oberhofmesterinde for den forventede Arving, som og strax blev antaget og var en Frue Perkontin fra Holsteen. Men denne havde næppe været fiorten Dage ved Hoffet, førend hun slog sig til Holcks Partie og røbede det alle Frue Plesses Anslag og Intriguer, saa vel som den Frihed hendes Tunge tog sig, saa vel i Dronningens Nærværelse, som uden for den. Med Conseillets Samtykke blev altsaa den Beslutning taget, at det første Dronningens Forløsning var lykkelig forbie, og hun kommen saas. 43vidt, at hendes Sinds Bevægelse over at skilles fra sin kiere Hofmesterinde ingen skadelige Følger kunde have for hendes Helbred, da ikke allene at forviise Frue Pless fra Hoffet, men endog saa langt, at hun aldrig meere kunde komme for Kongens Øyne.

Den 28de Januari 1768 bragte Dronningen en Prinds til Verden, hvis Fødsel vel ikke foraarsagede tiende Deelen af den Glæde som hans Faders, men derimod er bleven Folket Aar for Aar vigtigere, saa man kan sige, at Kierligheden til ham er voxet med ham, og gid den til hans egen og Landets Lyksalighed maae dagligen tiltage. Det første Dronningen var fuldkommen vel igien, skulde Dommen over Madame Pless fuldbyrdes, men da Kongen hverken vilde forkynde Dronningen den eller afslaae hende de Bønner, som han vidste hun vilde gjøre for hende, saa fandt han for godt at være fraværende paa den Tiid og overdrog den gamle Bernstorf at see hans Befalning sat i Værk medens han var paa Friderichsborg til at sætte ud af Stutteriet. Han forsynede ham til den Ende med en Befalning til Frue Pless og et egenhændigt Brev til Dronningen, hvori han bad hende, ikke at opirres imod ham for den Smerte, han voldte hende ved at berøve hende en Person, som hun elskede, men undskyldte Virkningen med Aarsagen, der ikke var nogen anden end hans inderlige Kierlighed til hende. Han havde ved meere end een Leylighed erfaret den uindskrænkede Magt Frue Pless havde over hende, og at hun anvendte den til baade hendes og hans ubodelige Skade ved at holde deres Hierters. 44fra den søde og nøye Foreening, der allene kunde gjøre dem begge lykkelige, og strøede Ueenighed imellem dem. Han var altsaa, for at forebygge Følgerne af saa uforsvarligt et Foretagende, tvungen til at eloignere Frue Pless og gjorde det tillige i det søde Haab, at det skulde foreene dem langt nøyere og stærkere, end de vare det ved Baandet, der var knyttet imellem dem, og som hun allene havde været Aarsag i, at fælleds Kierlighed og Fortroelighed ikke dagligen havde draget haardere sammen.

Men alt dette gjorde ikke mindste Indtryk hos Dronningen; hun saae ikke saa snart, hvad det forkyndte hende, førend hun ikke vilde læse et Ord videre, paastod, at ingen uden med hendes Villie kunde eller skulde berøve hende den eneste Person, der bar en oprigtig Kierlighed og Hengivenhed for hende, og at samme

Øyeblik Frue Pless skulde forlade Slottet, saa vilde hun forlade det med og følge med hende i hvad Kandt af Verden hun tog sit Opholds Sted. Al Bernstorfs Veltalenhed var spildt, alle de Forestillinger han gjorde hende om hvor vigtig det var for hendes egen Lyksalighed, at hun mistede en Persons Nærværelse, som Kongen tiltroede saa stor en Forbrydelse, hvad enten det forholdt sig saa heller ey, hialp ikke det ringeste; hun forbød ham med Heftighed og i Vrede at foretage sig det ringeste i denne Sag førend Kongen var tilstæde, og da han svarede hende, at han maatte og skulde iværksætte den ham givne Befaling, siden Pligt og Ære krævede det af ham, saa tilsvoer hun ham et evigt Had, ogs. 45at hun ikke skulde lade af at forfølge ham og alle de, der havde Deel deri, før hun havde taget sig en tilstrækkelig Hævn over dem.

Men Trudslerne vare endnu mindre kraftige end hendes Bønner og Taare; de sidste havde draget hans ned ad hans mandige Kinder, men de første rørte ham ikke, saa at da den bestemte Tiid kom, maatte Frue Pless bequemme sig til at reyse, og det eneste, hvori hun havde handlet efter Pligt og Samvittighed i den Tiid, hun havde været hos Dronningen, var at skaane hende for Afskeeden ved at fastsætte Reysen til imellem tie og elleve om Formiddagen, og tiltræde den ved Portens Aabning, saa at hun, da Dronningen vaagnede og kaldte paa hende, alt var længe fra Slottet.

Dronningens Bedrøvelse over hendes Forliis var saa umaadelig, at endog de, som hadede Frue Pless, fældede Taare over hendes Afreyse ved at see paa Dronningen, og hendes bittre Kummer forvandlede sig til de haardeste Klagemaal og Bebrejdelser, det første hun saae Kongen, saa at hun næsten viiste Afskye for ham. Om han havde formodet sig det, eller om Bernstorf havde opsat Brevet til Dronningen for ham, saa at de deri anførte Aarsager ikke vare tagne i hans Hierte, det er meget uvist at bestemme, siden en vis Jomfrue Holmstedt, som siden blev den navnkundige Madame Bøhm, gjorde Reysen med til Friderichsborg i Mandsklæder under Navn af den lille Hof Jøde, som vel just ikke var den beste Forberedelse til den Forening, han taledede om i Brevet. Hanss. 46nærforestaaende Udenlands Reyse kunde ikke heller give Dronningen et kraftigt Beviis paa hans Oprigtighed i den Post, og man sagde ogsaa, at hun ved at sige ham Farvel havde forekastet ham det som den yderste Grumhed, da han vilde forlade hende og dog berøve hende den eneste Person, der elskede hende.

Undersaatterne gjorde denne Reyse heller ingen god Virkning hos; de fandt det ikke faderligt handlet imod dem, at tage store og besværlige Skatter af dem og forøde store Penge paa en Reyse, som ingen kunde see mindste Nytte af. Ingen privat Person kunde føre et meere stille og ærbart Liv end Dronningen i Kongens Fraværelse. Hun saae næsten ingen anden end de to Enke Dronninger, og hendes Prinds var al hendes Glæde. Man saae hende næsten aldrig uden ham, og saa tit hun i den Tid lod sig male, blev han malet med enten paa hendes Skiød eller Arm, men desuagtet blev heele Byen opfyldt med det Rygte, at Dronningen var frugtsommelig ved La Tour, een af de franske Acteurer.

Dette Rygte havde meget for og meget imod sig; han kom ofte til Friderichsborg hvor Dronningen var, men Forstaaelsen imellem ham og Kammer Frøken Eyben var saa almindelig bekiendt, at hendes store Kierlighed til ham blev anført som Aarsagen, at den afdøde Fritz M[olttke], der brændte i lys Lue for Frøken Eyben, maatte sukke forgieves. Man saae La Tour aldrig paa de Steder hvor Dronningen var, men bestandig gaae ind og ud hos Frøken Eyben.

s. 47 Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Chr. VII

s. 48s. 49De som paastode, at Dronningen var Hoved Personen i denne Intrigue, foregave, at Sammenkomsterne vare paa Frøkenens Kammer, og at hun af Føyelighed laante Navn dertil, for at skiule Dronningens. Jeg har meere end en Gang gjort Indvending derimod, at de, som kunde troe det, kiendte ikke det mindste til det menneskelige Hierte og især Fruentimmernes; thi med den ringeste Kundskab om det vilde de see hvor umuligt det var, at et Fruentimmer, der havde forelsket sig i den Grad, som Frøken Eybens Forhold udviiste at hun var, kunde godvillig gjøre Afstaaelse til noget andet Fruentimmer, hvem det endog var, end sige være Haandlanger og Skalke Skiulet i denne Forstaaelse, og saa fremt hun var det og ikke havde været andet i denne Begivenhed, saa taalede Dronningen lige saa lidet, at La Tour var heele Timer og længere allene med Frøkenen, som dog ingen kunde nægte, siden man ofte saae Dronningen paa adskillige Steder i den Tiid, at La Tour var hos Frøkenen.

Saa lidet som man med Grund kunde hæve denne Indvending, saa lidet vidste jeg at indvende imod det, som mange forskiellige Personer bekræftede at have seet og som bestode i Pretiosa af meere end 10 til 12 tusende Rdr. Værd, som han ved alle Leyligheder fremviiste og gjorde sig til af som Foræringer, han havde faaet fra en høy Haand. Jeg taledede derom en Gang med en temmelig betydelig Mand, som nu er død, og han svarede mig: Jeg beklager den arme Dronning af mit Hierte, thi Gud give mig Salighed saa vist, som hun er uskyldig i det, der tillæggess. 50hende, men hun maae have Fiender og mægtige Fiender, der skaaner intet for at volde hendes Undergang; thi at La Tour faaer disse Foræringer, er en Sandhed, hans Forfængelighed smigres alt for meget ved den Tanke, at de kommer fra hende, at han ikke skulde troe det og paa en forblommet Maade søge at bilde andre det samme ind, men just det, at de sendes ham som fra en høy Haand, der skiuler sig, gjør mig det ganske troeligt, at de ikke kommer meere fra Dronningen end fra Dem, men fra nogen, hvis Hensigt det er at gjøre Dronningen mistænkt for dem, og det som bestyrker mig i denne Troe, er, at jeg med Vished veed. at der gaaer ingen Post Dag forbie, uden at Kongen io faaer Breve, der

anklager Dronningen for et uanstændigt Forhold og beskriver hendes Fortroelighed med La Tour med de sorteste Farver.

De seer, min elskede Bülow, at jeg endog til Trods for Vaersomhedens Love holder mit Løfte om at sige Dem alt hvad jeg vidste; min Hengivenhed til Dem bringer mig til at glemme, at Forsigtigheden forbyder at betro Papiiret, hvad man ikke bør sige, men haaber jeg for meget af Deres Venskab ved at troe, at det vil bruge den Varsomhed, som min Hengivenhed til Dem ikke tillader mig at iagttage mod ham, der eyer mit ganske Hierte. Da dette er alt, hvad jeg med Vished kan sige om dette udsprede Rygte og Anledningen til det, saa maae De see om Deres egen Forstand kan hitte ud af dette Labyrinth ved saa svag en Leede Traad.

Rygtet sagde iligemaade, at der fandtes dem, som. 51 ved hver en given Leylighed forebragte Dronningen alle Kongens Amouretter og underholdt hende heele Tiimer tillige med Beskrivelsen over hans Opvartning for de franske og engelske Skiønheder, deels som noget man var underrettet om, og deels som om man af den Kundskab man havde om hans Smag og Tilbøyeligheder giettede sig hans Forhold til. At delte ikke tiende til at forøge hendes Agt og Tilbøyelighed for ham, var meget naturligt, hun var for ung og havde for liden Erfarenhed til at fatte Mistanke til dem, der fandt Fornøyelse i at forebringe slige Beretninger, som vel kunde skade, men aldrig gavne, siden det ikke stod i den Advaredes Magt at forekomme det. Maaskee havde den unge Dronnings naturlige gode Forstand bragt hende til at overveye, at det umueligt kunde være af Deeltagelse i hendes Vel, at man foruroeligede og krænkede baade hendes Hierte og Forfængelighed, dersom ikke hendes kiere Frue Pless havde brugt samme Forhold, og om hendes Hengivenhed holdt hun sig saa forvisset, at hendes høyeste Attraae var at have Frue Pless hos sig igien, og dette haabede hun at faae udvirket ved sin Moder, naar Kongen kom til Engelland. Hun umagede sig ogsaa for at holde det sin Daatter derom givne Løfte, og i det Haab, at Kongen mindre offendtlig end under fiire Øyne vilde give hende Afslag, saa sagde hun over Taffelet, da Kongen spiiste første Gang hos hende, til ham, at hun havde noget at udbede sig hos ham, hvis Bevilgning vilde foraarsage hende en overmaade stor Glæde. Det forstaaer sig, at Kongens. 52 svarede, at hun ikke havde at bede, men at befale, og at han vilde holde sig det for en Ære og en Lykke, om der var noget i hans Magt, hvorved han kunde forbinde hende. Derpaa udbad hun sig da, at Hans Mayestet vilde lade den Unaade fare, som han havde kastet paa Frue Pless, og tillade hendes Daatter Dronningen at tage hende til sig igien. Kongen hørte ikke saa snart Frue Plesses Navn førend han skiftede Farve, men uden at lade sig mærke, og uden at betænke sig, svarede han: Det har aldrig været Hendes Mayestet formeent, hun har fuldkommen Raadighed deri saa vel som alt andet, men jeg har allene sagt hende, hvad der forbandt mig til at gjøre en høy og hellig Eed paa, at hun aldrig maatte være paa det Sted, hvor jeg var. Den er det ikke i min Magt at bryde; foredrager altsaa hendes Mayestet Fru Plesses Sælskab for mit, saa er alt hvad jeg kan gjøre, at finde mig deri, saa ubehageligt og nærgaaende end dette Fortrin maae være mig. Det Afslag, Dronningen siden efter, da hun var kommen herfra, fik af sin Broder paa den samme Begiering, giver megen Formodning om, at han har forklaret Oprindelsen til hans Forbittrelse imod Frue Pless nøyere, og at man af den er bleven overbeviist om, at hun var den første og fornemste Aarsag til Dronningens Fortrædeligheder.

Om enten hendes Moder ved denne Leylighed har raadet hende at bruge et andet Forhold imod Kongen, eller om Frue Plesses Fraværelse virkede det allene, kan vel ingen sige, men Dronningen begyndte

s. 53 Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Chr. VII

s. 54s. 55 alt meere og meere at yttre sin inderlige Længsel efter Kongens Tilbagekomst. Jeg for min Part har stedse anseet det for en meere fysisk end moralsk Virkning; hun elskede Cron Prindsen alt for inderlig, til at hans Fader kunde være hende ligegyldig, og da en Moders Følelser ere de stærkeste i heele Naturen, saa holder jeg det og for en Umuelighed, at et uskyldigt og ufordærvet Hierte kan med Ligegyldighed betragte een Person saa nøye forbunden med det kiereste og dyrebareste man eyer. Men hvilket der var Aarsagen eller ey, saa syntes Dronningen, da Kongen var paa Hiemreysen, ligesom at tælle Miilene han kom hende nærmere, og den Dag han skulde naae Roskilde, kørte hun med Dagbrækningen derhen for at tage imod ham der. De afskyelige Beretninger, man havde givet ham om hende, forskaffede hende en kold og næsten foragtelig Modtagelse, men om hun ikke mærkede det, eller ikke vilde mærke det, saa viiste hun saa sand og usminket en Glæde, og hendes heele Adfærd var saa forekommende kierlig, at den spillede Mester over Kongens Misfornøyelse, og de forlode Roeskilde i det bedste Luune og til Anseelse meget glade over at være bleven samlede, og vel fornøyede med hinanden.

Nu træder der en Person frem paa Skuepladsen, der har draget heele Europas Opmærksomhed til sig, saa vel ved den betydelige Rolle han i et Par Aar spillede, som ved sit tragiske Endeligt. At han havde mange gode og store Egenskaber, kan endog hans Fiender ikke nægte ham, han havde Indsigter i manges. 56 og forskiellige Videnskaber, han var virksom, arbejdsom, oversaae det heele med et Øyekast og kunde bleven een af de nyttigste Mænd for Dannemark, dersom han havde gaaet lidt mindre overiilende til Værks og ikke manglet alle Dyders stærkeste og fasteste Grundvold: Religion. Den var ham, ved at være bleven sadt i et falskt og for Fornuften anstødeligt Lys, ganske og aldeles betaget, hans Temperament var tillige overmaade vellystigt, og da han ikke kunde elske en Gud, som man truede ham med, der vilde lade ham evig brænde fordi han bar hvide Strømper og Manchetter, saa ansaae han det heele Systême som en Opfindelse for at underkue Menneskene og gjøre dem til Slaver, og i steden for at anvende de ham forlenede Ævner til at

skille det sande fra det falske, holdt han sig ved Meeningen, der smigrede hans Tilbøyeligheder, blev en fuldkommen Materialist og op offere de Haabet og Trøsten af et tilkommende Liv for frit og ubehindret at kunde fyldestgjøre alle sine Lyster og Begierligheder i dette.

4

Han var kommen til Kongen i Altona, havde gjort heele Reysen med ham og paa den vunden Kongens Fortroelighed i en meget høy Grad, ja, man kan endog sige, at han er den eneste, som Kongen ikke er bleven lunken imod af alle de, som [han] har viist Tilbøyelighed for, og følgerigen bør man slutte deraf, at Grunden til den ikke har været saa letsindig som de andre. Det er at formode, at Struensee har nærmet sig Hoffet i det Haab at spille en betydelig Rolle der og i Følge deraf gjort sig Umage for ats. 570pdage alle de lønlige Drivfiedre, der sadte dette store Hiul i Bevægelse. Det var just ikke heller meget vanskeligt, thi Conseillet havde efter deres Tanker bemægtiget sig Regierings Tømmen paa en Maade der gjorde det umueligt at rive det af deres Hænder, og vare altsaa ganske ubekymrende om, hvilket af de cabalerende Partier der spillede Mester. Disse vare det Holckiske, men som var alt for letsindig og flygtig til at bryde sig om andet end sine Forlystelser, Ober Hof Marchalinde Moltkes og Frue Gabels, der arbejdede af yderste Kræfter paa at styrte de Andre, men stræbede alle tree med forenet Magt at hindre Dronningen i at komme i Agt og Anseelse hos Kongen, siden de alle havde fornærmet hende og frygtede, hun vilde hævne sig.

Endskiønt Struensee i Førstningen holdt sig nøye indskrænket i sin egen Cirkel, saa oversaae han dog heele Kortet i en Hast, og hvad enten han haabede den Følge deraf, som det til Rigernes store Uhæld fik, eller om han troede at sætte sig i Gunst hos Nationen ved at slaae sig til Dronningens Partie, hvis Skiebne alle beklagede, saa anvendte han al sin Magt over Kongen til at gjøre ham opmærksom paa Dronningens Fortienester og at drage hans Hierte til hende, endog førend han nogensinde nød den Naade, at tale med hende. Det lykkedes ham, og Kongen viiste en langt større Opmærksomhed for hende end han pleyede, han taalede ikke meere, at man tilsidesatte den Ærbødighed, man skyldede hende, og hun kunde frit give sin Behag eller Mishag tilkiende. Himlen give, ats. 58Kongens Forfængelighed havde bragt ham til at gjøre sig selv en Fortieneste af hendes forandrede Forfatning og for evig dulgt for hende, hvem hun skyldede denne Forbindtlighed. Men ligesom Fortroeligheden tog til imellem dem, saa berømte han Struensees Forstand, Indsigter og Fortienester for hende, forlangte, at hun skulde gjøre sig bekiendt med ham og give ham particulaire Audience.

4*

Om en Mennesket beskikket Skyts Geist ved en lønlig Afskye, som det ikke selv kan gjøre Reede for, søger at advare det for hvad der kan og vil blive det [til] Fordærvelse, eller om den alviise Skaber har lagt noget i Naturen, der ligesom holder os tilbage fra det, der i Fremtiden bliver os et Udspring til Hiertesorg og Fortrydelse, kan vel ingen bestemme, men at det meget ofte skeer, beviiser utallige Exempler, hvis Antal sikkert var endnu større, om de stedse bleve bemærkede. I det mindste følede Dronningen en for hende selv ubegribelig Rædsel og Gysen for at opfylde denne Begiering af Kongen; hun afslog ham det længe, men da han omsider forlangede det paa en Maade, at Klogskaben ikke tillod hende det længere at være derimod, saa bestemte hun en Eftermiddag til at tale med ham. Da den fastsatte Tiid kom, var hun i en heftig og uroelig Beængstelse og sagde til sine Kammerfolk: Jeg veed ikke hvad den Docter skal gjøre hos mig, det er mig yderst modbydelig at tage imod ham, men Kongen vil endelig liave det, og saa faaer jeg da vel at føye ham. Efter at hun havde talet første Gang med ham, var Afskyens. 59ogsaa borte, og nogen Tiid derefter sagde hun: Man kan dog have nogle forunderlige Griller; jeg gjorde mig en Forestilling om Struensee som et utaaleligt Menneske, og han besidder utallige Fortienester, og hans Omgang er overmaade indtagende.

De to Fødsels Dage, Dronningen havde været her i Landet, havde Kongen været fraværende, den var altsaa ikke endnu bleven celebreret, men heele Høytideligheden ved den havde bestaaet i at spiise paa Hirschholm med de to Enke Dronninger. Struensee overtalede altsaa Kongen til at gjøre den tredie desto prægtigere; Festiviteterne varede i tree Dage, hvoriblandt et Carousel, Masquerade og Fyrværkerie i Friderichsberg Hauge vare de betydeligste. At dette ikke kunde være en ung Person paa 18ten Aar ligegyldigt, var meget naturligt, allerhelst da denne kildrende Opmærksomhed fulgte paa en lige saa kiendelig Tilsidesættelse af alt, hvad man skyldede hende, og da Kongen selv begik den Uforsigtighed at tilkiendegive hende, hvem hun skyldede Tak derfor, og hun merkede, at hun igiennem Struensee kunde faae alle sine Ønsker opfyldte, hvad Under da, at hun ikke allene betragtede ham med Fornøyelse og Erkiendtlighed, men endog søgte at forøge hans Magt og Myndighed, for derved at befæste sin egen.

Hun havde stærke og voldsomme Sinds Lidelser, et fyrigt og vellystigt Temperament [og] var i en Alder hvori Hiertet som oftest trænger til at elske og fæste sig ved noget; den fremspirende Ømhed for hendes Herre blev ved slette Raadgivere og hans eget Forholds. 60qvalt i Fødselen; i alle ædle og ubundne Hierter er der kun et Skridt fra Taknemmelighed til Kierlighed, om den ikke allerede er det, undtagen med den Forskiel, at begges Tænkemaade og Grundsætninger sætter Slagbom for de Begierligheder, der fornedrer Kierlighed til en dyrisk Elskov. Havde Struensee været et Menneske, som Religion og Pligter havde sat de behørige Skranker, saa havde han ved at skye Leyligheden sat baade hende og sig i Sikkerhed for at fristes over Formue, men da han i det Sted ikke allene holdt det tilladeligt, men endog som noget, han skyldede sig selv

at fyldestgøre alle Sandsernes Attraae, saa maatte der en overnaturlig Magt til at drage hende fra den Afgrunds Bredde, hun saa ubekymret dandsede paa, i menneskelig Magt stod det ikke.

Vil De nu, beste Ven, overveye alle disse sammenstødende Aarsager til at befordre denne elskværdige Princessees Fald og Undergang, saa vil De sikkert finde hende meere ynck- end lastværdig, og Deres Øyne vil ikke kunde nægte hendes Vanhælde den Told, som mine her yder det, allerhelst ved det søde, det glade Haab, at hendes Navn og Minde vil endnu blive velsignet i Danmark som den, der har bragt os den største Velsignelse i vor elskede Frederich.

Intet kan være et større og kraftigere Beviis paa den skammelige Forurettelse, der var tilføyet hende ved det udsprede Rygte angaaende la Tour, end den Uskyldighed og Aabenhiertighed, hvormed hun lagde den Behag, hun fandt i Struensees Person og Omgangs. 61for Dagen; havde han ikke været hendes første Kierlighed, havde hun ikke troet, at det, hun følede for ham, var Venskab og Erkiendtlighed, saa havde hun sikkert iagttaget et ganske andet Forhold. Det strider imod al Erfarenhed af det menneskelige Hierte, at den, der kunde bruge saa megen Konst og Snedighed til at skmlø sin første Tilbøyelighed, der stedse er den stærkeste, skulde med saadan en Uforsigtighed overlade det til den anden, allerhelst da hun ikke meere kunde være uvidende om sit Hiertes Tilstand og hvad hun følede. Det Rygte, at den sig hos Kongen yttrede Vildskab, der bragte ham til at kaste Speyle, kostbare Porcelainer &c. ved sin Mohrs Hielp over Slots Altanen ned paa Pladsen, og som var en Følge af hans, ved Hoicks Tienstfærdighed foraarsagede Nerve Svækkelse, var en Virkning af Dronningens og Struensees Kierligheds Forstaaelse, viiste iligemaade, at hun havde Fiender, der fandt deres Regning og Fordeel ved at gjøre hende foragtelig og strafværdig i hver Mands Øyne; thi de[t] havde alt gaaet saa længe omkring, at det var paa Veye at høre op igien, førend deres nøye Fortroelighed efter begges siden efter aflagde Bekiendelse tog sin Begyndelse Imidlertid syntes Dronningens Forhold at tilkiendegive, at hun havde forladt Holck alt hvad han havde gjort hende imod, men dog ikke saa ganske forglemt Hævnen hun havde lovet at tage over dem, der havde fordrevet Frue Pless fra hende. Den første, der følede den, var hendes og Cron Prindsens Oberhovmesterinde Frue P[erckentin], der ganske uventets. 62blev viist tilbage til Holsteen, og for at være des vissere paa at naae sit Maal, blev Holcks Søster [Frue von der Lühe] udnævnt til at beklæde hendes Sted, endskiøndt hun ikke elskede hende. Kort før Kongens Udenlands Reyse var Holck bleven gift med en Pige paa 80,000 Rdl. og som viiste sig saa høflig at døe meget kort efter, og hans derved erholdte Friehed sadte ham i Stand til at begiere den yngste Comtesse Laurvig, et Barn, der nylig havde fyldt sit tolvte Aar, og som ogsaa blev ham bevilget. Det første hun var blevet presenteret som hans Brud, vilde Dronningen bestandig have Glutten om sig, hun fik Rangen over alle Hofdamerne; Kongen og Dronningen vare i September 1769 personlig tilstæde ved Brylluppet i hendes Faders Gaard, og hver Søndag Eftermiddag til Concert og Collation i Holcks Værelser. Han havde den Tilladelse, at byde hvem af sine Bekiendtere dertil som han lystede, og ved den Leylighed saae og taledede Dronningen med adskillige Fruentimmere, hvis Rang ikke var stor nok til at skaffe dem Adgang til hende ; hun tykkedes vel om dem, lod dem til Trods for Etiquetten sige an til Taffels og lille Bal og havde dem undertiiden hos sig under Titel af Conversations Damer.

Dette hos en engelsk Princesse meget uskyldige Foretagende gav hendes Fiender nye Vaaben i Hænderne, thi til al Ulykke var ingen af disse Fruer og Frøkener bekiendt for en stræng Dyd. Dersom De, min Ven, kiender noget til den Misundelse og Forbittrelse, som et Fruentimmers erholdte Fordele opvækker. 63hos den øvrige Deel af Kiønnet, der holder sig, om ikke meere, saa dog i det mindste ligesaa berettiget til den, saa kan De let forestille sig, hvilken Storm Klokke Lyd dette Fruentimmer Sqvalder foraarsagede; men for dog at holde sig saa meget som mueligt skadesløs for denne Tilbagesættelse, saa søgte de at gjøre sig en Ære af den og foregave, at Løstgighed var det eneste og sikkerste Middel til at gjøre sig bemærket og yndet af Dronningen, og de undsaae dem ikke ved at udraabe og anklage hende offentlig som gode Sæders Fordær[v]erinde, hvori man dog gjorde hende høyligen Uret; thi de vare det før hendes Tiid, og til et Beviis derpaa, vil jeg gjøre Dem lidet bekiendt med den Tiids Chronique scandaleuse, endskiøndt jeg kan slutte mig til, at De umuelig kan være uvidende om den.

Ober Hof Marchalinde M[oltke] havde den spanske Minister Liano og hendes nuværende Mand Kammerjunker Plessen som Amants déclaré; Baronesse B[ülow] først Conference R[aad] Fabricius, siden efter Warnstedt, og da Frue Malleville berøvede hende ham, kom Schilden i hans Sted. Hos den deylige Grevinde Holst var Brandt, hos den gamle Grevinde Schimmelmänn var Falkenskiold ; Generalinde Gählers var ikke ganske nøye bestemt førend Struensees Broder kom; Frue Fabricius havde først den preussiske Baron Borck og siden den yngre Schimmelmänn, Frøken von Eyben la Tour, den afdøde Frue Hornemann von Krog[h]en; og endskiønt hun just ikke hører iblandt Hoffets Damer, saa syntes mig dog, at des. 64Tienester, som hun i disse Intriguer beviiste endeel af dem, gjorde hende berettiget til et Sted iblandt dem. Der var vel en Hoben, som kunde anføres endnu, men da disse vare de, som Ober Hovmesterinde Pless ved Dronningens Ankomst lod meest springe over Tungen, saa synes mig deres Antal stort nok til at beviise, at Dronningen var intet mindre end den, der fordærvede Sæderne, men at Struensees formastelige Anslag meget snarere bekom den kraftigste Understøttelse af det farlige og forargelige Exempel, som den unge Dronning i disses Forhold havde dagligen for Øye.

I Foraaret 1770 gik Hoffet til Holstein, hvor Greve Rantzau Aschberg fandt Leylighed til at bemægtige sig Struensees, som alt blev mægtigere og mægtigere, ganske Hierte og Fortroelighed, og de voldsomste af

Struensees Foretagender skeedte ved hans Indflydelse. Til een, som efter Struensees Død foreholdt Grev Rantzau, hvorledes hans Stolthed havde kundt tilladt ham at indgaae saa nøye et Venskab, og det som meere var, ydmyge sig for et Menneske, som Fødselen havde sat saa langt under ham, sagde han: Jeg har aldrig været hans Ven og stedse i mit Hierte beleet hans store Taabelighed i at troe det. Den Rolle jeg spillede, var mig overdraget; jeg var i den yderste Betyrk for Penge, de ble ve mig ikke aliene tilbudne, naar jeg vilde søge at vinde hans Fortroelighed, men endog en grændseløs Belønning, dersom jeg ved mine Forestillinger kunde formaae ham til at gjøre to Ting, paa hvilke et stort Anslags. 65lværksættelse beroede, og som var at faae ham til at give Conseillet Afskeed og tildeels forviise det endog, og at afsætte Kiøbenhavns Magistrat og at angribe Byens Privilegier; thi førend det, og især Conseillets Forviisning var gaaet for sig, kunde man ikke foretage sig noget. Jeg hadede selv disse gamle Perryquer, jeg havde i Friderich den 5tes Tiid faaet al for mange Irettesættelser af dem til ikke at finde en Fornøylelse i at kiøle mit Moed paa dem, og for at hævnne mig og befordre min Lykke kunde det ikke sige saa meget at smigre en opblæst Medicus. — Hvorvidt der kan fæstes Liid til denne Beretning heller ey, drister jeg mig ikke til at bestemme; den Mands Sanddruehed, som det blev sagt til, gjør mig vis paa, at han har hørt det af Grevens Mund, men denne var bekiendt for saa stor en Uefterrettelighed, at man med Billighed kan drage det i Tvivl.

Man sagde, at Kongens sande Høyagtelse for den gamle Bernstorf havde gjort det meget vanskeligt for Struensee at bevirke Conseillets Afskeed og Forviisning, og at man for at bringe det dertil havde været nødt til at opvække Erindringen hos ham om Reventlous umenneskelige Behandling; og da den havde bragt Blodet i Kaag hos ham, havde man ved at forestille ham, hvor billigt og retfærdigt det var at lade ham føle sin Herres Vrede ved at berøve ham sit vigtige og misbrugte Embede, men at dette ikke kunde skee uden de andre kom bort med. som ellers ikke allene understøttede ham, men som endog tildeels havde gjort sig skyldig i hans Misgiernings. 66ved at have seet igiennem Fingre med den og ikke hæmmet den, og paa denne Maade havde man naaet sit Maal. Baron B. har sagt mig, at Kongen i den Tiid næsten aldrig taledede om andet ved Taffelet end Reventlous Behandling, iblandt andet havde han eengang sagt: Der er nok aldrig nogen bleven elsket paa saa besynderlig en Maade, som jeg; thi da jeg blev saa stor, at min Hovmester ikke meere torde sætte mig offendtlig til rette, og jeg enten sagde eller gjorde noget, som mishagede ham, saa nærmede han sig mig med de Ord: O min Prinds! hvor høyligen elsker jeg Dem ikke! og lod som han omfavnede mig, hvorved han kneb mig saaledes i Armene og Siderne, at jeg følede hans Kierlighed paa det allersmerteligste, men nu, nu skal jeg knibe Dig igien, Din Tyran! hvorved han slog Hænderne sammen med en kiendelig Glæde.

Conseillet havde neppe været en Maaned afsat førend man mærkede en Giering hos Almuen, der ikke var frembragt uden ved en den ganske uvedkommende Medvirkning; thi den, som altiid glædede sig over de saa kaldte stores Fald og brød sig lidet eller intet om det var Peder eller Povel, der sad ved Roeret, begyndte nu at drage sig Følger og Slutninger af disse brave Mænds Forjagelse, som den allene kunde være et Echo af, saa ilde Fabelen endog var sammensat. Det hedde, at de vare jagede bort fordi de havde paataalt, at man mishandlede Kongen, at han blev sadt hver Dag i koldt Vand, hvor man holdt ham saa længe til han slet ikke meere vedste noget af sig selv at sige, puttete ham derpaa i en gloeheids. 67Seng, og naar han kom af den, saa var han ganske gal af noget, som der var kommen i Vandet til ham. Dertil kom nu at Struensee var Tydsk, det gamle Had blev opvakt; at han var en født Undersaat saavel som de, blev anseet som en Umuelighed naar han ikke kunde Dansk, og om det havde været mueligt, at han kunde befriet dem fra alle Skatter og Tyngder, saa havde det ikke udslættet Indtrykket, som Befalningen, at alle Ansøgninger og Forestillingerskulde være tydske [gjorde]; og at der blev pustet hemmelig til denne Ild var kiendelig nok af det, at fornuftige og indsigtfulde Mænd paastode, at Foragt for Sproget var en aabenbare Foragt imod Nationen. Alle anførte Grunde og Beviiser paa, at en tilstaaet Ukyndighed ikke kunde hentydes til Foragt, at denne Befaling ikke kunde udtydes anderledes, end at Struensee for at kunde desbedre lære at kiende Sagens Sammenhæng, vilde have dem indberettede i et Sprog, han var mægtig, og være vis paa at de[n] ikke ved Oversættelsen blev fordreyet. Det hialp ikke. Svaret bestod i, at vi skulde føle det tydske Aag vi havde faaet paa Nakken igien, thi ellers kunde Doctoren lært Dansk førend han gav sig af med danske Sager.

Førend Hoffet kom f'ra Holstein, var Holck fra Kongen, og Frue von der Lühe dispenseret fra sin Opvartning som Ober Hovmesterinde, uden at have faaet Afskeed. Brandt var i Hoicks Sted kommen til Kongen under Titel af maitre des plaisirs til Trods for Kongens imod ham udviiste Had og Modbydelighed. Ved Vinterens Begyndelse skeedte den Indretning, s. 68at Prinds Friderich bekom en Loge for sig selv, og Struensee og Brandt fik Plads i den kongelige. Prindsen var den elselige Friderichs Søn, han bar hans Navn; ved den Fornærmelse, man troede, der var tilføyet Sønnen, blussede Luen for Faderen op igien under Asken, dog havde den ventelig ikke grebet videre om sig, dersom Struensees og Brandts Forhold havde viist, at de vare der til Opvartning og i den Afstand, som Opmærksomheden krævede; men i det Sted toge de sig de formasteligste og utilladeligste Friheder. Kongens Loge var den Tiid paa den danske Skueplads lige for Theatret og saa lav, at man af den kunde tale ud til Parterret, og jeg har med mine egne Øyne seet Brandt støde Kongen til Side for at stille sig frem og tale med nogen, der stod nedenfor, og der var sikkert ikke et Menneske tilstæde, der io med Glæde var bleven hans Bøddel, dersom det var bleven fordret. Førend jeg ender dette Blad maae jeg tilføve en Anmerkning over den Belønning Pligternes Udøvelse fører med sig. De Danskes Kierlighed til deres Konge er bekiendt, og De kan neppe forestille sig, hvilke Altere Cron Prindsen

har opreyst sig i Undersaatternes Hierter ved hans udviiste kierlige Ærbødighed for sin Fader. Ikke een, men mange har beskrevet mig det med Henrykkelse; et Klap ved slige Leyligheder af Kongen, som man troede var følesløs, paa Prindsens Kind har draget Taarene i deres Øyne, som fortalte mig det, hvorimod andres modsatte Forhold har opvakt Had og Afskye. Farvel, min elskede Bülow, lad mig vide, s. 69 om De ikke endnu er kied af at læse hvad De allerede veed, men Nytt er der ikke lovet Dem af Deres uforanderlige

Biehl.

s. 69

Den 10de April 1784.

For at følge Tingenes Orden i en nogenlunde uafbrudt Kiede har jeg talt om det, som i Aaret 1770 tildrog sig i Holstein, uden at have anført en Deel af det, som skeedte førend Hoffet forlod Byen, hvoraf Dronning Sophie Magdalenes Død var det vigtigste. Den første Aarsag og Oprindelse til hendes Sygdom kan tiene til et nyt Beviis paa, at endog Jordens Vældige ikke ere befriede fra Giengieldelsens Ret, og at Forbrydelsen har Straffen i Følge med sig; thi hun, som i sine Regjerings Dage havde udmærket sig ved Foragt imod Nationen, maatte føle sine Leve Dage afbrudte ved en mod hende udviist Foragt; og hendes Forfængelighed, som havde lagt den første Grund til Rigets Ulykke, fordi alle de Steder hun skulde beboe ikke allene maatte opføres nye fra Grunden af, men endog glimre af den mest overdrevne Pragt, kunde saa fremt Sielen har Følelsen af hvad der foretages med Støvet, ingen stærkere Ydmygelse prøve, end i Indretningen af hendes Jordefærd.

Om Frygten over det, at Dronningens Kammer Jomfruer havde sagt hende, at den Forstaaelse, der var imellem hende og Struensee, ikke var Enkedronningernes. 70 ubekjendt, bragte hende [Caroline Mathilde] til at faae Kongen til at gjøre sig lystig over dem for at forebygge al Fortroelighed paa begge Siderne, eller og det var en medfødt Behag i at holde sig op over alle, som han ful[g]te, saa opirrede dog hans Forhold Sophie Magdalene meget ofte paa det allerempfindligste. Hun havde allerede nogle Gange under Forevending af en Upasselighed undslaaet sig for at komme de sædvanlige Dage til Kongens Taffel, men da hun den sidste Dag, hun var oven Senge, blev indbudet til en Concert, hvor hun troede at være meere sikker for Kongens Gøglerier, og det tillige kun var nogle faa Dage før hendes Afreyse til Hirschholm, saa besluttede han at komme. Noget meere end et Qvarteer efter den benævnte Tiid begav hun sig til det bestemte Gemak, men blev ikke lidet forundret og fornærmet over, at ikke allene ingen af de kongelige Personer befandt sig der, men endog ikke et Menneske til at tage imod hende og melde hendes Komme. Da det var een af de paa den Tiid kaldede Privat Concerter, hvor ingen uden det kongelige Huus og de opvartende Cavalierer og Damer kom, saa var der ingen i Gemakket, de Musicerende undtagen, der vare i Orchestret, uden Capell Mester Sarti, der havde faaet Rang med Obrist Lieutnanten og spadserede op og ned i Salen i Hoff Uniformen. Hun gik hen og sadte sig paa den Stoel, hun vidste maatte være sadt til hende, og sad der uagtet hendes Forbittrelse temmelig roelig omtrent i et halv Qvarteers Tiid. Sarti, som ansaa det fors. 71 en Feyl imod Levemaaden at lade Dronningen mangle Conversation, nærmede sig derpaa til hende, kastede sig paa en af de Stoele der stod ved Siden af hende og begyndte Discourserne paa en meget frie og utvungen Maade. Dette oversteg Dronningens Taalmodighed; Blodet, som allerede var i Kaag, kom derved i saa stærk en Bevægelse, at hun fik Feber Gysen, reyste sig og befalede at sige Dronning Caroline Mathilde, at om hun fandt for godt at beskiemme sig og den Kongelige Værdighed ved at familiarisere sig med Personer, der ikke engang burde torde vove at nærme sig hende, uden at være kaldet, saa burde dog ikke den, der vedste og iagttog, hvad hun skyldede sin Ære, sættes blot for slige Personers Uforskammethed. Da hun kom i sine egne Værelser igien, tog det Ondesaatil, saa hun maatte gaee til Sengs og forlod den ikke heller meere, thi den tiende eller ellefte Dag derefter døde hun. Den første Besøgelse Dronningen gjorde hende, var i Ridedragt, med Støvler og Spoere og Ride Pysken under Armen, og hendes Ærgernis derover gav Sygdommen nye Kræfter og Føde. Hun aflagde adskillige Besøgeiser hos hende i samme Pynt, men fik aldrig den gamle Dronning at see meere i nogen af dem; thi saa snart hun kom, vendte hun sig til Væggen og befalede Jomfrue Schumannin (af hvis Mund jeg har det) at sige: hun sov. Endskiøndt det var over et Aar efter Dronningens Død, at jeg hørte det af hende, saa er det mig dog ikke mueligt at beskrive Dem den smertefulde Følelse hun udtrykkede sig med, især over den mod hendes Dronningss. 72 Aske udviiste Foragt, som hun ansaae det for, at Dronning Caroline Mathilde, den første Dag hun laae offendtlig paa Parade Sengen, med alle hendes dybt sørgende Betienter omkring sig, var gaet tillige med heele Hoben omkring Liiget i sin Ride Dragt og Struensee under Armen.

5

Den største Sorg hendes Død foraarsagede var den, at Reysen til Holstein derved maatte blive for længe udsat, og til at forebygge det blev der befalet, at alle Begravelses Anstalterne ikke maatte tage meere end tree Uger bort, og hvad der i den Tiid ikke kunde blive færdig, maatte undværes, som ogsaa skeedte. Da Tiiden var altfor knap til at faae meere Nytt færdig end Kisten, saa blev det heele Castrum doloris sammenlappet af det, der til Nød var brugeligt af Christian den 6tes, Lovises og Friderich den 5tes, som gjorde den besynderligste Samling ud i det heele. Thi Sindbillederne vare høyst upasselige, og de Dyder, der sørgede ved hendes Gemals og Søns Grav, blev en bitter Satire ved hendes og syntes at være bleven

lemlæstede i en stærk Forfølgelse, siden der var tilsadte Øren, Næse, Hænder eller Been paa dem alle. Begravelsen gik til den bestemte Tiid for sig og medens hun blev sat ind i Roeskilde Capell, viisede Brambilla, en Voltigeur og Equilibrist, sine Kunster for Kongen og Dronningen paa Friderichsberg. Dagen efter bievaanede de offentlig en engelsk Comedie paa det Danske Theatre, og da Rygtet ikke havde skaanet hende paa den Tiid, da hendes Forhold kunde tiene dem, der vare meget ældere, til ets. 73 Mønster, saa forsømtes ikke Leyligheden til at sværte og gjøre hende foragtelig i alles Øyne, da hun selv sadte det, som Velanstændigheden kræver hos den allerringeste, saa reent til Side.

Nu begyndte Struensee at sætte alting paa en anden Fod, og havde han gaet lidet meere vaersom til Værks og ingen anden Brøde gjort sig skyldig i, saa maaskee han af Efterslægten var bleven sadt paa Listen blandt Dannemarks Velgjørere. Paa den best indrettede og med de hærligste Driv Fiædre forsynede machine forslides Hiulene med Tiiden og trænger til at eftersees og renses fra det Støv, som efterhaanden har sat sig fast i dem og hindrer deres Virksomhed. Saaledes var det og gaaet til med de fleeste af vore Indretninger, i hvor ypperlige og viise de end vare valgte og bestemte af Friderich den 3die. Borgerne havde viist saa megen Troeskab og Nidkierhed for ham og hans Huus, saavel i Beleyringen som ved Enevolds Magtens Overgivelse i hans Hænder, at hans Retfærdighed [ikke] kunde lade dem blive ubelønnede, og naar De vil igiennemløbe den Tiids Punct i Holbergs Dannemarks Stat, saa vil De blive vaer, at Posterne i alle Collegier og Retter var deeleet imellem Adelige og Borgerlige; men da dette kun strakte sig til dem, som havde lagt sig efter Videnskaberne, og hvoraf der dannedes det, som vi nu forstaar ved Middel Standen, saa blev den Næring drivende Deel af Borgerne aflagt med de bekiendte store Privelegier; og for at opmuntre dem til Fliid og Duelighed skulde Kiøbenhavns Magistrat, paa eens. 74 Jurist nær, og de 32 Mænd stedse tages af Borgerne, fordi de, som de, der best vare kiendte med deres indre Forfatning, ogsaa best kunde raade Bod paa de Uordener, der kunde indløbe. Til Magistratens Løn og Byens Udgifter blev dem anviist Godser, hvis Udgifter og Indtægter Byens Kæmner skulde føre Regnskab over, som af de 32 Mænd skulde eftersees og revideres.

5*

Det vilde meget overgaae baade mine Kræfter og disse Blades Grændser at give Dem en fuldstændig Beretning om, for hvor vidt at et Tidsrum af meere end 100de Aar havde ved Sædernes Forskiellighed gjort disse Indretninger ubrugbare, og hvad Misbrug der havde indsneget sig, men nogle faa maae jeg løseligen berøre. I Høyeste Ret vare kun nogle faa Assessores som nød Løn, de øvrige maatte arbejde i Haabet om at faae den, og i den saakaldte Hof Ret var Secretairen den eneste, der havde noget. Disse Indretninger havde deres store Nytte og Fordeele paa en Tiid da Statens Indkomster ved store Krige og Uroeligheder var saa liden, at den ikke kunde lønne flere, og Sædernes Enfoldighed og Levnets Midlernes ringe Priis gjorde, at man med Lidet kunde have sit rigelige Udkomme, men ligesom Nødvendighederne voxede med Forfængeligheden, saa blev det, som forhen havde været en Spoere til Flittighed for at gjøre sig værdig til at naae Lønnen, en Fristelse til at sælge Retten og Samvittigheden uden at de næsten selv vidste det; og dermed gik det saaledes til. De rigeste Høyeste Rets Advocater holdt saa at sige aabens. 75 Taffel for Assessorene; den Rang og Fortrin, denne Post gav, havde gjort den til Maalet for endeel unge Menneskers Ærgierrighed, og da deres større og mindre Antall ikke kostede Staten noget, saa var det een af de Gunstbeviisninger, som man, naar man havde faaet bedste Caractheer ved sin Examen, ved Vens Ven lettest kunde erholde, uden at overveje, at 10 større de ulønnedes Antall var, io mindre Haab var der til at faae Løn, og jeg har kiendt en Deel, der sikkert havde staaet Fare for at svælte ihjel, naar de ikke havde havt Advocaternes Bord. Hvor let og giørligt er det nu ikke, at Erkiendtlighed bringer et Menneske til at antage sin Velgjørers Meening, og det ikke allene som hans, men endog i Kraft af den fynd og Veltalenhed, hvormed han i en tree til hire Tinner ved et veldækket Bord sætter sin Ret i det kraftigste Lys, og ved dette Kneb erhvervede Lovson sig sin største Rigdom; thi io mindre Haab dei var til at vinde Sagen, io dyrere maatte hans Clienter betale ham, og af hvad Beskaffenhed den end var, var han altid forud vis paa 6 eller 7 Stemmer.

Hof Retten som en Mellem Instands blev kun holdt hver Maanedags Dag, og da Assessorene intet nød deifor og altsaa kunde have andre Forretninger, saa vare de ikke heller absolute forbundne til at møde: men under et vist Antal kunde der ingen Dom afsiges, og hvad Langsomhed det gav Retten i sin Fortgang, kan jeg ikke bedre beviise Dem, end ved at skaffe Dem det uimodsigeligste Vidne paa, at ens. 76 reen og aabenbare Gields Sag, paa hvis Kiendelse Revendtklau drev, ikke i nie fulde Maaneder kunde faae Dom, siden Vedkommende vedste at mage det saa, at der hver Gang blev saa mange Assessorer ude, at der ikke kunde dømmes.

Levnets Midlernes ringe Priis, og de Godsers slette Forfatning efter Krigen, som var Byens Magistrat anviiste, gjorde, at hvad den nød af dem var meere en Gratification og Tillæg til det, hvad de[n] ved borgerlig Handel og Vandel havde, end et virkeligt Leve Brød, men ligesom de første stege og de sidste bleve forbedrede, blev Magistraturen saa feedt et Stykke, at manges Næse begyndte at kløe efter den. saa at i steden for der kun skulde være een iblandt dem, som ikke var Borger, saa fandt man neppe een dér som var det; en Ammes Mand, en Kongelig Persons Informator, en yndet Kammertiener eller Laquai og Svigersønner af disse Herrer deelede Borgemester og Raadmands Indkomsterne imellem sig, og da de hverken kiendte til Haandværker eller Lauges Indretninger og Privelegier, saa laae Magistraten og Borgerne næsten altid i

Haare paa hinanden.

Førend jeg gaaer videre maae min Ven tillade mig at gjøre ham opmærksom paa den Viisdom, hvormed Friderich den 3die smigrede Borgernes Egenkierlighed ved at give dem Rettigheder og Friheder liig Adelen, og dog satte Forfængeligheden Grændser til at kunne gjøre Misbrug af den; thi den, som forlader sin borgerlige Haandteering og Næring, har tabts. 77sin Ret til den, siden den udtrykkelig er bunden til den Clausel, at han som Borger i Kiøbenhavn skal føre Dug og Disk der. Synes Dem ikke, at det var at ønske, at vore nyebagte Herremænds Privelegier og adelige Friheder ogsaa ophørede, saa snart han ikke havde Dug og Disk paa sin Gaard, siden det vilde forbyde dem at udsue deres Bønder ved en Forvalter medens de fortærede de Ulykkelige Blod og Sved i Pragt og Overdaad i Hovedstaden. I Norge gjelder den Lov endnu i sin fulde Kraft og taaler saa lidet Undtagelse, at Presidenten i Christiania, som dagligen maae være der, er nødsaget til, om han ikke vil miste sine hans Gaard tilhørende Rettigheder, at kiøre fem til sex Miile hver Dag for at føre Dug og Disk paa Gaarden.

Om Struensee kiendte de af Friderich den 3die gjorde Anordninger om, at alle, saavel de betydelige som de mindre Betieninger i alle Collegier skulde deeles imellem Adelen og Middelstanden, og ved Undersøgelsen blev vaer, at Adelen ansaae de første som sin Arv og Eyendom, eller han taleder efter sin Overbeviisning og Grundsætning, saa raabte han ved alle forekommende Leyligheder paa, at den største Hærlighed og Lykke for Undersaatterne i en monarkisk Regiering var den, at Kongen havde frie Hænder til at udvælge det dueligste og nyttigste Menneske til vigtige Posters Beklædelse, og at Fødsel allene burde komme i Betragtning, naar alle øvrige Fortienester vare liige. Hvor stor Indflydelse paa Statens Lyksalighed en stræng lagttagelse af dennes. 78Grundsætning vilde have, behøver jeg ikke at sige Dem; thi om endog Regieringens Viisdom stedse var Borgen for et godt Valg, saa var det allerede af den allerstørste Nytte for Landet og Slægterne, at unge Mennesker vare forbundne til at anvende Fliid og Møye til at erhverve sig vigtige Kundskaber og Indsigter, i steden for ved Lediggang og Ørkesløshed at overgive sig til tøyeløse Sindslidelser, til en ubodelig Skade saavel for Sæderne som Helbreden, og som volder, at man seer hensvindende og svævende Skygger i den Alder, der efter Naturens Lov maatte viise dem i Manddommens fulde Kræfter.

At de fleeste, om ikke alle af Struensees Indretninger vare ypperlige og nyttige, kan vel ingen større Beviis anføres for, end at de ere blevne fulgte og vedligeholdte af dem, som Egennytte og Fordeele forbandt til at give al hans Foretagende den afskyeligste Udseende; men han skulde givet sig længere Tiid med at sætte dem i Værk, overvejet, at Kongens Forhold var af en Beskaffenhed, der ikke engang tillod en Skyg af Tvivl om, hvis Haand der styrede Værket, søgt paa en eller anden Maade at viise sig Nationens Fortroelighed værdig, og førend han skreed til Executionen, ved en foregaaende anstillet Undersøgelse at gjøre de Grunde bekiendte, han handlede efter. Men alt dette forsømte han paa deres Tilskyndelse, som han sadte Tillid til, og som vare underkiøbte til at forleede ham under Venskabs Skin. Havde han, i steden for at Høyeste Ret paa engang og ganske uventende fik sin Afskeed, soms. 79sadte alle i Forundring og Forskrækkelse, betient sig af Feriernes Tiid til at gjøre offendtlig bekiendt, at Hans Mayestet af faderlig Omhue og til des større Sikkerhed for Rettens strænge Udøvelse havde besluttet, at enhver af dem, i hvis Hænder deres Medborgeres Ære og Velfærd blev betroed, skulde for Fremtiden nyde saa anstændig en Underholdning, der kunde sætte dem uden for al Fristelse og Mistanke af at kunne sælge Retten, og at dette Mellemrum skulde anvendes til at udsøge de beste og værdigste Mænd dertil, saa havde det opvakt Glæde og Haab, og hans Fiender ikke faaet Leylighed til at afbilde ham som een, der vilde forjage Ret og Retfærdighed af Landet, hvilket Indtryk hans følgende Indretning ikke kunde udslætte, i hvor priiselig den end var.

Den samme Forseelse skeedte ved Magistratens Afsættelse; havde det skeedt mindre voldsomt og under Forevendning, at da det af Hans Mayestets Forfædre var bestemt til en Belønning for duelige Borgere, saa var det Hans Mayestets alvorlige Villie, at Magistraten skulde vælges af dem, og for ikke at drage dem ud af en Kreds, hvor de hidintil havde været Staten saa nyttige, skulde den Tiid, som deres tillagde Forretning berøvede dem, erstattes ved en bestemt aarlig Gage, og det øvrige af Indkomsterne gaae i Stadens Casse til at bestride overordentlige Udgifter med, saa havde Borgerne opreyst ham Altere, men nu blev han giort mistænkt for at han ikke allene vilde rive det øvrige til sig, men endog kun havde begyndt paa Magistraten for des tryggere ats. 80giøre Indgreb i Borgernes Privelegier, og han [blev] derved et Maal for alles Had og Forbandelse.

Intet er nødvendigere eller skadeligere at forsømme for den, der sidder ved Roeret og ved indsnege Misbrugs Hæmmelse maae angribe Menneskenes Egennytte og Fordeel, end at gjøre det paa en Maade, der er mægtig at kildre Forfængeligheden og ved dens mægtige Indflydelse paa det menneskelige Hierte at døve Egennyttens Skrig og Raab. En Compliment til de afsadte, at Hans Mayestet var sindet at gjøre en Staten gavnligere Brug af deres erhvervede Pund og Indsigter, havde ikke allene betaget den pludselige Afsættelse al sin Bitterhed, men endog ved at give Haab og Vished om et andet Leve Brød forebygget Fortvivlelsen og Rædselen for Armod og Mangel paa sine gamle Dage, der opirrede alles Hierter. Konsten at drage Fordeele af Menneskenes Sindslidelser er det, der gjør dem saa høyst nødvendig for dem, de skal bestyres af, at kiende Hiertet og alle dets Drivfiedre, for at leede Mængden ved dem hvorhen man vil have den; thi den, der mangler denne store Kundskab, lader sig forleede i steden for at leede, og fordærver i steden for at bedre naar han giver Sindslidelserne, han skulde bruge til en Spore, saa aldeles Tøylen, at de rive hans beste

Hensigter bort med sig.

Ventelig havde enten andre eller Struensee selv gjort sig et vrangt Begreb om Nationen, det havde al Anseelse af at han troede, at Frygten udrettede meere hos den end Kierlighed, og at det sikkerstes. 81Middel var at behandle den som Slaver, hvori han tog kiendelig Feyl, som en bedrøvet Erfarenhed siden efter overtydede ham om. Dette maae billig forekomme enhver saa meget meere forunderligt, som det Valg, han gjorde af adskillige Personer syntes at viise, at han kunde skielne imellem Menneskerne, og det ikke manglede ham paa Menneske Kundskab, hvorpaa jeg vil anføre Dem et Par Exempler. Horn var den Tiid Politimester og Bornemann Raadmand; at Horn med alle sine Indsigter og Fortienester og tildeels i Kraft af disse var en meget maadelig Politiemester, kunde hans beste Venner ikke nægte, og det saa meget mindre, som alle muelige physiske Hindringer vare ham i Veyen til at blive det. Den Mand der skal forestaae den vigtige Post som han bør, maae ikke allene have sine fulde Sinds og Legems Kræfter for at kunde være overalt baade aarle og sildig, men tillige en Slags Afsmag for det man kalder selskabelige Forlystelser, at han ikke behøver at gjøre Vold paa sine Tilbøyeligheder for at opfylde sine Pligter. Horn havde ikke allene ved at være Høyeste Rets Advocat i mange Aar vandt sig til at have Eftermiddagen for sig og tilbringe den og Aftenen i Selskab, at denne Vane var bleven ham til en Natur, men [var] endog saa stærk og ofte plaget af Podagra, at hans Fødder lidet eller intet kunde komme tilrette med Broesteenene, som voldte, at han sielden eller aldrig kunde see med egne Øyne, men maatte lade sig nøye med Betienternes Beretning. Dertil kom endnu det, at hans Hoved ved de mange Aars Øvelse var saa opfyldts. 82af Pandecter og Advocat Kneb, at han meere lagde dem end Politie Anordningerne til Grundvolden i sine Domme. Han følede selv, at han forrettede sit Embede med en slags Ulyst, men store Indkomster og mange Børn hindrede ham fra at skille sig ved det, siden han intet andet vidste at faae, som han kunde være tient med. Den Tiid Hof og Stats Retten blev udnævnt, bekom han Justitiarii Posten i den, hvortil ingen i heele Landet var værdigere og bedre skikket end han, og Struensee havde den Fortieneste at forvandle en meget maadelig Politiemester til een af de nyttigste og bedste Embeds Mænd for Kongen og Landet og det til Mandens store Glæde, der helligen har forsikkret mig, at han forrettede dette Embeds Pligter med saadan en Fornøjelse, at han ansaae de 7 til 8te Hundrede Rigsdaler, som han aarligen havde tabt i sine Indkomster, for en Vindning.

I Horns Sted som Politiemester kom Bornemann, der just ikke var meget glad derved, men forestod Embedet paa en Maade, der gjør ham til et Mønster for alle tilkommende Politiemestere. De maae ikke troe, at det er Venskab, der taler igiennem min Mund ; han fortiente, og heele Byen giver ham eenstemmigen det Lov, at der aldrig [har] været meere Orden i Byen, og de gjorde Anordninger nøyere bleven paasete og holdte end i hans Tiid ; han var alt Sommer Morgener før Fem ved Portene og paa Torvene, Maal og Vægt blev paa det nøyeste efterseet af ham selv; al Forprang forhindret, alle befundne Urigtigheder straffede og det uden Persons Anseelse, og uden ats. 83bekymre sig om, hvem Forbryderen var. En Morgen tiilig fandt han en Vogn med 10 til 12 Fierdinger Smør, hvoraf ingen vare justerede eller holdt deres behørige Vægt og følgerigen paa Stedet confisquerede[s] ; men i det han befalede Betienterne at kiøre Smørret til Børnehuset, tog Kudskan ham til en Siide og sagde ham, at Smørret var Etats Raad [Thyge] Rothes i Rentekammeret, som dog ikke hialp det ringeste.

Struensees Satz at ansee Caracteerer som en Kilde til Uordener i en Stat var liige saa fornuftig som rigtig, og den Standhaftighed, hvormed han holdt over den derom givne Forordning, var høyst priisværdig, siden den aliene kunde tilveyebringe det Forhold imellem de forskellige Stænder i Staten, der er Udspringet til dets sande Lyksalighed. Af to, som vovede at give Ansøgning ind desangaaende, og den eene tilbød sig at give 4,000de Rdr. til Hospitalet og den anden 6,000de til de nye Veyes Anlæg, fik den første sin Ansøgning tilbage indsvøbt i Forordningen, som forbød at søge den, og den anden bekom til Svar: at et Land var bedre holden med slette Veye end med gode, naar Indbyggernes Daarlighed skulde bringe dem i god Stand.

Men uagtet at hans gjorde Forandringer og Indretninger syntes at spaae megen Nytte for Fremtiden, saa tog dog Nationens Had imod ham meere og meere til, og de latterligste og uriimeligste Hensigter bleve tillagde ham og Dronningen. Havde det endda været den blinde Almue, saa vedste enhver, at io meere uriimelig en Ting er, io snarere fæsters. 84Hoben Tilliid til den, men at indsigtfulde og fornuftige Mænd kunde vente, at man med Magt vilde tvinge Kongen til at frasige sig Regieringen, som skulde skee paa Slots Altanen, og derpaa Dronningen udraabes og hyldes, hvorved Voldene skulde være stærk besadte med Canoner til at beskyde Byen, dersom Borgerne vægrede sig derved [var dog urimeligt]. Det eneste Skin af Muelighed saadan et Foretagende kunde gives, var at Dronningen førte Regieringen som Cron Prindsens Formynder indtil hans myndige Aar, men naar deres Anslag gik ud derpaa, saa kunde io Dronningen og Struensee ikke tragte ham efter Livet, som man beskyldte dem for at gjøre ved at bade ham Morgen og Aften i koldt Vand, lade ham være i et koldt Værelse og ikke give ham andet end grov Føde. For at hindre det Modsigende, der laae i, at en Moder, der viiste saa megen Kierlighed og Omhue for sit Barn, at hun aldrig forsømte at være selv tilstæde naar han blev badet, og selv klæde ham i og af, [skulde kunne tragte ham efter. Livet], saa udlagde man det som et Beviis paa hendes umenneskelige Haardhed imod ham, at hun gjorde det selv, som en anden havde udført med meere Lemfældighed og Medynk over den imod Prindsen øvede Grumhed. Hendes Frugtsommelighed tiende dem, der fandt deres Regning ved at sætte Gemytterne i den hæftigste Giering, paa det kraftigste til at naae deres Maal, thi ingen af Himlen aabenbaret Sandhed kunde være saa uomstødelig, som den Meening var, at dersom Dronningen kom ned med ens. 85Prinds, saa havde Cron Prindsen ingen to Dage at leve i.

Misfornoyelsen og Forbittrelsen over alle disse ud spredte Rygter aad saaledes om sig i Hierterne, at i steden for den Hengivenhed og Lydagtighed for Kongens Villie, der stedse havde udmærket de Danske, var deres Forhold trodsigt og overmodigt og syntes meere at ligne frække Oprøreres end troe Undersaatters; ved det mindste, der ikke stod dem an, sloge de sig hundrede viis sammen, forføjede sig hen hvor Kongen var, og med Skrig, Bulder og Trudsler forlangte de det, der ikke stod dem an, forandret. Dette forbandt Struensee til at sætte sig i nogenledes Sikkerhed for Overfald, og under Forevending af at Kongen undertiiden vilde fornøye sig med at bievaane Exercitien af et lille Campement blev nogle hundrede Mand af forskiellige Cavallerie Regimenter forsamlede under Navn af de flyvende Corps, som camperede ved Hirschholm og blev commanderet af den ældste Numsen. Denne usædvanlige, men i vedkommendes Tanker høyst nødvendige Forsigtighed bestyrkede Almuen i den Troe, at man havde ondt i Sinde imod dem, og i steden for, at Konge Huuset og Indbyggerne havde forhen lignet Forældre og Børn, saa syntes de nu at være to Naboer, der frygtede for hinanden og holdt nøye Øye med hvad enhver paa sin Side foretog sig.

Hvorledes imidlertid Kongens Forfatning var, er vanskeligt at sige; de mange Kostbarheder, han ødelagde, Vinduerne, som han slog ud som de bleves. 86sadt ind, og man derfor lod blive i den Stand han havde sadt dem, og de Optoger, han havde i Hangen paa Hirschholm med sin Mohr og en anden Dreng, syntes at stadfæste, hvad Rygtet sagde, men andre Ting derimod fornægtede det ganske, og bestyrkede den Tanke, at det snarere kunde kaldes Drenges Kaadhed og Vildskab end Hiernens Forvildelse, hvorpaa jeg vil anføre Dem et Beviis.

Her var kommen en nye preussisk Minister, men da der gik nogle Uger bort førend han fik Audience og overleverede sit Creditiv, saa vidste han førend han blev ansagt dertil alt, hvad der blev sagt og troet om Kongen. I Følge deraf var han halv begierlig og halv frygtsom for at see og tale med ham, og da han skulde kiøre til Hirschholm, sagde han til en af sine Venner: at han aldrig forhen havde været saa nysgierrig og begierlig efter nogen Ting, som han var efter at see og høre, hvorledes Kongen vilde stille sig an, og hvad han vilde sige til ham. Da Audiencen var forbie, og han kom ud, hvor den øvrige Cour var, seer han den, han havde sagt det foregaaende til, at staae i et Vindue, hvorpaa han gaaer hen til ham og siiger: Jeg har i Dag faaet et meget slet Begreb om den danske Nation, man har berømt den for sin Kierlighed til sin Konge, men jeg maae give den det Vidnesbyrd, at det, den siger om sin Herre og Konge, bevidner mange og afskyelige Laster, og at kun det bitterste og sorteste Had kan avle en saa skammelig Bagtalelse. Den Maade han har taget imod mig paa, den Samtale, han har ført med mig, s. 87havde hos saa ung en Herre sadt mig i Forundring og Henrykkelse, om man havde bereed mig paa at tale med et Vidunder af Forstand og Indsigter, døm altsaa, hvad jeg maatte føle ved at blive saa mange ypperlige Egenskaber vaer hos en Prinds, der udraabes for afsindig og udygtig til at regiere af dem, der burde takke Himlen for ham som en Velsignelse. Men, svarede den anden, naar nu de, som beskriver ham ilde, ingen Leylighed har til at see ham i den Skikkelse, som han har viist sig for Dem, hvor kan de da troe, at han er eller kan være anderledes end saaledes, som man til Skam for den kongelige Værdighed seer ham dagligen. — Det er umueligt, at han kan sees uden at indskyde Agt og Ærbødighed, den mayestetiske Værdighed staaer saa stærk præget i hans mindste Bevægelse, at han umuelig kan skille sig ved den, i hvad han end foretager sig, og om tusende og flere Vidner bekræftede hvad Rygtet siiger, saa kunde dog intet uden mine egne Øyne overbeviise mig derom. — Men maaskee kiendte De ham ikke igjen ved den Leylighed? — Kiende ham! Jo, han er alt for deylig til at kunde tage feyl af ham. — Nu saa behag at see her ned under Vinduet. Han gjorde saa og saae Kongen at være Hest for den sorte Dreng, som sporerede ham med Hælene og med en Pisk fik ham til at gjøre Caprioler; hvorpaa Ministeren gik fra Vinduet uden at sige et Ord.

Det besynderligste herved er det, at næsten alle fremmede Ministre har været indtaget af ham og talt om ham med Fornøylelse og Henrykkelse. De, soms. 88nu ere her, kiender jeg ikke, men de fleeste af dem, som vare her til Enden af 1777 har jeg meere end een Gang hørt bevidne, at hvad Kongen sagde i fem Minutter, indeholdt meere Fornuft og Indsigt, end det Prinds Friderich kunde frembringe i hundrede Aar. Den franske Minister, som meldte ham Ludvig den 15des Død, har med Taarene i Øynene sagt mig, at Kongens Tiltale havde ved den Leylighed gjort ham stum, at han havde grædt i steden for at tale, saa bevæget var han bleven over den Følelse og mandige Veltalenhed, hvormed han havde udtrykket sig over det Forliis, han havde lidt ved hans Død, den Taknemmelighed, han skyldede hans Aske over de sande Venskabs Beviiser han havde givet ham, og den Underviisning han havde faaet af hans Omgang. Jeg kunde ikke svare ham et til tusende, blev Baron B[losset] ved, men jeg sætter Dem min Ære i Pandt paa, at Academiet i Paris ikke har holdt min Herre en værdiære Lovtale end Kongen af Dannemark gjorde.

6

Sommeren 1771 blev Reverdil kaldt tilbage, og ved hans Ankomst ophørte Kongens Gemeenskab med de benævnte Dreng, saa man maae slutte sig til, at hans Afskye for Brandt, som han imod sin Villie maatte have om sig, har bragt ham til at moere sig med dem. Først i September forlod Prinsesse Charlotte Amalie Friderichsborg, og nogle Dage efter hendes Ankomst var der Dame Cour; i det een af dem gaaer op af Trappen, finder hun et Brev, som var brækket, og bliver af Udskriften vaer, at Frøkens. 89Numsen, som var kommen til Walløe til Enke Dronningens Fødselsdag, maatte have tabt det; hun putter det til sig, og da hun kommer hjem, driver en blot Fruentimmer Nysgierrighed hende til at læse det, men forestil Dem hendes Forundring og Forskrækkelse, da hun finder, at det indeholder en fuldstændig Beretning fra hendes Broder

om, hvor vidt det var kommen med et Anslag imod Dronningen, Struensee og de, der vare paa deres Side, og Forholdsregler om hvad hun havde at iagttage indtil den 28de, da det skulde sættes i Værk.

Da jeg har havt det i mine Hænder, saa kan De forlade Dem til, at hvad jeg siiger forholder sig saa, men nogle af Personernes Navne er maaskee gaaet mig af Minde. Holmens Tømmerfolk havde været ude ved Hoffet og besværet sig over at de maatte arbeyde om Søn og Helligdagene; og man havde søgt at stille dem tilfreds med at Nødvendigheden udkrævede det, og at Hans Majestet skulde naar Arbeydet var forbi, viise dem sin Behag over deres Flittighed. I Følge deraf skulde den saa kaldte faste Stok Mikkels Aften med Kone og Børn gjøre sig lystig i Sønder Marken, hvor dem skulde gives en stegt fyldt Oxe, Øl og Brændeviin, og Hoffet selv være tilstæde for at tage Deel i deres Forlystelse.

Anlægget var altsaa, at naar Hoffet var kommen der, skulde een træde frem og i heele Folkets Navn begiere Hævn af Kongen over Struensee og fleere, Prinds Friderich skulde være tilstæde og understøtte Begieringen, og dersom ikke Kongen føyede dem, saas. 90skulde der bruges Magt, Dronningen sendes til Cronborg, Struensee, Brandt og de andre Medskyldige føres til Castellet eller om de sadte sig til Modværge massacreres paa Stedet, som dog ventelig ikke kunde skee, siden Overmagten var ganske paa de sammensvoernes Side. Han, som den, der commanderede det flyvende Corps, stod inde for hver Mand af dem, Haxthausen ligeledes for Livvagten, hans Broder, som var i Søe Commissariattet, for Tømmerfolkene og de Officierer der vare med dem, som Winterfeldt havde paataget sig at søge ud. Grev Rantzau, Ober Præsident Braem, Beringskiold og en Deel andre havde hver for sig draget nogle til Partiet; hun paa sin Side maatte ogsaa blive ved at hverve, og naar det gik imod Enden, da gjøre den nøyeste Aftale med hinanden om Udførelsens Maaden, og hvem der skulde føre Ordet; thi dersom ingen anden vilde, saa var han bereed dertil, men paa det, det ingen Opsyn skulde foraarsage, om man saae saa mange og altid de samme Mennesker gaae ud og ind paa et Sted, saa maatte nogle holde Raad hos hende, nogle hos Braem og hos Haxthausen, dog med den Forsigtighed, at skifte Sammelplads.

6*

Da hun, som havde funden det, havde sin Mand ved Hoffet, saa var det naturligt, at hun frygtede for, at han maatte komme til at liide med dem han fulgtes med, og at hun baade burde og ønskede at vaere ham ad. Efter nogen Overveiyelse blev besluttet, at hun skulde sende en Ven, hun kunde forlade sig paa, til sin Mand med et Brev, hvori det fundne blev lagts. 91med Beretning om hvorledes hun var kommen til det. Dette skeedte, Vennen bragte ham det i en fremmed Dragt og opholdt sig indtil Manden havde flyet Struensee det efter Taffelet, da han kom til ham og bad ham sige sin Kone, at hun skulde være roelig, da der intet var at befrygte.

Denne Plan indjog Dronningen saadan en Skræk, at hun vilde flygte sammen med Struensee, siden alle hans Bønner og Forestillinger vare forgieves til at bevæge hende til at sammentykke, at han ved at forlade Landet sadte sig i Sikkerhed; og da han indsaae Umueligheden i at komme bort med hende, saa blev han og søgte at forebygge Følgen af Forbundet ved at adspredde de Sammemottede, og ikke komme for den Gang i Fælden. Den Uroelighed, hvormed jeg saae Tømmerfolkene gaae ud, og den Længsel, hvormed jeg ventede at see at den ansagde Cour at komme tilbage, var overmaade stor, indtil man bragte mig den Efterretning, at en Upasselighed havde hindret Hoffet fra at komme. Den Angst, som hun, der havde fundet Brevet, var kiørt ud med, forlød hende og overfaldt endeel andre ved Løberens Budskab, især havde den været saa kiendelig hos Grev R[antzau] at han maatte gaae til Skienkebordet og begiere noget at drikke, Bra[e]m var ogsaa bleven meget uroelig og gaaet hen og sagt noget til den ældste Haxthausen, som heller ikke kunde skiule sin Forvirring, og af alle de bekiendte Sammensvorne holdt ingen bedre Miine end Winterfeldt; den Kammerherre Nøgle han Aaret derpaa fik, forundrede mange, mens. 92mig ikke, det forlorne Papiir har forsynet mig med en Nøgel til mange Gunstbeviisninger. Lev vel. min elskede Bülow.

s. 92

Den 16de April 1784.

Med en endnu større Utaalmodighed end den, min bedste Ven, hvormed jeg ventede paa Udfaldet af denne Tildragelse, længtes jeg efter at see, hvad Følgerne af Opdagelsen vilde blive, jeg gruede for at Struensee ved Blods Udgydelse vilde søge at indjage Skræk og sætte sig i Sikkerhed for Fremtiden, men i det Sted affecterede han den største Uvidenhed om alle Ting, søgte at adspredde Magten de Sammensvorne forlod sig paa, og formilde Hoved Mændenes Had ved beviiste Velgierninger; thi omtrent en fiorten Dage efter fik det flyvende Corps Befaling at gaae hver til sine Regimenter igien, Numsen til Belønning for at have commanderet det, bekom et Regiment længe førend det tilkom ham, og Eichstedt blev med sit Regiment kaldt ind fra Nestved. Da han nu vedste, hvor liden Tryghed Garder Vagten gav ham, saa fandt han det nødvendigt at forvise sig de øvrige Regiment Cheffer, og til hans og fleeres Ulykke faldt hans største Yndest og Tilliid paa Falkenskiold. Denne var virkelig for dum og uvidende til at give ham tienlige Raad, men for at skiule sin svage Side betiente han sig af sin Obrist Lieutenant Hesselberg, og denne betiente sig af Leyligheden til at skaffe sins. 93Moerbroder General Major Glide Commandants Pladsen i Kiøbenhavn, som han var høyst uskikket til, og dobbelt uduelig i den Hensigt han blev udvalgt, og som var, at have en Mand i

den Post, paa hvis Troeskab og Nidkierhed man i paakommende Tilfælde kunde slaae Liid til. Han var ikke aliene falsk og meget let at underkiøbe, men manglede tillige det Overlæg og sadte Moed, der aliene er mægtig at indskyde den gemeene Mand Ærbødighed, og hans lilsindighed og slette Hierte havde gjort ham forhadet hos alle sine Underhavende, han stedse havde behandlet med Grumhed og Grovhed. Frygten for at overgive sig i Livvagtens Hænder ved at komme paa Slottet bragte Dronningen og Struensee til den Slutning at blive paa Friderichsberg efter at Hoffet havde forladt Hirschholm og indtil Garden var sadt ud af al Magt til at skade dem. Anno 1763 havde den daværende Garde uden mindste Modsigelse funden sig i at blive nedsadt til et Feldt Regiment, og da det just var det, som Falkenskiold commanderede, saa afmaalede han Struensee det som en Sag, der ikke kunde have mindste Vanskelighed, at sætte et af de 6 Compagnier til hver af de Regimenter, der laae i Byens Guarnison; havde man ikke tvivlet om disse Folks Troeskab, saa havde det været et meget uforsigtigt Skridt at opvække Misfornøjelse ved et unyttigt Foretagende, men nu var det i ingen Maade at undskylde, at man, da man vidste, hvad de førte i deres Skiold, ikke aliene begyndte paa noget, hvorved Oprørs Ilden, der ulmede iblandt dem, fik Luft til ats. 94bryde ud i lys Lue, men endog betog de øvrige Undersaatter Frygten for at handle mod deres Pligt, ved at viise dem, at man var svag nok til at give efter, naar man fandt en uventet Modstand. Det er næsten ikke mueligt at troe, at enten de, der gav Struensee dette Raad, eller han som antog det, har gjort sig selv dette Spørgsmaal: Men dersom Garden ikke godvillig adlyder, hvorledes skal der da forholdes med den, skal den tvinges med Magten, Undersaatterne til Skræk og Advarsel, eller skal vi give efter for dem? og dog er det ved store Forandringer en høyst fornøden Forsigtighed at være betænkt i Forveyen paa alt hvad der kan møde og flyde deraf, for ikke ved en pludselig Overrumpling at blive sadt ud af al Virksomhed. Beviiset paa at dette ikke var skeedt her, saaes tydelig af Udfaldet; thi havde man foretaget sig at bruge Magt, saa maatte man have føyet Anstalter til at have den ved Haanden paa første Vink, og vilde man derimod givet efter, saa burde man ved et Tilbud have forekommet Kravet, og ved Forkyndelsen af den kongelige Villie, ingen Livvagt meere at have for Fremtiden, sadt det i enhvers frie Villie enten at faae sin Afskeed, eller med det ham engang bevilgede og lovede Traktements Beholdelse at gaae ind i et Feldt Regiment.

At dette ikke skeedte, var saa meget meere uklogt, som heele Hensigten af dette Foretagende aliene var at blive af med Folk, som enten ved falske Forestillinger eller Penges Magt havde ladet sig forleede fra deres Troeskab, og [at] i Følge deraf Øyemedets. 95blev meest fremmet ved io fleere der tog deres Afskeed. I det Sted sadte ikke aliene den uventede Modstand Hoffet i den yderste Angst og Forskrækkelse, men gav endog ved deres udviiste Feighed og Eftergivelse den Esprit de Revolte, der herskede og var udstrøet iblandt Almuen, nye Kræfter og Styrke.

At beskrive Dem, der selv som Lieutenant var tilstæde derved, denne saa kaldte Juule Aftens Feyde, er meget unødvendig, jeg vil derfor alene berøre et Syn, som jeg aldrig glemmer, og som De maaskee ikke har seet Magen til. I det Hoved Vagten troppede af, kom det Compagnie, som skulde været under det Prinds Friderich eller Falsterske Regiment, med Støy og Hujen tilbage fra Amalienborg og op[p]lantede Bajonetter. Om de enten sagde noget fornærmeligt til Hoved Vagten, eller om Capitainens varme Nidkierhed blev sadt i Kaag ved deres mod al Subordination stridende Forhold, det veed jeg ikke, men idet de kom imod ham commanderede han sine Grenaderer at fælde Bajonetten og skille Hoben ad; Livvagten gjorde vel samme Manoeuvre, men hvor lidet det var deres Alvor at vove Trøyen og sætte Magt mod Magt, saaes tydelig deraf, at meere end det dobbelt stærkere Antal end Hoved Vagtens Grenadeerer var, lod sig af dem drive ind i Hovedvagten, saa at den afgaaende Capitain bragte Kammer Herre Undal mange fleere Arrestertere end han havde Mandskab til at bevogte dem med, saa han maatte begiere Forstærkning af Commandanten.

Denne og hans Fætter Obrist Lieutenant Hesselbergs. 96gave sig meget paa Slottet at bestille og gydede ved deres taabelige Forhold og Tale Olie i Ilden. Utallige Mennesker løb paa Slottet for at see Udfaldet paa denne Sag, saa at Gangene lignede en Børs. Noget ud paa Eftermiddagen møder Hesselberg Kammer Junker Kadorf, som den Tiid var Second Lieutenant i det Falsterske Regiment, i underste Mezenin, og spørger ham, hvad han har der at gjøre. Hvem har jeg at gjøre Regnskab derfor? spørger han. Det skal jeg lære Dem, forføy Dem paa Øyeblikket til Deres Qvarteer. — Musquetairens Tappenstræg er ikke slagen endnu, og Officierens endnu mindre. Jeg venter paa Brummer for at faae mig en Billet til fransk Comedie, og naar den er ude, skal jeg uden Befalning vide at gaae hiem i rette Tiide. — Gaae hiem, og det strax, siger jeg, eller jeg lader Dem arrestere. — Det kan De gjøre, om De behager, men ellers gaaer jeg ikke. Hesselberg fuldførte sin Trudsel og gav derpaa Dagen efter en Klage ind over Kadorf, som den, der paa det høyeste havde forløbet sig imod Subordinationen.

Alt dette er noget, som De ikke aliene ventelig selv veed, men endog 1000de Mennesker kan give Underretning om, men dersom det efterfølgende er rigtig, som der er mange og store Formodninger om, saa er det kun kommen til meget faa Menneskers Vidende, og en fremmed Minister har fortalt mig det som et Bevis paa, at Hensigten med den 17de Januar paa ingen Maade havde været at redde Konge Huusets Ære ved at hæmme Dronningens Fortroelighed meds. 97Struensee, men at faae sit Had styret paa hende og vedkommende, at bemægtige sig Regierings Tømme og gjøre alt hvad de, uden at begaae Mord, kunde for at bringe Cronen paa anden Linie, siden det havde staaet i deres Magt at faae de to første Hensigter opfyldte uden at have nødig at gribe til saa voldsomme Midler.

I den umaadelige Angst og Forskrækkelse, som Livvagtens Opsætsighed og Forhold opvakte hos

Dronningen, lod hun den engelske Minister [Keith] kalde til sig for at søge Raad og Biestand hos ham. Han, som længe havde mærket den Giering, der var i alle Gemytterne, og at man ved falske udsprede Rygter søgte at opirre Almuen alt meere og meere, blev ikke saa snart kaldet, førend han besluttede at tage Bladet reendt fra Munden. Dronningen havde altsaa ikke saa snart forestillet ham den Angst hun var i, og bedet ham at raade og hielpe hende, førend han svarede: Her er kun et Rednings Middel, og dersom Deres Mayestet ikke vil beqvemme sig til det, saa faaer Deres Fiender den største og for Deres Mayestet meest beskiemmende Triumpf over Dem, og det bestaaer i at eloignere Struensee saa snart som muelig fra Dem, og det saa stille og tavs, at han allerede er i Sikkerhed førend nogen mærker, at han er undgaaet deres Hævn og Blodbegierlighed. Derpaa forestillede han hende, hvor vidt man allerede havde bragt Almuen, fortalte hende alle de skammelige og formastelige Udtryk, som man brugte naar man taledede om hende og ham, viiste hende, hvor umueligt dets. 98var, at han. kunde undgaae en rasende og forbitret Almues Hænder, og at hans Undergang nødvendig maatte drage hendes efter sig; men alt dette hialp ikke, hun erklærede, at hun hellere vilde døe med ham, end leve uden ham. Han forsøgte derpaa at faae hendes Samtykke til sit Anslag ved den Forestilling. at det ingenlunde var hans Tanker ved at søge at overtale Hendes Mayestet til at give efter for Nødvendigheden, at hun derfor skulde skille sig ved Struensee for stedse, men aliene at unddrage ham fra sine Fienders Efterstræbelser, indtil hans Uskyldighed i de mod ham gjorde Beskyldninger var lagt for Dagen, og dette lod sig saa meget lættre og snarere [gjøre], som hans Fraværelse gjorde det dem, som efterstræbede Dronningen, i hvor mægtige de end vare, umueligt at indvikle Hendes Mayestet i hans Brøde, hvorved hun ikke aliene fik frie Hænder til at bestride sine Modstandere med, men kunde endog des kraftigere arbejde paa hans Tilbagekomst. Men i hvor tydelig og overbeviisende han end lagde sine Grunde for Dagen, saa elskede Dronningen dog Struensee alt for høyt, at den blotte Tanke om at skilles fra ham ikke skulde have været hende rædsommere end alt det Onde, der kunde møde hende, saa at hun svarede, at hun ikke var mægtig at taale Forestillingen om, at han til en Belønning for alt det, han havde gjort og vovet for hende, skulde forlade sit Fædreneland og blive landflygtig og elendig. Deres Mayestet, svarede Ministeren, har vovet ulige meere for ham end han for Dem, siden De har opoffrets. 99ham baade det Riges Ære, De er Moder og Dronning for, saavel som dets, De er en fød Prinsesse af. Han skal heller ikke have Aarsag til at at beklage sig over Uerkiendtlighed eller Elendighed naar han faar en Tønde Guld med sig til det Sted han vælger sig at leve paa. Det er sandt, svarede hun, men det er umueligt for mig at give ham det halve deraf end sige det heele. Kan Vanskeligheden hæves dermed, sagde han, saa skal jeg bringe Dem en Anviisning paa hvilken Kiøbmand og paa hvad Sted han forlanger. Kongen, min Herre, elsker Deres Mayestets Vel og Ære, hvormed hans egen er saa nøye forbunden, alt for høyt til ikke at kiøbe den, om det var med tie dobbelt saa meget, lov mig altsaa kun, at han endnu i denne Nat vil begive sig paa Reysen, og saa skal Deres Mayestet inden en Tiime have Anviisningen paa den bemeldte Summa, og om De end forlanger den større, i Deres Hænder. Dronningen lovede ham endelig langt om længe, at hun vilde see til at foreslaae Greven det paa en god Maade og da lade ham vide hvad Slutning han tog.

Ministeren mærkede meget godt, at det langt fra ikke var hendes Hiertes Meening, og gik derfor Dagen derpaa til Grev Rantzau, sagde ham, at han vidste, hvad han og fleere arbejdede paa, og at han var villig til at foreene sine Kræfter med deres, naar de vilde gjøre det paa en Maade hvorved begge Konge Huusers Ære blev skaanet, og som var, enten at overtale Struensee til selv at gaae bort imod en stor Summa Penges Annammelse, som han vilde skaffe, s. 100eller og bruge Magten til at sende ham uformerket bort, uden at nogen vedste hvor han blev af, og overlade ham at stille Dronningen tilfreds og forebygge alle Følgerne deraf. Rantzau lovede ham tilforladeligt Svar om nogle Dage, og da de vare forløbne forkastede han det sidste Forslag ganske som noget, der var alt for voveligt i Henseende til den Forbitrelse, det vilde opvække hos Dronningen, og den gruelige Hævn, hun vilde lade falde paa alle dem, som hun aliene formodede at kunde have havt Deel deri; men derimod vilde han anvende sin yderste Fliid til at formaae Struensee til at tage derimod. Da Struensees Proces var begyndt, forlangte Ministeren undersøgt, om sligt et Forslag var gjort ham og hvorfor han ikke havde taget derimod, men han paastod, at det var den første Gang han hørte tale derom. Om dette Spørgsmaal er bleven protocolleret veed jeg ikke, men at det er gjort ham er vist, thi han har sagt til de af Officierene, som han kunde liide blandt dem, der havde Vagt hos ham, at dersom sligt et Tilbud var skeedt ham, saa havde han med Glæde taget derimod, siden det, der meest holdt ham fra at tage Flugten efter at han var kommen i Erfaring om, hvad der var oplagt imod ham, var aliene det, at han ikke paa en retmæssig Maade kunde tage saa meget med sig, som han kunde leve saa beqvem af, som han var bleven vandt til.

Venteligen foraarsagede den Kundskab, man havde faaet om den engelske Ministers Anslag, at man af alle Kræfter drev paa at faae sit sadt i Værk. s. 101Bieringskiold havde først holdt med Struensee, derpaa havde han solgt sig til til det andet Partie, og da derpaa den 28. September løb frugtesløs af, gik han over til Struensee og tilbød sig at aabenbare ham de andres Foretagende, men om enten Struensee ikke satte Priis nok derpaa, eller de andre overbød ham, saa gik han til dem igien og arbejdede af Livs Kræfter paa at faae een eller to Regiments Chef[er] med i Forbund, uden hvis Biestand man ikke kunde foretage sig noget; men al hans Møye var forgi eves, ingen vilde befatte sig dermed uden Eichstedt, som Struensee forlod sig meest paa, men dog paa de Vilkaar, at et Infanterie Regiment understøttede hans Dragoner. Men det som Bieringskiolds Veltalenhed ikke formaade, maatte Struensees af Falkenskiold indblæste Paastaelighed udrette, thi han havde forestillet ham Kadorfs Forhold imod Hesselberg saa formastelig og farlig, samt hvor

nødvendig det var, og i sær for ham, at vaage over Subordinationens strængeste lagttagelse, at han vilde have Kadorf casseret for Fronten. Banner, ved hvis Regiment han stod, holdt meget af ham og gav sig den største Møye for at forskaffe ham Forladelse, men uden at det frugtede noget. Den 15de gik han til ham igien og gjorde ham meget alvorlige Forestillinger om hvor mange Gemytter denne ubillige Handling vilde forbitte imod ham, og ikke bekom andet Svar derpaa, end om det og skulde koste hans Hoved, saa skulde Kadorfs Dom underskrives den 17de; saa tog Banner bort, søgte Bieringskiold op og sluttede Traktaterne med ham, og das. 102de begge iilede med Udførselen, saa blev Natten mellem den 16de og 17de, hvori Regimentet havde Slotsvagten, fastsat dertil. Ved Parolen den 16de lod han de Officierer, som vare vagtfrie, sige ved Adjudanten, at de raaatte blive hiemme til 8te; thi om han ingen besynderlige Forhindringer fik, saa var han sindet at have dem hos sig om Aftenen. Imellem 6 og 7 lod han den eene efter den anden hente til sig ved Adjudanten, og hver for sig blev sagt, at han maatte putte Skierf og Ringelkrave i Lommen, siden Obristen vilde have ham med sig til at visitere Slots Vagten. Disse Herrer bleve ikke lidet forundrede over at see sig til sidst alle forsamlede og en lige Nysgierrighed i enhvers Øye efter at faae at vide, hvad alt dette sigtede til, i sær da de efter en føye Tids Forløb mærkede, at de vare indesluttede; thi da en af dem vilde et nødvendigt Erinde gaae ud, fandt han Døren i Laas, og da han begierede den oplukket, blev han viist hen i et Værelse, der var forsynet med mange Beqvemmeligheder, men ingen anden Udgang end den, han var kommen ind af. Ved Soupeen gav det dem ogsaa Anledning til Eftertanke, at han tvert imod sin Sædvane meere holdt dem fra at drikke end opmuntrede dem dertil, og da Klokken var noget over tolv tog Banner sit Uhr op, saae paa det og sagde: Nu er det Tiid, hvorpaa de alle reyste sig og vilde sige Banner Farvel. Vi skilles ikke endnu mine Herrer, sagde han, men følges ad; lod Tieneren bringe sig Skierf og Ringelkrave, som han tog paa og Surtouten over, og da Tieneren var gaaet ud, holdt han en korts. 103Tale til dem om den Troeskab, de skyldede deres Konge, og den Nidkierhed, han ventede at finde hos dem, om de fik Leylighed at viise Prøver derpaa, og da der er mange Formodninger om, at den viiser sig i Nat, saa følg med mig. Derpaa toge de alle Veyen til Slots Vagten, hvor de saa at sige bleve halve Arrestantere, og efter at han havde føyet sine Anstalter, at ingen kunde komme bort til at bringe Underretning til nogen, om de end vilde, og der tillige laae den Umuelighed deri, at ingen af dem vidste hvem det gjaldt, saa forlod Banner dem og gik op i Dronning Juliane Maries Gemak, hvor han fandt hende, Prinds Friderich, Guldberg, Bieringskiold og Jessen, der havde været salig Kongens Kammertiener og ikke aliene vidste Veyen til alle Løntrapper og Døre, men havde endog fra den Tiid en Hoved Nøgel til dem. Noget efter fem om Morgenen kom Eichstedt til dem, berettede Hendes Mayestet at alleting var nu roelig og stille og hans Regiement, saaledes fordeelet Patrouille viis i Nærheden af Slottet, at de i et Øyeblik kunde støde sammen. I Guds Navn da, sagde hun, krævede de fornødne Papiirer af Guldberg, som kom frem med sin Muffe, hvori de Cabinets Ordre, som Kongen skulde underskrive, vare indsyede. Banner og Eichstedt gik hen og besadte alle de Gange og Døre, som Jessen anviiste dem med Vagt, og een eller to Officierer, og da det var skeedt, gik de tilbage og toge med Dronningen, Prinds Friderich, Guldberg og Bieringskiold Veyen til Kongens Sovegemak, s. 104hvorved Jessen gik med Lys foran og lukkede op. Farvel min inderlig elskede Bülow for denne Gang.

7

s. 104

Den 17de April 1784.

Ved Dørens uventede Aabning vaagnede Kongen og kaldte i største Angst og Forskrækkelse paa Schack, da han saae 6 til 7 Mennesker komme ind til sig, og Schack som hørte Kongen kalde, men ikke saae nogen, sprang hurtig af Sengen og kom Dronningen i Møde i den alledybeste Negligé. Da han saae hende, vilde han løbe ud af Gemakket, men hun, hvis Blyefærdighed blev mindre sadt i Bevægelse over et halvt nøgent Menneskes Nærværelse, end hun frygtede for den Hinder hans Anskrig over hendes Komme kunde gjøre i hendes Anslags lykkelige Udførelse, om han kom ud af Gemakket, lod ham holde tilbage og befalede ham at være roelig. Efter Banners Beretning, af hvis Mund jeg har det, skal Kongen med sammenfoldede Hænder have reyst sig op i Sengen og bedet for sit Liv. Banner svarede ham derpaa, at enhver var villig at udgyde sin sidste Blods Draabe for det, han maatte derfor aliene være roelig og laane sin Agtsomhed til det som Hendes Mayestet havde at foredrage ham. Hvorpaa Dronningen forestillede ham den Vanære, Struensees Fortroelighed med Dronningen paaførte det Kongelige Huus, Undersaatternes Raab og Skriig over Struensees Tyrannie og udøvede Voldsomheder o. s. v. indtil hun endte sin Tale med, s. 105at han for at hævne sin Ære og til Landets og Folkets Frelse maatte underskrive disse Papiirer, hvorpaa hun lagde alle de udstædede Ordre paa hans Seng. Bleg som et Liig og skielvende som et Æspeløv spurgte han atter, hvad man vilde have af ham; de maatte gjerne tage baade Riget og Cronen, naar han kun maatte beholde Livet. Ynkverdige Herre! dit Liv kunde du være sikker nok for, det var dem alt for nødvendigt til at faae deres Had styret, og under dit Navn aliene kunde de faae Regierings Tømmet i Hænderne, som de forlangte dem lagde i Bolt og Lænker for, der førte det uden at gjøre dem deelagtige deri. De forklarede ham derpaa Indholdet af de Papiirer som de forlangte underskrevne, nøyere, men da han hørte at Dronningen og Struensee i Kraft af dem skulde arresteres, saa gjorde han en Bevægelse med begge Hænder, som han vilde støde noget han bar Afskye for fra sig. Derpaa forandrede Dronningen Tonen og sagde, at naar han ikke vilde agte paa sin og det Kongelige Huuses Beskiemmelse, saa var hun og hendes Søn nødsaget til at hægge den imod hans Villie, og da de deri aliene opfyldte alle troe Undersaatters Bøn, saa vilde ogsaa heele Riget staa dem biev i at udføre saa roesværdigt et Foretagende, men i saa Fald havde han sig selv at takke for Følgerne; venteligen

at han af Frygt for, at hun under Følgerne meente hans Død, saa underskrev han alt hvad hun lagde ham fore; og da man havde overleveret Eichstedt og Banner de betydeligste til at sætte i Værk. og Guldberg havde taget de andre tils. 106sig, gik han og Prindsen bort med, men Dronningen blev hos ham, viisede ham alle de hærlige Følger, dette Foretagende vilde have, indtil hun hørte at Struensee og Brandt vare borte, saa lod hun hans Kammertienere kalde, besørgede The til ham og at han blev aareladt; thi for Dronningen frygtede hun ikke, siden jessen det første han var kommen i Gemakkerne havde besørget Slaaddene for de Døre hvor Dronningen fra sine Værelser kunde komme ind til Kongen.

7*

Da man var gaaet ud af Dronning Juliane Maries Gemakker, havde man ladet Rantzau kalde, men han var i saadan gruelig Angst for Udfaldet, at det ingen Muelighed var, at faae ham til at forlade Palaiet, førend man foreviste ham Kongens Haand for Arresten.

Da Banner vaagnede Struensee, kunde han i lang Tiid ikke besinde sig, og Banner havde alt to Gange læst ham den Kongelige Ordre for og viist ham hans egenhændige Underskrift, da han endnu spurgte ham hvad han vilde? [Her synes noget at mangle]. Men uagtet at de vare fiire drabelige Helte om at arretere et sovende Menneske [Brandt] saa vare de dog ikke uden Frygt, thi da Brandt bukkede sig ned for at tage sine Tøfler frem, gjorde et Par af de bevæbnede Mænd saa ræd og feig en Bevægelse, at Brandt af Medlidenhed over dem helligens forsikkrede dem, at der ingen Pistoler var under Sengen, og at han aliene søgte sine Tøfler for at betiene sig af dem, men ingenlunde for at beskadige de gode Herrer med dem.

s. 107Da alt det, der foregik paa denne og i Dannemarks Historie uforglemmelige Dag, er alle og enhver saa bekiendt, at det umueligt kan være noget Nyt for Dem, saa vil jeg i steden for at fylde Papiiret med Arrestanternes Navne, vove at falde Dem kiedsommelig med nogle Betænkninger, som Struensees Forhold i hans Ulykke har givet mig Anledning til.

Siig mig, min elskede Ven, om De ikke er eenig med mig deri, at han er det største og uimodsigeligste Beviis paa, at intet uden Religionens Kraft kan indskyde den ægte og virkelige Tapperhed, og at kun en sand Christen kan ansee Døden med Foragt og uden Rædsel ; thi dersom noget andet kunde være mægtig dertil, hvor meget var der da ikke, som opfordrede Struensee til at byde den Trods, og ved at kaste sig frie villig i dens Arme at unddrage sig af sine Fienders Vold. Han var erklæret og i sin Indbildning fuldkommen overtydet Materialist, han troede intet Liv efter dette, og følgelig kunde Frygten for hans Tilstand i det ikke holde ham fra at forlade Verden, saa snart den ikke havde andet end Bitterhed og Piinsler tilbage for ham. Han havde for megen Forstand til ikke at indsee, det første den opdagede Sammenrottelses Plan kom for hans Øye, at dersom han nogensinde kom i deres Hænder, saa maatte ikke, aliene hans Blod kiøle deres Had, men at de endog ved at behandle ham haardt og forskaffe ham en skiendig om ikke pinefuld Død vilde nyde Hævnens Sødhed med langsomme Træk. Dernæst kunde han af Planen til at føre Dronningen til Cronborg megets. 108tydelig mærke, at det var sigtet paa at indvikle hende i hans Fordærvelse, og om han end ikke elskede hende, om det tusinde Gange ikke var Kierlighed, men aliene en tøyeløs Begierlighed, der havde forleedt ham til det han gjorde, saa burde den blotte Erkiendtlighed, som han skyldede hende for den hæftige Kierlighed hun bar til ham, og alt det hun havde opoffret for ham, været stærk nok til at avle det alvorlige Forsæt, at sætte baade hende og sig i Sikkerhed for at blive hendes Ulykke paa meere end en Maade. Foruden disse to mægtige Grunde var der endnu een, som ikke har liden Tillokkelse for den menneskelige Forfængelighed, den, at gjøre ved sin Klogskab sine Fieraders Anslag til Intet, og dette havde han ikke aliene gjort, naar han havde maget det saa, at naar han havde været lidet meere end 12 Tiimer i hans Fienders Vold, de da ikke meere havde havt ham, men en livløs Krop at øve deres Grumhed paa, men han kunde endog været vis paa, at hans Død, ved at sætte Dronningen i Sikkerhed, vilde bleven tilstrækkelig hævnnet, og de mod ham afskudte Piile bleven sendt tilbage til dem de vare komne fra.

I Sandhed, min Ven, io oftere jeg har tænkt mig ind i Struensees Forfatning, det er at sige uden Religion, eller rettere sagt uden Overbeviisning om den christelige Religions Sandheder og store Haab, saa havde jeg, da den 28de Septembers Sammenrottelse var bleven mig bekiendt, og jeg af Dronningens Taare og Fortvivlelse havde ladet mig bevæge til at staae fra mit Forsæt om at sætte mig i Sikkerhed, men ats. 109trods Faren for hendes Skyld, saa havde jeg, siger jeg som Medicus, i samme Øyeblik forsynet mig med et Par Piller til at bære bestandig hos mig, og det første jeg var bleven forkyndt Arrest og seet Kongens Haand for den, som sagde mig det paafølgende, saa havde jeg uden viidere Betænkning svælget dem, for ved deres Kraft at paalægge min Tunge Tavshed, og gjøre mig døv og følesløs ved deres Trudslers og Piinslers; og dersom han enten havde havt Moed nok, eller været feyg nok, hvad man vil kalde det, til at vove dette Skridt, hvilken Skræk og Angst var da ikke overfaldet disse den 17de Januarii drabelige Helte, og hvor frugtesløs havde ikke alle de kunstige Rænker og Sammenspindelser bleven, der havde kostet saa megen Møye og saa mange Penge at faae sammensat. At han gik til Bekiendelse har mange hadet og dadlet ham for, men dette var en Umuelighed for ham at undgaae, uden paa den ommeldte Maade; thi det første Livet var ham saa kiert, at han hellere vilde underkaste sig Foragt og haard Medfart, end skulle sig ved det, saa maatte ogsaa de sammenstødende Omstændigheder nødvendig svække hans Standhaftighed i Ulykken, der manglede den stærkeste Støtte: en god Samvittighed og Hiertets Overbeviisning. Møde som en Misdæder i Bolt og Lænker for Personer, hvis Vel og Væe han for faa Dage [siden] havde havt i sin Vold, forsvare sig

imod uriimelige og nedrige Beskyldninger, høre Trudslar og foragtelig Tiltale, være de øvrige Tiimer overladt til sine egne qvælende Betragtninger, hvorledes var dets. 110da andet mueligt, end at hans af saa mange forskiellige Bevægelser oprørte Siel maatte synke, da det kom til den Post, hvori hans Samvittighed eene og aliene anklagede ham, og som han sikkert allerede meere end tusende Gange maatte have tænkt paa med bitter Fortrydelse, og sagt til sig selv: O at du ikke havde gjort det, hvad Skade kunde man da gjøre dig!

Jeg veed meget vel, min Beste, at strænge Orthodoxer vilde have meget at udsætte paa denne her yttrede Meening og Ønske, og finde det en Christen uværdig, men naar jeg holder for, at Struensee burde af meere end een Aarsag forkortet selv sine Dage, saa betragter jeg ham ikke som en Christen; thi havde han været det, saa havde han aldrig kommet i den Forfatning, der gjorde saa formasteligt et Foretagende som Selv Mord ikke aliene undskyldeligt, men endog i visse Maader nyttigt og nødvendigt; ikke heller troer jeg at træde Christen Kierligheden for nær ved et lignende Ønske, at han maatte have foretaget noget, der havde gjort hans paafulgte Omvendelse umuelig, men aliene at det viiser, at jeg betragter Guds Barmhertighed fra en anden Kandt end de fleeste, og kun fæster liden Troe til en tvungen Omvendelse, siden Levnets Forbedrelse, og efter Skriftens Ord, at lade af fra det Onde, er den sande og virkelige Anger. Et Menneske, der er forladt og afskyet af alle, og som Verden har intet uden Bitterhed og Galde for, er saa at sige tvungen til at gribe efter Religionen, som det eneste der kan forskaffes. 111ham Trøst og Husvalelse og formilde hans Siele Angst, men kun da, naar han blev sadt i Friehe og Velstand igien, kunde man sige, at han var kommen til Kundskab og Overbeviisning, saafremt han med de samme Ævner til at overtræde en sand Christens Pligter alvorlig stræbede efter at opfylde dem paa det strængeste. At et Menneske i det strængeste Fængsel, beladt med Lænker og en næforestaaende Død for Øye, viiser Afskye for Vellyster og sandselige Begierligheder, gjør i mine Tanker i ingen Maade vissere paa hans Omvendelse, end en afsindigs Hænders Bindelse lover, at han ingen beskadiger, om Baandene løsnes, i hvor stille og roelig han end er i denne Tilstand; men da De ventelig længe er kied af disse Betragtninger, saa vil jeg gaae til den mærkværdige Dag igien.

De umaadelige Summer den har kostet, og hvad den endnu koster Landet, vil det føle Svien af, naar ingen meere er til af dem, som oplevede den; og at Egenfordeel, personligt Had, Ærgierrighed og Misundelse, men langt fra ikke Nidkierhed for Statens Vel og Beste, var Drivfiedrene hos disse Herrer, saaes tydeligen af den utrættelige Iver hvormed den eene af disse Hævnens Redskaber forfulgte og efterstræbede hinanden, og enhver paa sin Side, saavel offendtlig som hemmelig beskyldte de andre for nedrige Hensigter og skammelig Egennytte. Hvad Guldberg bekom blev de andre ubekientd, Rantzau havde faaet meget forud; Bieringskiold regnede man paa en 24 til 30 tusinde Rigsdaler, og for ikke at regnes i Classes. 112med ham, bragte Banners Stolthed ham til at frabede sig den Foræring, som Dronning Juliane Marie tilbød ham, da han efter lians svare Forretnings Fuldendelse havde Audience hos hende; men endskiønt hans Stolthed spillede Mester over hans Attraa til at fyldestgjøre hans bekiendte Ødselhed, saa kunde den dog ikke undertvinge hans Misundelse, da Eichstedt bona fide sagde ham og Rantzau med store Lovtaler over Dronningens Gavmildhed, at hun havde givet ham 16 Tusende Rdr.; thi den bragte ham til med foragtelige Udtryk om feile und gewinnsüchtige Seelen at fortælle det overalt, men underhaanden holdt han sig skadesløs, i det mindste baadede Regiments Cassen ikke derved, som endnu er i stor Gield. Foruden disse store og Statens Formue langt overstigende Foræring kostede denne Forandring meere end dobbelt saa meget i aarlige Pensioner, som deels disse Herrer nød, da Riget imellem dem blev ueens, og deels blev given til de mindre Haandtlangere, deels til dem, som ved disses Befordring blev foretrukken for at tie til den dem tilføyede Fornærmelse. For at anføre noget |:thi alt blev alt for vidtløftig:| til Beviis herpaa, er der endnu mange af de Officierer af Falster, som den Dag bleve brugte, der foruden den heele Militair Etaten saa skadelige og trykkende Naades Beviisning, at hver Classe steg et helt Trin høyere, saa at Capitainen blev Major, Premier Lieutenanten Capitain, og Seconde Lieutenanten Premier Lieutenant, endnu nyder hver nogle hundrede Rdr. Pension aarlig, og som De skal faae en Fortegnelses. 113over ifald De er nysgierrig. Paa Maaden at tilfredsstille de misfornøyede kan Baron Gyldencrones Afskeds Bevilgning med sin fulde Gage være et Exempel, siden den heele Grund, hvorpaa han støttede denne for et ungt Menneske saa dumdristige Begiering, var den Fornærmelse ham var tilføyed ved at foretrække ham Major Becken. Da jeg ikke veed, om dennes Fortienester er Dem fuldkommen bekiendt, saa vil jeg opregne de, som jeg veed. Han var een af dem, som arreterede Dronningen, og ved den Leylighed udmærkede han sig ved sin formastelige Uforskammethed saaledes, at Dronningen i Forbittrelse over hans dumme Grovhed tog ham i Haartotten og ruskede ham, hans ædle Siel viiste sig iligemaade i den Glæde den smagte ved at kunde krænke Ulykkelige og gjøre et haardt Fængsel endnu haardere. Saa ofte han fik Vagten hos Struensee taleden han ikke et eneste Ord til den Ulykkelige i de 24 Tiimer han var hos ham, men da han vidste, at intet af hans Behandlings Maade gik ham nærmere, end den Grumhed hvormed man nægtede ham, der laae smeddet i en 1½ Alen lang Kiede til Væggen, en Bog at læse i, for at martre ham bestandig med sine egne Forestillinger, saa kom Becken ikke saa snart ind til ham, førend han tog en Bog op af Lommen og sadte sig til at læse. At see en anden i Besiddelse af det, man attraaer, er smerteligt, men dobbelt, naar det viises os paa en forhaanende og krænkende Maade, forestil Dem altsaa, hvad Struensee maatte udstaae, medens han havde ham en Dag og Nat hos sig, allerhelsts. 114helst han enten af en utiidig Nidkierhed eller Ondskab aldrig lod der komme et Blund i den Elendiges Øyne; thi aldrig saa snart lukkede de sig førend Becken gav sig til at banke paa Væggen for at faae Beviis paa deres Aarvaagenhed, som stode uden for, ved det, at de hver især bankede igien, hvorpaa Hvile og Roelighed tog Flugten fra den Fangne. Dersom een af de faa, — der uden at

overtræde deres Pligter viiste menneskelige Følelser og forundte en Ulykkelig Roe uden at forstyrre den ved en høyst unyttig Forsigtighed, og som i steden for at læse adspredde hans mørke Forestillinger ved at tale med ham—løste Becken af, saa var Dørens store lern Skodde ikke saasnart slagen for, førend Struensee med en glad Vedmodighed rakte den ankomne Haanden og sagde: Hvor glæder det mig at see Dom, det har været tunge 24 Tiimer. Becken roeste sig og offendtlig deraf, at der var ingen Struensee saa nødig vilde have hos sig, som ham, og om dette gav den gamle Hobe, der selv deede Posterne af, Anledning til at skikke Becken nogle Gange til de andre Arrestanter, eller om det skeedte af en blot Hændelse, det veed jeg ikke, men saa meget er vist, at Executions Dagen var saa nær, da Becken gjorde sin sidste Vagt, at han ingen kunde faae mere, men da han i de sidste fiorten Dage ikke havde været hos Struensee, saa fandt han for got at lægge sin Iver eller Tørst efter hans Blod for Dagen, ved at give den, der skulde følge ham til Retterstedet, to Ducater til Opladelse for denne tillokkende Forretning, men Tiiden viiste, at han ikke var saas. 115dum, som man troede; thi Compagniet i Garden, som han bekom, var et ustridigt Beviis paa, at hans Forhold ikke aliene var bleven bemærket, men at man endog havde gjort ham en Fortieneste af hans yttrede Ondskab.

Den Skiendsel Matrosernes selvraadige og utilladelige Forhold den 17de om Aftenen kastede paa det med saa ypperlige Love forsynede Dannemark, kan Tiidens Haand neppe udslette, siden alleting tydeligen viiste, at den ikke reyste sig af en uregierlig Almues Raserie, men at den blev spoeret og ophidset til det den gjorde. Havde det været Had og Forbittrelse mod dem, der havde været Struensees Redskaber, og de i den første Heede havde dræbt dem eller behandlet dem ilde, og ikke ladet blive Steen paa Steen af deres Huuse, saa havde det baaren Oprørs sande Stempel, som af Begierlighed til Hævn hverken skyer Straf eller Følgerne, men de begyndte deres Ran og Ødelæggelse med saa udmærket en Rædsel, at en alvorlig Tiltale havde jaget dem i deres Huuse. Gabels Gaard paa Østergade gjordes Begyndelsen paa, to eller tree Matroser sprang op paa nogle Viin Fade, der stode uden for, og pikkede hver sin Rude ind, sprang derpaa ned igien, skiulte dem i nogle Kielder Halse og lurede nogen Tiid for at see, hvad der blev af. Da de ikke merkede, at nogen søgte at gjøre dem Hinder deri, kom de frem igien og begyndte at kaste Steene ind, men dog med Frygt, og ved at see sig om paa alle Kandter. Inden en føye Tiid var forbie, forøgede deres forbiegaaendes. 116Kammerater deres Antal, og da Friheden, man gav dem til at gjøre hvad de vilde, bestyrkede deres Forvovenhed, saa sprang de igiennem de sønderslagne Vinduer i Huuset og i Kielleren, og da der i den var et anstændigt Forraad af Drikke Vahre, saa sloge de ikke aliene Fadene op for at drikke efter Behag, men sendte og ud og lod heele Nye Boeder indbyde til dette Gilde. Da Dunsterne af Viinen kom dem i Hovedet, saa sloge de itu for Fode, saavel Viin Fadene som alt hvad der fandtes i Huuset, men midt i denne Ødelæggelse faldt det dem ind, at det var vissere Fordeel for dem at sælge alt hvad de bemægtigede sig, end at sønderbryde det, men da der nu næsten ikke var meere tilbage hos Gabel, saa begave de sig, som de sagde, til de mindre fornemme Ruffere; og under dette Paaskud røvede og plyndrede de nu overalt, uden, at man føyede mindste Anstalt til at hæmme denne udøvede Voldsomhed, førend imod to om Natten, da [nogle] G. A. [General Adjutanter] med en Esqorte af Dragoner blev udsendte for at bringe Matroserne til at være roelige. Men enten var det ikke Alvor, eller man begyndte det meget galt; thi for strax at give en Prøve paa den milde og naadige Regiering, man havde at vente sig, saa i Steden for at vaage over den almindelige Sikkerhed ved at hæve Retfærdighedens Sværd og lade nogle af de meest forvovne gribe, saa takkede General Afdjutanter dem i Kongens Navn for deres udviiste Nidkierhed, men da de Prøver de havde givet ham paa den, var meere end nok til at bevidne ham deress. 117Troeskab, saa befalede han dem nu at gaae hiem og holde sig roelig i deres Huuse. Men at takke fulde Matroser for Prøver paa Nidkierhed og Troeskab, der kildrede baade deres Overmoed og Fordeel, var det samme, som at bede dem blive ved, som de ogsaa til Trods for alle Bønner gjorde.

At Matroserne vare ophidsede og tilskyndede til dette skammelige Foretagende, var saa øyensynligtr at ingen fornuftig kunde tvivle derom, og da nogle af Ophavsmændene i Fortroelighed tilstode deres Officierer, at Grev R[antzau]s Folk havde opmuntret dem dertil, saa holdt man ham for Stifteren og Aarsagen dertil, men som jeg aldrig har kunnet overtale mig til at troe, siden alting syntes at bekræfte mig, at om Opmuntringen endog er kommen fra ham, saa har han aliene været en andens Organ, og dem, som denne Mishandling gik ud over, røbede saa megen bitter Ondskab og Had i Udkastet, at det nødvendigt maatte være avlet i en Fruentimmer Hierne. Var Ødeleggelsen og Voldsomheden udøvet imod Personer af den Stand og Vilkor, at de enten ved at hindre Greve R[antzau]s Forehavende i et eller andet, eller og ved Misundelse [havde avlet] Had imod sig hos ham, saa kunde det være rimeligt, at hans slette Hierte kunde funden Fornøyelse i saa nedrig en Hævn, men hvor med kunde de beskiemmede og ulykkelige Creaturer som man mishandlede, have paadraget sig hans Vrede? Hans Sæder vare langt fra ikke saa strenge, og han fandt selv alt for megen Behag i deres Selskab, at han af egen Drift skulde overgives. 118dem i saa grove Tugtemesteres Hænder; jeg hørte altsaa ikke saa snart nogen af det triumferende Parties Anhængere sige, at Sædernes Fordærvelse maatte være stegen til en umaadelig Høyde, førend Matroserne kunde bringes til at blive deres Hævnere, og at Hovedets Fald og Stød stedse havde Indflydelse paa de andre Lemmer havde man den Nat kundet see paa de liderlige Creaturers Beængstelse, da deres Støtte og Beskytterinde var berøvet dem, — førend jeg i denne skammelige Satire ikke aliene troede at finde hvad man havde søgt ved at stifte slige Uordener, men endog fra hvem det havde sit Udspring.

Det var mig saa ubegribeligt at see en heel Bye illumineret paa en Dag, der endog om Følgerne bleve aldrig

saa gode, dog gav Menneske Venner meere Anledning til Graad end til Glæde, siden en elskværdig Princesse Beskiemmelse og Skavotters Opreysning var den nærmeste og visseste Udsigt, at jeg gjorde mig al optænkelig Umage for at faae udforsket hvem der havde gjort Begyndelsen, men ingen vedste at sige noget tilforladeligt derom, men Dronning Juliane Maries Vadsker Huus havde adskillige seet Lys i førend hos nogen af de andre der omkring. Hvor troe jeg er mine Grundsætninger, og hvor lidet nogen kan bevæge mig til at handle imod min Overbeviisning maae det være Dem et Beviis paa, at jeg ved mine Forestillinger og Overtalelser fik min Fader bragt fra at sætte Lys i Vinduerne, og til Trods for al den Fare, som man søgte at indjage mig Skræk med, havde jeg Moed og Standhaftighed nok til ats. 119være den eneste paa Kongens nye Torv, som ikke viiste mindste Glædes Tegn, fordi jeg ingen Glæde følede.

Naar man undtager dem, som fandt deres Regning ved Forandringen, saa varede Glæden hos den øvrige fornuftige Deel ikke længere end til det blev offentlig bekiendt, at Kongens Haand og Underskrift uden Stats Raadets var ugyldig. De, som havde hadet Struensee for det Indgreb man troede han havde gjort i den Kongelige Myndighed ved den Befalning: at Collegierne skulde holde sig de af ham i Kongens Navn udstædede Ordre efterrettelig, kunde hverken dølgge for dem selv eller nægte, at dette Indgreb var uliige stærkere, og da det qualte Haabet om at regieres af deres ved Fødselen og Landets Love retmæssige Enevolds Herre, saa avlede det tillige Ønsket, at det maatte være bleven som det var, naar dog Regierings Tømmet skulde føres af uvedkommende Hænder.

I Førstningen havde det Rygte gaaet omkring, at det heele Foretagende var sat i Værk ved een med Kongen i Forveyen overlagt Plan, men den 19de sagde man allerede overlydt, at Enke Dronningen havde med Trudslers og Magt tvungen ham til at underskrive de udstædede Befalninger, og Frygten for Fruentimmer Regimentet avlede ikke aliene den varmeste Medynk i manges Hierter over den beklagelige Dronnings Skiebne, men man begyndte nu at eftertænke de udsprede Rygters Uriimelighed, de mange skiendige Bagtalelser Caroline Mathilde havdes. 120været et Maal for, længe førend hendes Forhold fortiente det, og indsaae derved det, man hidindtil havde lukket Øynene i for, nemlig, at man fra Begyndelsen af havde efterstræbt og lagt Snarer for den unge Dronning, for ved hendes Undergang og Fordærvelse at komme til det forønskte Maal.

8

En værdig Mand, som De selv har Agt for, kom den 20de Jannar til mig og spurgte, hvad lille Putte sagde til alt det, der var gaaet for sig, siden vi saaes sidst. Alt hvad jeg kan svare dertil, sagde jeg, er, at det gamle Ordsprog: Langt fra Jupiter langt fra hans Torden, har faaet en nye Bekræftelse; i øvrigt er jeg meget roelig derved, jeg er uden al personlig Interesse baade i Henseende til de nedgaaende og opstigende Himmel Lys og venter paa, at de vil blive oplivende Soele eller truende Cometer, uden at frygte det sidste eller glæde mig i Haabet over det første; thi et feylslaget Haab er efter min Satz et virkeligt Onde, og derfor maae der være meget faste og stærke Grunde til at bygge det paa, førend jeg lader det faae Sted hos mig. — Deri gjør hun meget viiselig, thi det bedrager som oftest, og det menneskelige Hierte er saa villig til at troe, hvad det ønsker, at man anseer de uvisseste Ting som afgjorte, saa snart vi tage Deel i dem. I det mindste er det gaaet mig saa ved denne Leylighed; De veed, hvor stor min Hengivenhed for den gamle Bernstorf stedse har været, og at den grunder sig baade paa Overbeviisning og en skyldig Erkiendtlighed; jeg hørte derfor ikke saa snart det betydelige Nyt den 17de om Morgenen, s. 121førend min første Tanke var den: nu bliver denne værdige Mand vist kaldt tilbage. I mine Tanker var dette en saa afgjort og uomgiengelig Nødvendighed, at jeg, da jeg havde den Naade at blive om Middagen kaldt ind til Audience hos Dronningen, ikke kunde holde mig fra at lade mig merke med min Forvendtning, men fandt mig ikke lidet bedraget, da hun med en halv alvorlig og halv foragtelig Miine svarede mig, at det var meget unødvendigt, at det var best at lade dem, hvis Bestyrelse der med saa megen Føye var klaget over, blive uden for Tingene, at de fleeste af det gamle Conseil havde været meget skadelige Mænd for Riget, og da hendes Søns og Landets Fordeele ikke kunde adskilles, saa vilde ogsaa Undersaatterne med en dobbelt Tilliid kunde overgive Omhuen for deres Vel i hans Hænder, som den, der var født til at beskierme og forsvare dem. At dette Svar, blev han ved, paalagde mig Tavshed, begriber De meget let, men det indjog mig tillige den Frygt,, at særskildte Fordeele og ikke Landets og Statens Vel havde været Drive Fiedren til det, der var skeedt, og gid jeg maae blive en falsk Spaemand, men jeg er bange for, at det, een Post undtagen, ikke vil blive et Haar bedre end det har været.

Naar man nu holder denne Tales Bemærkelse til meget af det foregaaende og de dermed forbundne Omstændigheder baade for og efter, saa kan man drage mange utilladelige Hensigter derudaf. Rantzaus aabenbare Klagemaal og udstødte Trudslers over, at man ikke holdt hvad man havde lovet ham, synes ats. 122begræfte, at det har været ham paalagt at skaffe Conseillet bort, og har det sin Rigtighed, saa sees tillige Hensigten og Øyemeedet ganske tydelig. Struensee skulde forleedes til at gjøre sig forhadet ved et Foretagende, som de ikke torde vove selv, og som dog var høyst nødvendig for at spille Dronningen og Prindsen Herredømmet i Hænderne. Den gamle Bernstorf kunde feyle og feylede, siden han var et Menneske, men hans Redelighed og brændende Nidkierhed for Kongens og Landets Ære var for vel bekiendt til at lade et Glimt af Haab tilbage at faae ham til at samtykke noget, der kunde være fornærmeligt for nogen af Deelene; hans Standhaftighed i at holde Kongens Farmoder ude fra Regierings Bestyrelse var endnu i alt for frisk Minde til at give mindste Formodning om, at han i den Post skulde viise sig meere eftergiven mod Kongens Stivmoder, og det gamle Conseil havde for længe været vant(e) til at bestyre Tingene i Kongens

Navn til at finde nogen Forandring heri nødvendig, og i Følge deraf bleve de, i hvis Hænder Magten i de sidste tolv Aar har været, for stedse udelukket fra den. Kunde man derimod bruge Struensee som Aben Katten til at brænde Poterne ved at rage Kastanierne af Ilden, saa havde man vundet Spill, siden det kun vilde koste liden Møye at drage en dum Pøbel paa sin Side, og ved falske udsprede Rygter at jage den i Harnisk.

8*

En oprigtig besvaret fælleds Kierlighed imellem Kongen og Dronningen, og den derved avlede Agt og Fortroelighed var det eneste og kraftigste Middel tils. 123at standse denne vidt udseende Plan, og at vedkommende har indseet det og fra Begyndelsen af arbejdet derimod, synes alle Omstændigheder at bekræfte. Valget af Frue Pless til Oberhovmesterinde lagde den første Grundsteentil Bygningen af Dronningens Ulykke; den Behandling hun nød og som var Virkningen af den hende mod Kongen indprættede Koldsindighed og Foragt gjorde det til den største Umuelighed for hende nogensinde at elske ham, og naar hun ikke kunde det, saa gav hendes Ungdom og fyrige Temperament den største Vished om, at hun blev nødt til at elske nogen Anden, og desuagtet kunde man ikke oppebie det, men udsprede lige saa skammelige som usandfærdige Bagtalelser om hende, maaskee i det Haab, at naar Sindslidelserne engang kom i Strid med Dyd og Pligterne, at hendes i Verdens Øyne allerede tabte Ære skulde meere skynde hende til Overgivelse end til Modstand ved den Forestilling: Verden kan dog ikke tænke eller tale værre om dig, end den allerede gjør; dernæst viiser de af hendes Betientere mod hende aflagde Vidnesbyrd, at deres Forhold meere har lignet underkiøbte Spioners, der vovede alt for ved et forønsket Budskabs Overbringelse at erhverve sig Ret til den udlovede Belønning, end Betienteres, der enten elskede deres Herskab eller frygtede for at paadrage sig Dronningens Unaade ved deres Formastelse.

Tilstaae mig, min bedste Ven, at De hverken vilde eller burde taale en Opførsel af Folk, der stode i Deres Brød, som lignede den, Dronningens Kammers. 124Piger, Kammer Laquai, Cron Prindsens Vaagekone og Herr Kammer Raad Pleckenberg gjorde sig skyldig i mod Dronningen, og hvis Udsigende blev anseete for gyldig til at fælde hende. Deres Formastelse var saa stor, at de havde fortient at straffes paa det haardeste for den, og havde jeg været i Uldals Sted og var bleven løst af Eed og Pligt, saa havde jeg forkastet disse Vidner som partiiske og af deres Foretagende viist, at intet uden et lønligt Had til Dronningen eller andre herskende Sindslidelser kunde bragt dem saa aldeeles til at glemme den Ærbødighed, de i saa mange Henseender skyldede hende og som endog den allerringste er berettiget til af sine Huusfolk — og for Sandhedens og min egen Æres Skyld gjort Paastand paa deres Afstraffelse.

I Sandhed, min Ven, at rotte sig sex til syv Personer sammen for at faae Vished om noget, som det var en grov Forbrydelse aliene at fatte Mistanke om, viiser saa tydelig, at det var en Cabale, som ikke engang kan undskyldes med menneskelige Skrøbeligheder; havde en blot Nysgierrighed dreven dem til det de gjorde, saa havde den eene vel vogtet sig for at betroe den anden sit Forehavende af Frygt for, at den maatte røbe Dronningen det, og hun afstraffe slig en Forvovenhed efter Fortieneste, og havde hendes Kammer Piger ikke været i høyeste Grad uværdige til den Naade hun viiste imod dem saa maatte og burde de have elsket hende saa høyt og oprigtig, at i hvor bitterlig de end begræd hendes Vildfarelse i deres Hierte, saa maatte det dog have været dems. 125smerteligere end Døden, at andre skulde mærke den, end sige, at de selv skulde kalde Folk sammen for at have Vidner nok til at bekræfte deres gjorde Opdagelser med. Havde de ikke tient fleere end Dronning Caroline Mathilde, saa gjør min Kundskab om det menneskelige Hierte mig fuldkommen vis paa, at de ikke aliene havde handlet ganske anderledes end de gjorde, men endog taget dem vel vare, ved en offend tlig Bekiendtgjørelse af deres nedrige Opførsel at sætte et evigt Skiendsels Mærke paa deres Tænkemaade i alle Retsindiges Øyne; thi Brugen de gjorde af deres Opdagelse viiste tydelig i hvad Hensigt den var skeedt og saa mange gjort deelagtig i den.

Himlen er mit Vidne, min beste Ven, at ingen kan tage meere Deel i andres Vanheld, end jeg, men jeg nægter dog ikke, at jeg elsker Retfærdigheden alt for høyt til ikke at glæde mig over at have oplevet Hævnens Dag. Imidlertiid maae De ikke troe, at jeg under denne Titel forstaaer offendtlige Beskiemmelser eller opreyste Skavotter, der vilde forvandle min Afskye til Medynk og drage Taare Floder af mine Øyne. De veed, at jeg har bedet vor Trøst og vor Haab, vor elskede Frederik, at beskierme ved sit Sværd men aldrig bruge det i Vrede, saa vel som at øve den strængeste Retfærdighed, og dette gjør han, naar han berøver dem Nydelsen af det, som man har forskaffet sig ved Rænker og Underfundighed. Tildeels er det skeedt, Himlen være lovet; det Scepters Førelse, der sadte Caroline Mathilde blot for saa mange Snarer og Efterstræbelser, er nu i hendes Søns Hænder efters. 126Guds og Naturens Lov, og ved at rive det fra de uretmæssige Besiddere har han tillige tilkiendt dem den haardeste Straf; thi io længere Herredømmet har været deres, io stærkere føles Tabet, og er Samvittigheden i øvrigt ikke reen, hvor gruelig maae da ikke dens Paamindelser være, nu da Frugten af udøvede Forurettelser ikke meere kan døve dens Raab, men de seer, at de har begaaet Uret for at gribe efter en Taage, der uformærket blev borte imellem deres Hænder. Men dette troer jeg dog, at baade Retfærdighed og Omhue for Statens Vel ud kræver at undersøge Adkomsten til de mange Pensioner og om de understøtter Nødtørftighed eller Overdaad, saavel som og, om det er private Tienester og deres Beskaffenhed, hvorved de ere komne i Besiddelse af den; thi at virkelige Tienester ikke ere alletiid blevne belønnede, var Scheibe i det Falsterske Regiment et Beviis paa. Han var som den ældste Lieutenant paa et af Kongens Skibe til Algier, da hans Kammeraters drabelige Gierninger

forskaffede den heele Classe saa mægtigt et Spring, at Scheibe ved sin Hiemkomst i sine elleve Eftermænd fandt elleve Formænd til en Belønning for hans i Kongens Tieneste udstandne Besværligheder. Kierlighed og Troeskab mod Kongen var just ikke heller det, som gjorde værdig til Belønning, thi naar saa var, burde en gammel Grenadier af det Falsterske Regiment staaet i Spidsen af alle de, der bleve belønnede og befordrede den 17de Januarii, men han bekom intet, og maaskee Velanstændigheden aliene forbød at afstraffe ham. Da Banners. 127om Morgenen gik ned at hente det Mandskab, der skulde besætte alle Døre og Udgange, og gav dem deres Forholds Ordre, traadde en gammel graae hærdet Kriger frem for ham, sadte sit Gevær ved Foden, saae ham op i Øynene og sagde med en anstændig Friemoedighed: Herr Oberste, jeg bør adlyde Deres Befalninger, men jeg har aflagt Kongen Troeskabs Eed, De maa derfor først sige mig, om det er for ham eller mod ham, at De kræver min Tieneste; thi er det mod ham, saa strækker jeg mit Gevær, og De kan igiennembore mig om De lyster, men jeg rører mig ikke af Stedet. I hvor usandt det end var, saa bekræftede dog Banner paa det heiligste, at det var for Kongen og hans Vel, at man arbejdede; hvorpaa den Gamle tog sit Gevær igjen med de Ord: Ja, saa gaaer jeg villig, om det end var i Døden.

Jeg veed aldrig, min Beste, at have grædt bitterligere, end ved at see Kongen bleg som et Liig, og den heftigste Siele Angst i sit Ansigt at slæbes af 8 hvide Heste omkring i den prægtige Fløvels Vogn, der ikke var brugt uden til hans Formæling, og omringet af en skrigende og huiende Pøbel, der ikke vedste hvad den raabte Hurra for, og al for blind til at blive vaer, at ved hver et Glædes Skrig den udstødte, tog Kongens Skielven og Bæven til. De mange og forskiellige Bevægelser og Forestillinger det opvakte hos mig, tvang mig til at gaae fra Vinduet, paa det min Medynk over en Herre, som man foregav at have løst af det haardeste Trældom og Tyrannie, ikke skulde hentydes til Medynk over de Fangne.

s. 128Et Rygte, som en Uges Tiid derefter udbredte sig, syntes imidlertid at bekræfte, at han ikke troede det, som man havde bildt Almuen ind, og maaskee Vedkommende smigrede sig selv med. Kongen blev i Begyndelsen forundt meere Friehed og ikke saa nøye bevogtet som siden efter; og det blev fortalt som en upaatvivielig Sandhed overalt, at han en Morgen var gaaet ned i Stalden og befalt at spænde ham en Vogn for med 6 Heste, og Befalningen blev efterlevet. Ved en blot Hændelse kom een af Budskabs Bærerne i Stalden og forsømte ikke heller strax at berette, hvad han havde hørt; dette gjorde baade opmærksom og nysgierrig efter at vide hvad Kongen havde fore, og een af hans Vogtere fik Befalning at skaffe Underretning derom. Han erkyndigede sig derpaa hos Kongen hvor han vilde hen, som ganske aabenhieret svarede: ned til Cronborg til Dronningen. Men at det blev forhindret forstod sig ikke allene selv, men det gav endog Anledning til at passe nøyere paa ham end man havde gjort. Var dette Forsæt bleven tie Minutter sildigere bekiendt, saa havde Kongen været borte, og hvad Følgerne af hans Sammenkomst med Dronningen var bleven, er vanskelig at bestemme, men med det glade Haab vi nu har for Øye, har vi Aarsag til at troe, at Forsynet endog deri har vaaget over et Lands Beste, hvis Uskiønsomhed det kun en Tiid lang vilde revse.

Af det jeg har sagt Dem om Beckens Forhold mod Struensee i hans Fængsel kan De see, hvor haardt og bittert man gjorde ham det, men desuagtets. 129beklagede han sig aldrig derover; det eneste, der krænkede ham, var, at man ikke vilde fæste Troe til hans dyre og saa ofte igientagne Forsikkring om hans Uskyldighed i den Summas Forøgelse af Kongens Foræring, som der lagdes ham til Last, fordi det sadte Bedrageriets Stempel paa hans Minde. Meget faa Dage før hans Død yttrede han sin Kummer derover for Officieren der havde Vagt hos ham, og sagde: Jeg begriber aldeles ikke af hvad Aarsag man ikke vil troe mit Udsigende i denne Post, da Tingen taler for sig selv; hvad kunde bevæge mig til at gjøre mig skyldig i et Bedragerie, da Kongens Fortroelighed til mig var saa uindskrænket, at han underskrev alt uden engang at erkyndige sig om, hvad det var; og dersom jeg var skyldig deri, af hvad Aarsag skulde jeg da med saadan en Haardnakkenhed paastaae det modsadte? Var det det værste man kunde anklage mig for, saa kunde det have et Skin af, at jeg ved min Bnægtelse vilde forskaffe mig Naade, men da jeg oprigtig har bekiendt større Forbrydelser, og af slig en Beskaffenhed, at jeg selv indseer hvor umueligt det er at de kan tilgives mig, eller jeg have andet end Døden at vente, hvad skulde da være mægtig nok at bevæge mig til at bekræfte en Usandhed i mine sidste Øyeblikke, da jeg dog ikke kunde dølgge det for hans Øye, som jeg snart skal møde for.

Dommen var fældet, men som Banner sagde mig, var man temmelig uroelig over at faae den underskreven og stadfæstet. Løverdags den 25de skulde det gaae for sig. Dronningen vilde selv være tilstædes. 130derved, og Banner var det iligemaade befalet, men om der var fleere af de Sammensvoerne tillod hans Forfængelighed ham ikke at sige. Imellem 8 og nie kom han paa Operaen, og ingen Helt, der har vundet det største Feltslag kan med meere Glæde i sit Ansigt og en Triumpf forkyndende Miine viise sig [for] Folket han har ræddet, end Banner traadde ind i en Loge ved Siden af den jeg var i. Ventelig trængte han til at skaffe sin Glæde Luft, thi han havde neppe seet sig om førend han lagde sig hen til mig og sagde: Nu er det klart, paa Tirsdag holder de to store Grever aaben Taffel for Ravne og Krager, thi i dette Øyeblik har Kongen underskreven Dommen, og det kostede mindre Umage end vi ventede. Uden at formilde nogen af dem, spurgte jeg? Uden Formildelse i nogen Maade, thi i Betragtning af Familien søgte Dronningen at udvirke det for Brandt, men da hun taledes til Kongen derom, spurgte han: Har ikke Loven fældet Dommen? Og da hun derpaa svarede: io, men at det stod i hans Magt at formilde Lovens Strængthed og beviise Naade, saa sagde han med megen Iver: kan jeg det, saa vil jeg beviise den mod Struensee og ikke mod Brandt, thi den første har aldrig gjort mig noget imod.

I Anledning af disse Ord maae jeg fortælle Dem en ubetydelig Anecdote om Kongens Meening i denne Post,

da han var tretten Aar omtrent. Der blev talt om en gift Mands Tilbøyelighed for det smukke Kiøn og Prindsen viiste megen Mishag og Afskye for hans Forhold. Reventlou, som var i sit gode Lune dens. 131Dag, gav sig til at spøge med ham og sagde, at Prindsen ikke syntes at hade det, eller dog i det mindste at foredrage de smukkeste og behagelige i det ved alle Leyligheder. Ja, det er en anden Sag, sagde Prindsen, jeg har io ingen Kone. — Men naar De ogsaa faaer den, saa er det derfor ikke sagt, at De synes best om hende, og ikke til Trods for hvad De skyldede baade hende og sig, foredrog en anden. — Ney, det vil jeg aldrig gjøre, thi saa burde jeg io ikke fortryde paa, om hun paa sin Side holdt meere af en anden; jeg anseer hende for at være saa berettiget til at nyde den samme Friehe, som jeg tog mig, at jeg aldrig kunde finde mig fornærmet derved.

Reverdil fortalte mig det engang, og vi spøgede meget over Cron Prindsens strænge Begreber om Giengieldelsens Ret, men af det han sagde til Dronningen, at Struensee aldrig havde gjort ham noget imod, synes det, at han er bleven sin Grundsætning troe. Enten maae den for Brandt indlagde Forbøn ikke have været vel meent, eller og Hadet imod Struensee været saa uslukkelig, at man ikke har kunnet taale at tænke paa, at han skulde gøres deelagtig i den Barmhiertighed man vilde viise, siden efter Banners Sigende Kongen ikke saa snart havde ladet de Ord falde, førend Dronningen uden at tænke meere paa Brandt forestillede Kongen, at Folket og Landet, som Struensee saa høyligen havde fornærmet og beskiemmet, krævede Hævn, og derpaa bleve begge Dommene stadfæstede.

Beskiemmende Straffer gjøre kun Indtryk hoss. 132Almuen, og hvor Forbrydelsens Natur er over dens Virknings Kreds taber de deres Hensigt, som er at afskrække andre ved Exemplet. Men da de, der kunde fristes til at begaae Struensees og Brandts Forbrydelse, ikke anseer Kroppens ærlige Begravelse for saa vigtig, at Steylen kunde holde dem derfra, naar Religion og Pligt vare for afmægtige dertil, saa betragtede den fornøftige Deel af Byen de døde Legemers Mishandling som en Virkning af den yderste Hævngierrighed, allerhelst da mange og vigtige Aarsager syntes at forbinde Regieringen til at udslette Erindringen om meget af det Forefaldne hos den meenige Mand, end sige give den Anledning til at føde den ved disse Kroppes Beskuelse og Igentagelsen af de derved udstødte bon mots og Pøbel Vittighed.

Saa lemfældig Døds Maaden end fra en vis Kandt syntes at være, saa grum og umenneskelig var den dog for Struensee. Alle de til Ravailak udfundne Piinsler vare i mine Tanker et blot intet imod det Struensees Siel maatte lide ved at holde under Echafauttet og høre alt det der foregik med hans Ven, og som han idelig og stedse bebrydede sig at have draget i Ulykken. Menneskelige Følelser allene burde have bevæget Vedkommende til at skaane en Medskabning i sine sidste og vigtige Øyeblik fra Fortvivlelsen, som saa græsselige Følelser kunde drage efter sig, og enten ladet ham blive i sit Fængsel saa længe, at alting var forbie med Brandt førend han kom eller og ladet ham træde af i et af de Huuse der i Nærværelsen saa længe, om man troede, at der behøvedess. 133meere Folk til at føre ham ud, end man kunde tilveyebringe. Men det var ikke endnu nok med disse gruelige Følelser over en Vens Lidelser, man maatte endog forøge dem ved Forhaanelser; i det mindste ansaae den utallige Hob af Mennesker, der bievaaenede Executionen, det an derfor, at General Eichstedt nogle Øyeblik førend Struensee skulde betræde Retterstædet reed ham forbie og hilsede ham, og det paa den Hest, som Struensee havde holdt meest af og betient sig oftest af til sine Spadsere Toure med Dronningen.

Endog Døden formaaede ikke at udslukke Hadet, i det mindste blev Dronningen beskyldt, at hun medens Hoffet laae paa Friderichsberg, stod hver Morgen for Vinduet og besaae Steylene. Denne Beretnings Rigtighed staaer jeg i ingen Maade inde for, men saa meget er vist, at da Steylen Struensee laae paa, enten var bleven af Mennesker eller Vinden reven ned, kom der samme Dag endnu en Befalning fra Hoffet at reyse den op igien og grave den saa dybt i Jorden, at den kunde modstaae Vinden, og at den ikke var udstædet af Kongen, kan jeg ingen tydeligere Beviis give Dem paa, end at han omtrent en 8 Dage efter ringede meget hastig paa Cabinets Secretaire Schumacher, og han befalede ham at udstæde en Ordre til Commandanten i Citadellet om at sætte Struensee paa frie Fod og lade ham reyse af Landet hvorhen han vilde; Schumacher svarede ham, at det var for sildig, siden han var rettet. Hvad, sagde han, har de alt rettet ham? og sukkede. — Lev vel, min velsignede Johan, og elsk stedse Deres

Dorothea.

s. 134

Den 28de April 1784.

Dersom det er sandt hvad to Officierer af det Regiment, der laae i Helsingør, medens Dronningen var paa Cronborg, har fortalt mig, saa er det et Beviis paa een af Naturens fornnderligste Virkninger. Det var paa det strængeste forbuden at lade Dronningen vide Executions Dagen af Frygt for at den maatte gjøre for stærkt et Indtryk hos hende. Keit[h] tilbragte den heele Formiddag hos hende, men hun havde havt en saa græsselig beængstet og uroelig Nat, at hun havde været meere end tie Gange af Sengen, og io nærmere Dagen kom io værre blev det, saa at Keit[h] fandt hende meere død end levende og i stærk afvexlende Besvimelser, der nærmede sig Convultioner. Det første hun saae ham, raabte hun til ham: hvad man havde fore med Struensee? og io stærkere han forsikkrede, at der ikke var mødt ham noget, eller at ham skeedte

noget ondt i hans Fængsel, io meere paastod hun, at han leed, og leed uendelig meget. Han bad hende paa det indstændigste at forjage alle slige Tanker, og i steden for at være bekymret for et Menneske, hvis Formastelse havde paaført hende og hendes Huus Vanære, da at laane sin Agtsomhed til det han havde at berette hende fra sin Herre. Hun gik ogsaa op og ned af Gulvet med ham, og i hvor megen Møye han end gav sig for at fæste hendes Opmærksomhed, var det ham ikke mueligt, førend Executions Tiden var forbie, da hun brast i en heftig Graad og sagde: Gud! hvilken Angst faldt der ikke med et fra mit Hierte!

s. 135 Da hun forlod Cronborg [30te Mai] var der neppe et tørt Øye; længe efter var det Folk, der havde hørt Kuglerne suse om deres Øren, umueligt at tænke eller tale om hendes Afskeed med Prindsesse Lovise Augusta uden Taare. Meere end tie Gange flyede hun hende fra sig, og naar hun var kommen tre Skridt fra hende vendte hun om igien, rev Barnet med Heftighed til sig, trykkede det op til sit Bryst og jamrede og græd overlydt. Endelig overvandt hun sig saa meget, at da hun ikke kunde forlade sin elskede Daatter, saa vinkede hun, at de skulde skynde sig bort med hende, og da hun var kommen hende af Syne, tørrede hun sine Øyne og begav sig med stor Standhaftighed ned til Broen; ved den laae den kongelige danske Chaloupe til at føre hende og Betienterne om Bord hvor de Danske først skulde forlade hende; men da hun kom paa Broen lod hun sine Øyne løbe runten om, og da hun blev den engelske Capitain [Bride] vaer, der skulde føre hende bort, sagde hun: Giv mig Deres Haand, Sir! hvorpaa hun rakte ham sin, steg i hans Chaloupe og overlod den kongelige til sin Hofstat.

Alle de, som den 17de og efterfølgende Dage bleve arreterede fik deres Straf eller Friekiendelse af Commissionen, Baron Bülow og Grev Holstein undtagen, som umiddelbare bleve forviiste af Regieringen uden at deres Brøde blev dem bekiendtgjorte. Bülow aflagde i en Tiid af nogle Dage det nøyagtigste og redeligste Regnskab, og hans Fiender selv kunde ikke nægte ham at tage den Roes med sig, at Staldens. 136 aldrig havde været i en bedre og ordentligere Stand og med mindre Omkostninger og Udgifter end i hans Tiid. Uagtet han var paapasselig og ikke saae igiennem Fingre med nogen, elskede hans Folk ham dog inderlig, et vist Beviis paa, at Folk med større Lyst og Iver opfylder deres Pligter, naar de staaer under en Mand, der kræver det ved sit eget Tilsyn og skionner derpaa, end under een, der skiuler sin phlegmatiske Dovenskab under Navn af Godhed og behandler den dygtige og udygtige paa en lige Maade.

9

Anno 1773 gik det Rygte, at man var falden paa at vilde have Kongen trepaneret og til den Ende kaldt den gamle Wolert herind fra Slesvig. Om det var saa eller ey skal jeg ikke kunde sige med nogen Vished; thi da det var noget, som jeg troede han ikke burde sige, saa forbød Beskedenheden mig at spørge ham derom. Men da jeg engang yttrede en Attraae for ham efter at vide, om man var sindet at beholde ham her og om han blev længe, saa svarede han: Jeg reyser om 8 Dage; da man holdt det nødvendigt at kalde mig, saa var det min Pligt at komme, men deri hvor man troede at bruge mig, kan jeg med en god Samvittighed ikke foretage mig noget.

Som et Beviis paa, at man ved Statsraadets Stadfæstelse til at gjøre Kongens Haand og Villie gyldig allene forstod Prinds Friderichs, vil jeg anføre to meget bekiendte Anecdoter, der ere lige saa forskiellige i deres Følger, som de i sig selv synes at komme overeens. Capellmester Sarti, som meere ved allehaande smaae mechaniske Kunster og Experimenters. 137 moerede Kongen, end ved sin Musique, var bleven ham meget umistelig, men da han af Frygt for sine Creditorer maatte søge Skyts hos den Kayserlige Minister, saa torde han ikke vove at forlade hans Huus for at tage paa Slottet førend han var forsynet med et Moratorium. Kongen havde allerede tree til fiire Gange befalet at hente ham, og han vegret sig for at adlyde uden man gav ham Sikkerhed, da Bielcke, som var Oberhof Marchal, gjør Kongen Forestilling derom, og i Følge af den underskriver [Kongen] et saa kaldet Jern Brev for Sarti, og med det i Lommen forføyer han sig til Slottet. Det første dette blev bekiendt underkiender Prinds Friderich og Stats Raadet det udstædede Sikkerheds Brev som ugyldigt, siden det ikke af dem var bekræftet, og alle Bielckes Undskyldninger og Forestillinger om, at Tiidens Korthed havde forbuden ham at bie indtil det var bleven forestillet i Stats Raadet igiennem Canceliet hialp ikke det ringeste, Sarti maatte flye det tilbage, og indtil et nyt Document blev udstædet derfra, maatte toe Kongelige Laquaier gaae een ved liver sin Side af Vognen, naar han kiørte til eller fra Slottet for i paakommende Tilfælde at beskytte ham.

Nogle Aar derefter forelsker den bekiendte Geheime Raad Crone sig i en Frøken Gramboe, der hverken var ung eller smuk, men havde nogle tusende Rigsdaler og var nær beslægtet med den gamle von der Lühe. Hvad enten det nu var af virkelig Omhue for Pigens Vel, eller af Attraae til at beholde hendes Midler i Familien, saa var endeel af hendes Paarørendes. 138 meget misfornøiede med Partiet og søgte under Forevendning, at hun ikke var rigtig i Hovedet, at faae Giftermaalet forbuden. Oberhofmesterinde von der Lühe paatog sig det, udvirkede en Cabinets Ordre desangaaende, der blev sendt Politimesteren med Befalning at forkynde Geheime Raad Crone Hans Mayestet Villie. Fædder lod Crone kalde, forelæste ham Cabinets Ordren, hvis Indhold var, at Hans Mayestet ganske og aldeeles ophævede den Forlovelse, der havde været imellem Geheimeraad Crone og Frøken Gramboe, da Familie Aarsager gjorde deres Ægteskab ganske umuelig. Crone, som det hverken feylede paa Forstand eller Dristighed, svarede ganske kort, at Familie Aarsagerne vel ikke kunde være andre end Attraeen efter at faae hendes Midler naar hun døde, og den korteste Vey dertil havde været den, at forbyde hende Raadigheden over den baade i Liv og Død; thi

naar saa hendes ubetydelige Capital havde været Øyemeedet hos ham i denne Begivenhed, havde han selv gaaet tilbage, og var det en paa Agt grundet Kierlighed, der forbandt dem med hinanden, saa var det en Misbrug af den Kongelige Myndighed, at paalægge to frie Personer Tvang i en Handling, deres frie Villie burde bestemme. Da denne Ordre tillige feylede sin Gyldighed ved ikke at være stadfæstet af Stats Raadet, saa fandt han sig ikke pligtig at adlyde, men havde Føye til at ansee den for en paa ulovlig Maade tilsnegen Befaling.

9*

Jern Brevet, som efter den fornemste Hof Chefs Forestilling blev underskrevet for at skaffe Kongens. 139en Tidsfordriv, han begierede, fandt man for godt at cassere, men da Crone anførte Ordrens Ugyldighed uden Stats Raadets Underskrift i en frie Handlings Hæmmelse, fandt man for godt at afstraffe hans Formastelse ved at indslutte ham i Fængsel, uden at nogen kunde fortolke det modsatte heri anderledes, end at Kongens, men ikke Prinds Friderichs Befalinger behøvede Stadfæstelse. Maaskee løb der ogsaa nogen Hævn for hans Weissagung(en) ind med, saa at man fandt en Glæde i at overtude ham ved sit Fængsel om, at hans Spaedoms Geist ikke var ægte.

Far vel, min værdige Ven, og vær overtudet om, at jeg allene lever for at ære, elske og tækkes min fortræffelige Johan.

s. 139

Den 19. October 1784.

Min Ven troer, at jeg ikke ved en vis Begivenhed har været saa ødsel med mine Betragtninger som sædvanlig, og ønsker, at jeg skulde indhente hvad jeg har forsømt; hans Villie er mig en Lov, men jeg er bange, at det allene bliver en Gientagelse af hvad jeg allerede har sagt ham i den Materie.

Med al mit Hiertes Oprigtighed er maaskee mine Betragtninger over en høyst beklagelig Herres Forfatning ikke uden al Partiiskhed, thi Kierligheden de Danske bær til deres Konge Slægt gjør det næsten umueligt. Baandet, der binder Herren og Folket til hinanden er af den Beskaffenhed, at han ikke kans. 140være lykkelig, naar det er elendigt; og derfor søger det, i Følelsen af sine svare Byrder, at udfinde andre Aarsager til hvad det liider, end de, der kan tilregnes ham, som liider med det, og dette vil maaskee ogsaa hændes mig; men kan Partiiskhed forleede mig til at finde Skylden meere hos andre end ham, saa skal dog ikke Frygten for at handle mod Ærbødigheden holde mig fra at sige Sandheden med Friemodighed, hvi skulde jeg grue for at udlade mig for en troefast Ven med det, som om 100 Aar vil blive sagt offendtlig, naar de smaa sammenstødende Tilfælde, der ofte gjør det, der syntes høyst lastværdigt, allene høyst beklageligt, maaskee ere forglemte.

Mennesket, min Ven, er, naar Forstandens Kræfter og Hiertets Tilbøyeligheder begynder at udvikle sig, i visse Maader at ansee som en Plante, der skyder Spiirer, kommer denne ikke i en færdig Gartners Hænder, der forstaaer at bereede Jorden, at sætte den saaledes, at den faaer den behørige Varme, Soel og Skygge, saa faaer den hverken saa fuldkommen en Væxt, eller bringer saa mange og gode Frugter, som i dens Hænder, der ved at studere dens Natur hjælper og understøtter den i alle dens Udviklinger og Fremgang. De forskiellige Organers forskiellige Sammenføyelser hos Mennesket og de af dem flyden[d]e forskiellige Indtryk paa Føletraaddene frembringe Menneskets forskiellige Sindslidelser, som Skaberen har givet dem til saa store og viise Hensigters Opfyldelse. Ved at følge Barnet i alle sine Handlinger ere disse Indtryk let opdagede, det kiender endnus. 141ikke Forstillelses Kunsten, det adlyder Naturens Bud ved at give Sindslidelserne Tøylene, og førend man af dem kan læse klart og tydeligt i Barnets Hierte bør en duelig Hovmester aldrig begynde at danne det, paa det han ikke skal sætte Planten, der behøver Varme, i Kulden, eller overøse med Vand, hvor Soel og Tyrke var nødvendig, men denne vigtige Regel blev ganske gaaet forbie med den beklagelige Herre.

En Mand af store Indsigter og Kundskaber, Ærligheds og Ærens strængeste Tilbeder, og som paa et andet Sted havde kunde blevet Landets Velgører, blev et Tugtens Riis for det ved at blive Hovmester hos Cron Prindsen og tiltroe sig selv Kræfter nok til een lige saa besværlig som vigtig og ærefuld Post. Det første en Dyd drives over sine Grændser, lader den af at være en Dyd; Følelsen og Overbeviisningen om, at Æren var for mægtig i hans Siel til at han kunde gjøre sig skyldig i en nedrig Handling, udartede hos ham til Hovmod, hans Afskye for Hyklerie til Trodsighed, og hans strænge Grundsætninger til Grumhed og Tyrannie, saa at han ved sit Forhold gjorde sine Dyder forhadte i steden for at gjøre dem elskværdige.

Jeg vil endog tilstaae ham, at Prindsens Hierte ikke var bøyeligt og menneskekierligt af Naturen, men desto skadeligere blev en haard Behandling; desto stærkere trængte det til at blødgjøres ved Kierlighed, og naar han havde bragt det dertil, da ved denne milde Følelse lære ham at kiende hvor sødt det er at fortjene Kierlighed, og at Pligternes nøyagtiges. 142Opfyldelse er det eneste Middel til at blive virkelig elsket. Men at indprente Prindsens Hierte Følelse af Medynk og Overbærelse, eller i det mindste at aabne hans Barm for dem, var tvert imod Hovmesterens Plan; han havde anseet det for en qvindagtig Skrøbelighed at betiene sig

af Mildhed og Overtalelser, alting skulde udrettes ved Magt og overdreven Haardhed; han søgte ikke at være elsket, men frygtet, uden at overveje, at Frygt qvæler Sielens hærligste Ævner, og at den, som er mild og god naar han er tryg, kan af Angst for sin Sikkerhed drives til de største Grumheder.

Havde han allene ved sine voldsomme Midler søgt at underkue de Tilbøyeligheder hos Prindsen, som han troede kunde blive ham og Landet skadelige, saa havde der dog været noget at anføre til hans Undskyldning, men, han kiendte hverken hans gode eller onde Side, han holdt ham fra det Øyeblik at han kom til ham, under saa grusom en Tvang, at han aldrig kunde yttre sine Tilbøyeligheder, og til Trods for alle de Forestillinger, som jeg med Vished veed, at der bleve gjorde ham om at forunde Prindsen Frihed til at lægge sin farligste og svageste Side for Dagen, paa det man kunde vende alle Kræfterne mod den og lade de uskadelige Tilbøyeligheder Raaderum, saa var han dog ikke til at overtale dertil. Han paastod, at naar Prindsen slet ingen Villie blev forundt, saa havde man ingen at bestride, men kunde indprente ham de Meening og Begreber, man fandt at være de bedste.

s. 143Alle de, der nærmede sig Prindsen, vare tvungne til at følge hans Plan, ingen Hengivenhed, ingen forekommende Venlighed maatte viises imod ham; og den eneste, der ikke fulgte denne Regel, var den gamle Moltke; naar han, men som var overmaade sielden, kom til Prindsen, søgte han paa alle Maader at være ham til Behag, og som gjorde, at uagtet Moltke og Reventlou vare Svogre, afmaalede han ham dog med de afskyeligste Farver under Navn af Favorit. Efter hans Sigende gjorde intet en Regent foragteligere end at binde sit Hierte til en Undersaat, Gud havde sat ham over alle andre fordi han ikke maatte hæfte sig ved nogen anden; alle de Ulykker, der ramte et Land, drog Favoriten over det, og ved hver Middags og Aften Taffel, naar der ingen var, som kunde holde Lyset, gik Samtalen stedse ud paa de Lande, der vare bragte i Elendighed ved en Favorit, og hvilke uværdige Mennesker der som oftest havde været det. Historien forsynede ham til alletider og i alle Lande med Exempler derpaa, og en Dag, da han taledes om en Konge af Spanien, der havde gjort en Castrat til sin Premier Minister, vendte han sig til Cron Prindsen med de Ord: og naar De, min naadige Herre, engang bestiger Thronen bliver ventelig Laurent Deres, siden det er hans Lærdomme og Underviisninger, som De finder meest Behag i og viiser meest Attraae efter. Denne offendtlige Ydmygelse bragte alt Blodet i den unge Herres Ansigt, og med et meget betydeligt Øyekast og Tone svarede han ham: Jeg beder Gud i Naade bevare mig fra ats. 144komme paa Thronen førend jeg baade har forglemt Laurent og hans Lærdomme. Der ligger saa megen Fornuft og tillige saa stærk en Irettesættelse over Hovmesterens ufornuftige Bebreydelse i dette Svar, at det i mine Tanker burde bragt Blodet i hans Ansigt af Skamfuldhed.

Havde han sadt den Afskye, han vilde indprænte Prindsen for Favoriter, de behørige Grændser, havde han viist ham, at det ikke var Kierligheden og Fortroeligheden, som Regenten bar for en værdig Mand, der var lastværdig, at da Venskab var Livets største Lyksalighed, saa var Regenten som Menneske ogsaa berettiget til at nyde den, skiønt med lidet Haab om at finde en sand Ven; men at denne ædle Følelse vanslægtede til en lastværdig Skrøbelighed, naar Regenten enten ophøvede ham over sin Fortieneste, eller lod sig saaledes behærske af ham, at han overdrog ham Omhuen for de Pligtens Opfyldelse, som Gud vilde kræve Regnskab af ham for, at ikke Regierings Sorgerne, men Livets Sorger vare de, han kunde hente Trøst og Husvælelse imod ved en prøvet Vens Bryst, saa havde han udført et priiseligt og hans Kald værdigt Foretagende, men efter det Begreb, som man gav ham, saa hadede han Navnet, men ikke Virkningen, og denne Afskye var saa stærk hos ham, at den hævngierrige Prinds af Hessen betiente sig af den til at faae Reverdil, der ikke vilde rette sig efter hans selvraadige Villie, ud af Landet ved to eller tree Gange i en ironisk Tone at nævne ham for Kongen som hans Favorit.

s. 145Den gruesomme Tvang man holdt ham i, de umenneskelige Rævelser han ved den mindste Forseelse blev underkastet indjog ham ikke allene en græsselig og uovervindelig Angst, men tillukkede tillige hans Hierte for Medlidenhedens Stemme, baade mod Mennesker og Dyr, en vis og uundgaaelig Følge af en grum Medfart; thi hvorledes skulde den, der aldrig fandt Medynk, kunde føle Medynk, og hvad andet end det græsselige Tyrannie, der udøves mod de sorte Slaver, gjør dem saa umenneskelige og grumme i deres Hævn? Og da Menneske er Menneske, saa bliver Prindsen Slaven i sin Tænkemaade, naar han nyder Slavens Medfart og Behandling.

Til denne udøvede Grumhed føyede sig endnu en anden Ulykke og som var den, at der fra hans første Ungdoms Tiid aldrig var meere end eet Menneske om ham, som havde, ved at vinde hans Kierlighed førend det blev ham umuelig at elske, kunde givet ham faste og rigtige Begreber og ved Fornuft og Lempe undertvungen den trodsige Egensindighed, som der sagdes at være ham medfødt — og dette var hans ældste Kammer Junker Geheime Raad Schack Rathlou, men han blev ikke længe nok hos ham, hvad enten han saa selv ønskede det, fordi han ikke kunde udrette hvad han vilde, eller Reventlou ikke vilde have en Mand af saa sande Fortienester saa nær om Prindsen, eller og der skulde banes Vei for Moltke til Marschals Posten, og alle øvrige havde hverken Forstand eller Villie til at være nyttige uden for dem selv.

s. 146Trangen til at skaffe sit Hierte Luft nødte altsaa Prindsen til at tage sin Tilflugt til ham, der ved sin uophørlige Fritten gav ham Anledning til at beklage sig, men denne som var hans Cammer-Tiener, havde ikke allene ingen Opdragelse havt, men var endog iblandt Skoebørstens Dyrkere een af de gemeeneste i sin Tænkemaade og vante derfor Prindsen ved denne Fortroelighed til en Sladderagtighed, der har gjort, at de,

som har meent det best og redeligst med ham, aldrig har vovet at bringe en Sandhed for hans Øre, der skulde bevares.

Havde Reventlou endda søgt at bringe Prindsen til at elske Gud, saa havde den beklagelige Herre dog havt en sikker Tilflugt og et fast Skiold, men hvad enten han selv meere frygtede end elskede Gud, eller han troede at retfærdiggjøre sit Forhold ved at tale om Gud som et Væsen, hvis Hævn og Straf ved den mindste Forseelse var uundgaaelig, saa tiente det Begreb, han fik, allene til at indjage den unge Herre samme Rædsel for det høyeste Væsen, som han havde for sin barske Hovmester.

Det har stedse været umueligt for mig, min Ven, at gjøre mig et Begreb om de Menneskers Følelser, der forestille sig Verdens Herre med et stedse opløftet Sværd over sine Skabninger til at lade dem føle Vægten af hans Vrede, i steden for i ham at kiende Kierlighedens Fader, der ikke befaler Mennesket andet end at elske, der ikke vil have andet end Kierlighed for alle sine utallige Velgierninger og som i sit aabenbarede Ord har givet det største og ufatteligstes. 147Beviis paa sin Kierlighed og Barmhiertighed, der aldrig bør skilles fra hans Retfærdighed, fordi det Offer som hans Barmhiertighed gjorde af hans eenbaarne Søn, forbinder hans Retfærdighed til at forlade dem, som elske og troe paa Christum. Men kan vi ikke nægte dem vor Medynk, der ved dette vrangte Begreb berøve sig den eneste sande Trøst i Livets Gienvordigheder, hvor mange Taare kræver da ikke det unge Menneskes Forfatning, som dette rædselsfulde Begreb indpræntes ved Ord og Eksempel, og som naar Ungdom og Overtalelser har forleedt ham, og Hiertet og Samvittigheden anklager ham, ingen meere Redning veed, men er et ideligt Rov for den grummeste Siele Angst?

Desværre for den ynkværdige Herre og os blev dette Frugten af, at Reventlou var dagligen Lovens og dens Forbandelsers Forkynder, uden nogensinde at lade Evangelii søde Trøst komme af hans Mund. Han ansaae Frygten for et saa kraftigt Middel til at opfylde Pligterne, at han meere end engang, maaskee i en god Hensigt, lod sig forstaae med, at naar en Konge ikke gjorde hvad han burde, saa løse han derved ikke allene Undersaatterne af deres Troeskabs Eed, men efter hans Tanker burde endog den, der havde Moed nok til at lægge Haand paa ham, meere ansees for sit Fædrenelands Velgiører end en Forbryder, siden han allene var Rædsel i en hævnende Guds Haand.

Underkuet og opfyldt med den græsseligste Rædsel besteg han Thronen; Reventlou havde saa længes. 148bleven ved at udøve sin Myndighed, at der ikke var mindste Rum imellem den haarde Tvang, ikke at torde yttre et Ønske og den yderste Grad af Selvraadighed; thi da Reventlou ansaae sig selv for umistelig i Conseillet, og i visse Maader maaskee ogsaa var det, saa var der i de nie Maaneder, som hans Fader levede efter hans Confirmation, ikke foregaaet den mindste Forandring i hans Forfatning; thi der kan intet større Beviis gives paa, at Reventlou ikke havde formildet sin Tone, end at den endog var lige bydende og barsk efter at han havde svoret ham Lydighed som sin Konge. Men Prindsen mærkede ikke saa snart at Tugtemesteren ikke meere torde bruge Haanden, men allene Munden, førend han gav efter for unge Menneskers Forestillinger om ikke meere at bryde sig om hvad han sagde, men viise, at han var Enevolds Herre, der kunde gjøre og lade hvad han vilde.

Forestil Dem nu, min Ven, en ung Herre, der er fremmet for alt det der angaaer Rigets Vel og Forfatning; næsten fremmet for dem med, der skal hielppe ham at besørge det, siden det aldrig havde været ham tilladt at tale andet med dem, end hvad Reventlou lagde ham i Munden; de to Dage om Ugen overfuset af Reventlou, naar han spurgte, om det og det ikke kunde skee paa en anden Maade, og de øvrige Dage at høre Forestillinger og give Resolution til Collegierne om Ting han ikke vidste det mindste af. Paa den anden Side overhængt af de unge Mennesker, han begyndte at spørge og brydes med, om den Betiening til den, og den til den, og som vidste ats. 149fatte hans svage Side: Forfængeligheden, ved at indpuste ham, at han gjerne kunde gaae allene og trængte ikke til de gamle Suurpotters Ledebaand, og naar han fyldestgjorde dem, da at blive overfuset og igiennemheglet af Reventlou.

Hvad var naturligere, end at han havde inderlig sukket efter Befrielsen for det grumme Aag, der havde trykket ham, men nu syntes Forretningernes Bestyrelse at true ham med et, der ikke var ham mindre i Veyen til at nyde hans saa høyt attraaede Frihed. Havde hans Siels Ævner ikke været underkuet, havde en grum Medfart ikke berøvet ham det kiekke Moed, der bestrider alle Vanskeligheder for at bane sig Veyen til Æren, saa maaskee han havde opoffret alleting for den; men i den Forfatning han var, og uden Opmuntring af alle dem der vare om ham, Reverdil undtagen, og uden den behørig Understøttelse af dem, der ved at give ham alle muelige Oplysninger burde gjort ham Arbeydet let og behageligt, var det umueligt andet, end at han maatte kiedes derved. Reverdil, som vidste, at det ikke feylede ham paa Fornuft, og at han havde megen Vid, indsaae tillige, at ingen af de, som han forbandt sig med, kunde skaffe hans Siel Føde og sætte de underkuede Ævner i Drift og Virksomhed. Han søgte altsaa at drage ham fra Dreng Leeg ved at sætte ham i Hovedet at efterabe Kongen af Preussen ved Aftens Maaltider, som Fortienester og ikke Værdighed gjorde berettiget til, og hvor han ved at lægge den kongelige Høyhed fra sig kunde nyde Livets største Behageligheds. 150i en munter og underviisende Samtale og behagelig Omgang.

Dette Forslag blev biefaldet, men nogle af de, som deres Lærdom havde gjort navnkundige, vare saa lidet behagelige i Omgang og saa stive og ceremonielle i Henseende til Kongen, at Øyemeedet feylede, og det blev ligesaa hastig glemmt som besluttet. Imidlertid vare dog disse Aftens Maaltiider Anledningen til den

Gunst som Brandt paa nogen Tiid stod i hos Kongen. Reverdils Venskab for ham gjorde at han blev ansagt; han havde god Forstand, havde læst meget og var tillige overmaade opvakt og moersom uden at hans Munterhed var af det larmende og støyende Slags eller gik uden for Velanstændigheds Grændser; han taledede meget vel og allermeest naar han havde Leylighed til at udlade sig over Venskabs Fordeele og Sødheder, som han syntes at føle ved at tale om dem lige indtil Henrykkelse. I Følge heraf udmærkede han sig stærk i dette Sælskab og havde Aarsag til at smiggre sig med et stort Fortrin i Kongens Yndest; allerhelst da det lod, som om Kongen var eenig med ham i Henseende til hans Venskabs System og udtrykkede sig med megen Veltalenhed over Cronens Byrde og Venskabs Husvalelse, hvorved Reverdil og Brandt fik begge Navn af hans Venner.

Et feigt og frygtagtig Hierte, min Ven, er ikke istand til at elske, det kan vel baade udtrykke og føle en Slags Behag, men det er ikke sand Kierlighed. Den er Siælens ædelste Følelse, den udfordrer en ædel og reen Grund om den skal voxte til Bestandigheds. 151uden hvilken den allene er en blot Flyve Lyst, og bestandig kan den aldrig være, som feyler Moed og Kiekhed til at vove alleting og trodse alleting for des Skyld, som man elsker. Ved grum Medfart var Sæden til oprigtig Kierlighed ganske qvalt i Kongens Hierte; Rædsel og Forfængelighed vare hans eneste Drivfiædre og strede med hinanden om Fortrinet; af den sidste kunde en fornuftig Hovmester have draget store Fordeele, den kunde blevet en Spoere til store Tings Udførelse, men i stæden for at give den en rigtig Vendning havde Reventlou nedtrykt og underkuet den med. Ganske at udrydde den havde han vel ikke formaaget, men Angsten var dog saa aldeles Herre over den, at alt det Gode den skulde bringe blev qvalt ved Rædselens Ukrud.

Han manglede Moed og Standhaftighed til at elske oprigtig og med Varme og gav derfor ski elvende efter, det første man sagde ham, at det maatte saa være, og at det vilde blive ham til Skade og Fortræd, dersom det ikke skeedte. Han havde hørt og læst, at Regentere ingen Venner havde, den store Sandhed var heller ikke bleven skiult for ham, at de ingen forti ente, siden de sadte meere Priis paa en Hyklers Smigger og en Forførers Lokke Gift end en troefast Vens velmeente og alvorlige Forestillinger, og at i Følge deraf Historien faa eller ingen Exempler havde at fremviise paa Konger der havde været Yen. Forfængeligheden at forøge disses Tal drev ham altsaa til at kalde den sin Yen, han følede en Slags Godhed for, men naar Øyeblikket kom, at han skulde viises. 152sig Ven, saa manglede han enten Moedet dertil, eller og den samme Forfængelighed berøvede Navnet, som havde givet det, for at undgaae Mistanken at have en Favorit, hvilket var forestillet ham som en Regents største Skiendsel.

10

Forestillingen om, at Reverdil blev anseet derfor, foreenet med hans egen Følelse om, at han foragtede ham, siden han, som jeg har sagt Dem, vovede at raillere ham, udslættede med et al hans saa kaldte Venskab, og ved den Leylighed troede Brandt at trykke Stemplet paa sin Tænkemaade og gjøre sig meere agtbar i Kongens Øyne ved at blive ved at viise sig sin faldne Vens Yen og fulgte altsaa Reverdil paa hiin Side Roeskilde i det græsseligste Vey og Veyr. Men han tog sig ikke i Agt for at io meere han viiste sig Ven i sit Forhold io meere beskjemmede han derved Kongen, som ogsaa følede det og lod ham mærke sin Mishag derover; thi da Brandt med en Slags Triumph over sin udviiste Heroismus vilde bringe Kongen Reverdils Tak for al beviiste Naade, spurgte Kongen ham med en bitter Latter: Er nu Deres Roman med Msr. Reverdil endt eller gaaer Deres Sentiments endnu længere ? og dette lagde den første Grundvold til Kongens Modbydelighed for ham.

Naturen maatte have begavet ham med meget mindre Ild end den har, dersom han ikke skulde følt Tyngden af Reventlous græsselige Aag, som han havde baaret i tolv Aar og i den Tiid sukket inderlig efter sin Forløsning og komme i Frieled. Men da en Konge deels ikke kan siges at eye Frieleden, og deels. 153den menneskelige Indbildnings Kraft stedse forestiller et ventet Gode langt hærligere end vi finde det ved Nydelsen, saa var det ogsaa umueligt, at hans Frieleds Erholdelse forskaffede ham det han ventede sig, allerhelst da Rædsel og Frygt vare blevne ham saa væsendtlige, at han aldrig knnde blive dem qvit, de fulgte ham som hans Skygge og strøede Galde over alle de Fornøyer han haabede at nyde. Hvad var nu naturlige[re] i hans Forfatning end at troe, at han endnu ikke havde nydt Frieledens Sødhed i sin ganske Omkreds. Dette aabenbarer han for vilde og uregierlige Dreng, der maaskee mindre af Ondskab end Kaadhed giver ham Anslag paa de nedrigste og skammeligste Udskeyelser. Misfornøyet med sin indere Forfatning, opirret ved en med lige saa megen List som vidt udseende Hensigter opvakt Misforstaaelse, og tilskyndet og forført af dem, der vare om ham udkrævedes der meere Standhaftighed og større Siele Kræfter end hans Opdragelse havde lævnet hos ham for at holde sig fra at gjøre den uværdige Brug af sin Frieled, som alle har været Vidne til. Det brusende og vilde i disse Handlinger forstumlede ham, Svækkelse i Tænke Kraften antog han for Følelse af Frieledens Gode og fortsatte den indtil den udtømmede Natur forbød det aldeles.

Frygten for Guds Straf havde i Begyndelsen af dette vilde Levnet holdt ham fra at forsømme sine Andagts Øvelser, men hvad Deel Hiertet har haft i dem er let at slutte; svækkede Nærver fører stedse en vis Ængstelighed med sig, der forøgede den, ders. 154var bleven ham naturlig; Samvittigheden, denne aarvaagne Irettesætter, mindte ham om hvor høyligen han havde forgaaet sig imod Gud, sig selv og alle andre; men hans underkuede og frygtsomme Siel kunde ikke see Forbarmeren i Herren, men Hævneren og

den strænge Dommer, hos hvilken der ligesaa lidet var Forladelse at vente som hos Reventlous. Kan den, der hader sin Broder, som han seer, ikke elske Gud, som han ikke seer, saa ligger det og i Naturen at gjøre sig et Begreb om Gud efter det vi føler og erfarer af andres Forhold mod os; og han som aldrig havde funden Barmhiertighed, han, som ved en grusom Medfart var bleven selv haard og umedlidende, hvorledes kunde han vente andet end Vrede og Straf af et retfærdigt Væsen, som han modvillig havde fortørnet?

10*

Havde han i denne ynkværdige Tilstand funden en medynksom Trøster, der havde veyledt ham til Guds Barmhiertighed ved at viise ham Guds ubegribelige Kierlighed til Mennesket, og hvor villig han er til at forlade naar han seer Bedring, saa kan man med Føye troe, at hans Haab og faste Tillid til Gud havde formindsket den Angst, der var bleven ham naturlig, og gjort den hærligste Virkning; men i det Sted fik til hans og vor Ulykke Grev Smettau Adgang til ham, der gjorde det skiendigste Brug af sin Forstand ved at forestille ham Gud som et Væsen, der var alt for uendelig stor til at agte paa Menneskets Handlinger eller fortørnes over dem, at Mennesket ikke var andet end det ædelste Dyr, der havdes. 155en større Virknings Kreds men ikke meere Ret til Udødeligheden end Ormen, det knusede under sine Fødder, at det var noget, som alle store Sieler længe havde været eenige om og betiente sig allene af Religionen til en Tømme paa Almuen.

Sæt Dem nu, min Ven, for et Øyeblik i den beklagelige Herres Forfatning, et Rov for den græseligste Angst, begierlig efter en uindskrænket Frihed, der for ham var det højeste Gode, og forfængelig nok at attraae at nævnes iblandt de store Sieler, og siig saa, om ikke Deres ved Legemet svækkede Siel ikke med Begierlighed havde grebet efter et Middel, der lovede saa kildrende Fordeele? Den, der er i Havs Nød, griber io efter et Halmstraae til at holde sig ved, hvad Under da, at han søgte at bilde sig selv noget ind, hvor ved han kunde være roelig baade for det forbie gangne og tilkommende; han hverken vidste eller troede, at Naturen selv strider imod denne Overtydelse, at den bæver ved Tanken om at blive til Intet, og at om det end var mueligt at naae en fuldkommen Tryghed derom, saa kunde den dog ikke give Trøst og ikke Tryghed, men Trøst var det eneste der kunde læge hans saarede Siel.

En bedrøved Erfaring har ogsaa lært ham, at et Begreb, der saa aldeles tillukker Sielen for alt Haab og Trøst, kan vel et Øyeblik drage en Hinde over Samvittighedens Saar, men at det bryder strax op igien med fordoblet Svie og Smerte. Hans Nærvers Svækkelse lærte ham, at man ikke ustraffet gjør Vold paa Naturen, og Legemet og Sielen staaer i alt fors. 156nøye en Forbindelse, at det første ikke skulde have en mægtig Indflydelse paa den sidste, og følgelig en dobbelt, hvor den er saa undertrykket som hans. Vel kan jeg ikke nægte, at han har givet Kiendetegn paa Grumhed og et haardt Hierte, men har de været ham naturlige, eller er det Virkningen af den ham paatvungne Følelse? Jeg troer at have Grund for at ansee dem for det sidste; thi er det en fordærvet Natur eller Følelsen af sin Afmagt, der gjør Barnet grumt i en vis Grad? Sikkert Overtydningen af dets Afmagt; den liden Modstand det kan gjøre andres Villie bringer det til at lade de, som ikke kan gjøre det Modstand, føle heele Vægten af sin Overmagt. Skulde ikke de af Kongen udøvede Grumheder have samme Kilde og være avlede af en heftig Forbittrelse i hans Siel over at føle, at han kun var Skyggen af det, han bar Navn af, og feylede Moed og Kræfter til at afkaste Aaget? og er det saa, da maa ogsaa hans Grumhed overgaae Barnets i samme Forhold, som Kundskaben om hans Kræfter overstiger Barnets. Kiendetegnene hos ham paa et haardt Hierte har altsaa mindre forundret mig, end at han ikke har udøvet større Gruesomheder; tusende Exempler af Historien kan bevidne mm Satz: at Frygt gjør Tyranner, Skaansel og Sagtmodighed Menneske Venner. Friderich den Femte var ikke partiisk, men allene retfærdig, naar han sagde, at han skyldede Rosenkrantz alt det gode, der fandtes hos ham. Hans Moder behandlede ham med Haardhed og Grumhed; hans Hovmester med Kierlighed og Sagtmodighed, ogs. 157de forskiellige Indtryk denne forskiellige Behandling gjorde hos ham, lærte ham Maaden at blive elsket og tilbedet. Naar man vil gjøre den frommeste Hund bidsk, saa binder man ham; det er mindre hans Frihedens Forliis, der opirrer ham, end Frygten, som hans Tilstand indjager ham; han føler, at han er meere i andres Vold end i sin egen, og da han ikke ved Flugten kan sætte sig i Sikkerhed, om nogen vil gjøre ham Ondt, saa søger han ved at viise Tænder og snærre, at gjøre sig frygtet og holde Folk fra sig.

Følg med et ynksomt Øyekast den beklagelige Herre i alle hans Handlinger fra Begyndelsen af og indtil nu, og De vil heele Veyen igiennem finde Virkningen af Reventlous umenneskelige Behandling og Savnet af en deeltagende Vens Omhue, der ved sin Hengivenhed og Ømhed kunde svækket dens farlige Indtryk. Hans vilde Udskeyelser avledes af hans umaadelige Begierlighed efter at nyde Frihedens Sødhed og af slette Menneskers Tilskyndelse; den Letsindighed, hvormed han overgav alle de, han syntes at elske, var Mangel paa Kiekhed og det svage Herredømme Kierlighed har over en underkuet Siel; hans Mangel paa Medlidenhed reyste sig af det, at han ikke kiendte det mindste til den, hvorved Sindet var bleven forliærdet; hans Rædsel for Menneskene kom af den indere Overbeviisning om, at han hverken var det han burde være, eller det skeedte som burde skee, og gruede altsaa for at enhver der nærmede sig ham, maatte sætte Reventlous Trudsel i Værk og blive Fædrelandets Velgiører paa hans Bekostning; hans. 158Villighed til at forkaste Religionen var en ganske naturlig Følge af det, at man ikke havde vant ham til at øse Trøst af den, men at skiælve for Straffen, den truede Overtræderen med.

Forestil Dem engang hvad han dagligen maae føle og lide ved at forestille sig Følgerne af hans Forurettelse

imod en elskværdig Dronning; hverken hans Siels eller Legems Kræfter ere stærke nok til at vælte den Deel fra sig, som andres Ondskab har deri og gjort ham til Redskab for. Overvey hvad han har lidt fra sit femte til syttende Aar, det Onde hans uværdige Yndlinger drog over ham paa adskillige Maader inden han blev tree og tyve, og saa hvad han har lidt og hvorledes han er bleven behandlet i de sidste tolv Aar, og saa vil Deres Siel bæve af Afskye og smelte af Medynk. Er det at undre over, at han som er bleven forraadt, forladt og mishandlet af alle de, han har elsket saa høyt som han havde Kræfter til at elske; som aldrig har hørt et trøstende Ord, som aldrig har funden nogen Deeltagelse eller Husvalse i sine Lidelser, — er det, siger jeg, at undre over, om hans Hierte er tillukket for alle milde Følelser, at han, som man har tvunget til at fremme sit Lands Ulykke i stæden for dets Vel, anseer sig for at være hadet af det, frygter for Menneskene og troer, at Guds Hævn hviler over ham?

Har noget Menneske havt Føye til at fatte den rædsomme Tanke, at Gud var ham vred og kunde ikke forlade ham, saa har han det, naar han seer tilbage paa sin heele Leve Tiid, først en Martyr fors. 159en haardnakket Tyrans Egensindighed, dernæst, og i Følge af den, en Kasteboldt for letsindige og ugudelige Menneskers Sindslidelser og Forførelse, og tilsidst et lidende Redskab i Herskesygens Hænder, bestandig en Slave, der befaledes i Steden for at befale, og som hans dybt indpræntede Angst gjorde uskikket ved en mandig og kiek Beslutning at afkaste Aaget, siden Trudsler og øvet Vold ved den mindste Modsigelse strax bragte ham bævende til at adlyde.

Naar jeg med saa sand en Glæde, at den drager Taarene i mine Øyne, siiger, hvad maae da ikke Cron Prindsens Hierte føle ved at vide, at med den 14de April tog hans Faders lykkeligste Dage sin Begyndelse. Maatte Overbeviisningen om den Bønhørelse han har funden hos Gud, da han ved sin Søns Fødsel ønskede at have naaet den Tiid, da han til sin Lettelse kunde overdrage ham Regierings Byrden, bringe ham til Eftertanke om, at Gud ikke vredes bestandig, men den Forandring, der er foregaaet i hans Forfatning, oplive Haabet hos ham om Guds Naade, at ligesom hans Angst for Menneskene formindskedes, hans Troe og Tiliid til Guds Barmhiertighed maatte voxer, hans Siele Angst forsvinde og hans Hierte aabnes for Kierlighedens og Naturens milde Indtryk.

Jeg har det store Haab, min Ven, at det skeer, og min stærkeste Grund dertil er den, at endskiøndt vore bedste Handlinger ikke kan fortiene noget af Gud, saa vil hans Barmhiertighed dog belønne Prindsens ærbødige Kierlighed for hans Fader ved at lægges. 160sin Velsignelse til det, han gjør for ham, paa det Prindsen maae nyde Sødheden af den fulde Overbeviisning om at være Redskabet i Forsynets Hænder til at udbrede Hæld og Glæde over den sidste Deel af hans Faders Liv, og som, i Fald at dette store Øyemeed naaes, maaskee endog bliver den længste.

Hielp var ham ogsaa høyst nødvendig; thi naar jeg undtager at jeg anseer Reventlous Medfart imod ham som Kilden og Grunden til alle ham tilstødte Ulykker, saa nægter jeg ikke, at den i tolv Aar af hans Navn og Myndighed tilsnegne og fordævelige Misbrug io endnu var tusende Gange utaaale[li]gere; thi vel er det haardt for den udviklede og daglig voxende Forstand at holdes i Uvirksomhed og føle Villien aldeeles underkuet, men der gav dog kun Ungdom og Uerfarenhed efter for en aldrende Mands Indsigter og Velbehag; da derimod i det sidste Tilfælde den yngre Broder betog den ældere sin Ret og forestillede i Løndom saa vel som offentlig hans Formynder og Tugtemester, saa den udvortes Velanstændighed ikke engang blev iagttaget. I steden for som man foregav at gaae ham til Haande og lætte ham Byrden, brugte man ham til Haandskriver, tvang ham til at give det dummeste Hvis Hvas og de fordæveligste Anlæg Kraft og Myndighed ved Stemplet af hans Haand og nødte ham til at have Personer om sig, som han bar Afskye for. Det er næsten ubegribeligt at denne Omgangs Maade ikke udvirkede det, som man søgte at bilde Verden ind; og det vars. 161saa utroeligt, at Mennesker, som vidste, at der var en Gud og Dommer, kunde handle saaledes som de gjorde, at deres Sikkerhed udkrævede at opvække Mistanke om hans Forstand til at svække Indtrykket af hans Klagemaal, dersom Fortvivlelsen drev ham til at raabe om Hielp og Biestand imod hans — jeg troer man med Føye kan kalde dem Bødler.

Her seer De, min Ven, hvorledes jeg betragter og stedse har betragtet den mishandlede Herre: En levende Forstand og stærk Indbildnings Kraft, der spoeret af en høylig krænket Forfængelighed arbejdede for at kommei Veyret, men blev idelig trykketnedigien vedindgroet Angst og Skræk, og som forleedt til Tøyleløshed ved en falsk Forestilling om Nydelsen af den saa høylig attraaede Friehed, forøgede den Rædsel, der ved Vanen var bleven ham naturlig, ved indvortes Bebrejdelser og Hiertets Overbeviisning om at han hverken handlede som han burde, eller var det han skulde være. Hans ved dette Vidnesbyrd saarede Forfængelighed indskiød ham Ulyst til det eneste Middel hvorved den kunde blive tilfredsstillet, nemlig: at arbejde og stræbe saa længe til han fortiente Høyagtelse og Kierlighed. Men hertil behøvede han Opmuntring og Understøttelse, fordi hans Siel ved udøvet Tyrannie imod ham var bleven berøvet den mandige Kiekhed og Ufortrødenhed, som der udkræves til at arbejde sig frem paa en besværlig Bane uden at kiedes, men blive ved indtil man kommer til Maalet og naaer Seyers Krandsen.

Jeg har Haab, at det vil gaae bedre, sagde min bedste Ven, Himlen opfyldte hans Haab og mine Bønner og lad ham endog her nyde al den Frugt af hans Omhue, som hans ædle Hierte kan ønske! Om det er Attraaen at kunde biedrage noget hertil ved at meddeele nogle Efterretninger, som jeg længe har gjort mig en lønlig Bebrejdelse af at han ikke har faaet for længe siden, eller Haab om at faae Forladelse for en Taushed som jeg troede at skyldte Eeden, jeg havde gjort en Ven, at det skulde døe med mig, det veed jeg ikke, men Tanken, at jeg maaskee kunde have forsynet Dem med Vaaben til at forebygge et Onde, der maaskee vil blive meget vanskeligere at udrydde, har i lang Tiid ængstet mig, og jeg kan ikke undskylde mig med andet, end at jeg aldrig kunde forestille mig, at det kunde gjøre anden Nytte end at stille en blot Nysgierrighed hos Dem, og foresatte mig altsaa at skrive det op og lægge det iblandt de Papiirer, der skulde gives Dem efter min Død.

Da jeg hørte, at en Herre, som jeg maaskee kiendte nøyere end nogen anden, skulde nærme sig vort Haab og Trøst [Kronprindsen], faldt det mig vel ind at sige Dem, hvad jeg vedste, men da De syntes ganske roelig derved, og jeg tillige troede, at atten til nitten Aar maatte have gjort en stor Forandring hos ham, og at han snarere ved en Mentors end ved en Gøglers Anseelse vilde viise sig for en ung Herres Øyne, som han vilde blinde, saa tav jeg endnu, tildeels maaskee af en falsk Skamfuldhed over at have. 163dulgt det saa længe for ham, som jeg elsker og ærer over alle Dødelige.

Men skulde det Spørgsmaal gjøres Dem igien : Hvad har Prinds C[arl] gjort? saa kan De dristig svare ham [Kronprindsen] : at han har lagt Grunden til hans Faders Fordærvelse og hans Moders Ulykke, at han har et slet Hierte og fordærvede Sæder, at han besidder den farlige Gave at brænde sig ved sin Tunge hviid som en Lysens Engel, naar hans Handlinger ere sorte som Afgrundens, at han kan smigre, berømme, ja endog slutte det nøyeste Forbund med dem, han i Sielen hader, saa snart de ere nødvendige til hans Hensigter og maae tiene til at fremme dem, men saa snart de ere opnaaede saa forfølger og styrter han dem, om det er mueligt, og til Beviis herpaa kan De anføre dette:

I de tree til fiire første Maaneder efter at Kongen var kommen paa Thronen vedligeholdte han den ordentlige Levemaade, som han havde været vant til, var strax efter tie i sit Cabinet, hvor Nielsen maatte holde hans Andagt med ham, og naar det om Morgenen var forrettet med, klædte han sig og tog derpaa imod Ministeren, hvis Forestillings Dag det var, lod sig give en nøye Underretning om alleting og syntes at vise en Slags Attraa til selv at kunde indsee, hvad der burde være og ikke være. Dette var maaskee bleven ved, dersom Prinds Carl ikke havde funden Middel til et Par Gange at snige sig ind hos Kongen efter Aften Taffelet, men efter at det var skeedt, fandt han saa stor Behag i hans Gøglerier at det blev ens. 164Sædvane, Pager og deres Dreng blev trokken med i denne Leeg, og man kunde høre dem lee og støye langt ud paa Gangene til Klokkeren tolv og eet. Derpaa blev Aften Bønnen afskaffet; under Forevendning ikke at holde Nielsen fra sin Roelighed fik han Befaling ikke at bie længere paa Kongen end til elleve, og til den Tiid kom han aldrig meer. Da han ingen ret Natte Roe nød, saa sov han længere om Morgenen end sædvanlig, og da dette Galskab var ham langt behageligere end Forestillingerne, saa begyndte han at viise Ministerne til næste Forestillings Dag, eller og naar han tog imod dem, saa skyndte han sig at faae underskreven uden at bryde sig om hvad det var, og endnu mindre at søge at faae Oplysning og Kundskab.

Da Prinds Carl var nogle Aar ældere end Kongen, og Koeller Banner var hans Mentor, saa var han ikke allene bekiendt med Vellysterne, men endog med Midlerne til at sætte Sandserne i Giering, især de Skrifter, som gjør den menneskelige Forstand saa megen Vanære; disse nævnede Prindsen ham og taledede om dem med Henrykkelse. Da Aften Bønnen med Nielsen var bleven afskaffet, skulde Reverdil, som havde læst for Kongen en Tiimes Tiid om Eftermiddagen og om Morgenen naar han blev friseret, læse for ham naar han havde lagt sig. Men hvor stor blev ikke hans Forundring, da Kongen en Aften nævnte ham een af de allerskammeligste og farligste Bøger og befalede ham at skaffe ham den Dagen efter. Reverdil svarede ham, at han ikke vedste ats. 165faae den, og om han endog havde den, saa var den betegnet med saadan et Skiendsels Mærke, at han vilde ansee sig selv for det nedrigste og sletteste Menneske, dersom han kunde gjøre hans Mayestet bekiendt med de Afskyeligheder den indeholdt, og som var den farligste Gift og Smitte for et reent og uskyldigt Hierte. Kongen loe ham ud, sagde, han skulde nok faae den uden ham, og endskiøndt han lovede Reverdil paa hans Foresgvtillinger og Bønner at lade den Nysgierrighed fare, saa viiste han ham den dog nogle Dage efter og sagde ham, at han havde faaet den af Prinds Carl, og da den ikke havde besmittet eller forgiftet ham, saa havde han ikke [h]eller været bange for Virkningen. Reverdil svarede ham, at der var megen Gift, som virkede langsom, og bad ham indstændig at lade sig nøie med det Forsøg.

Da han nu til Trods for Conseillets Forestillinger og Bønner skulde være Kongens Svoger, betroede Reverdil mig under det heiligste Tavsheds Løfte alt det anførte, saa vel som at han biebragte [Kongen] de meest despotiske Grundsætninger, at han var Herre over sine Undersaatters Liv, Ære, Kone, Børn og Alt, og kunde bruge, nyde, gjøre og lade med dem, alt hvad han vilde, og med Taarene ned af hans Kinder forsikkrede han, at han vilde blive Landets Ulykke og Tugtens Riis ved at fordærve Kongens Hierte og Sæder i Bund og Grund. De er det eneste Menneske, som jeg i denne Post har aabnet mit Hierte for, man er misundelig over mig som en fremmet for den Kierlighed Kongen bær for mig, den vil veds. 166disse Omstændigheder ikke vare længe, og saa vil alle muelige Beskyldninger hvile paa mig, men ræd De saa min Ære, da De kan gjøre det med Overbeviisning.

Noget efter at Dronningen var kommen ind, havde han godt Haab, at Kongens Attachement for hende vilde bevare ham fra Udskeyelser, hans Lyst til et ordentligt Liv var kommen igien, Samqvemene i hans Værelser efter Taffelet bleve afskaffede og i Følge deraf Prinds Carl mindre om ham. Men dette varede ikke længe. Prinds Carl havde for megen Forstand til ikke at opdage de Grundsætninger Ober Hovmesterinden biebragte Dronningen og at irritere Kongen dobbelt. Han fik ham altsaa til at besøge alle Baller der bleve holdte i Byen, i hans og Koellers Følge. De kom gemeenligen imellem 11 og 12 og toge bort imod 4 og undertiiden sildigere, hvorved Prindsen immer gjorde sig lystig paa Dronningens Bekostning og de gode Stunder hun havde til at spille Schack med Madame Pless. Og hans Gemal betiente han sig ved en falsk Confidence af til et Redskab at faae alt det sagt til Dronningen, som kunde krænke og opirre hende.

Om alle Kongens Historier har jeg hørt tale uden den jeg nu vil fortælle Dem; men jeg er saa fuldkommen overtydet om dens Sandhed, at De maae erkyndige sig hos Vedkommende derom, saa skal han ikke kunde nægte det. Paa en af disse Baller fik Kongen Capitain Kragenskiolds Kone at see, som var en Frøken Eigved og berømt for sin Deylighed. Hans. 167 blev dødelig forliebt og aabenbarede sig for Prindsen af H[essen], som ingen Vanskelighed fandt deri, skyndte ham til at gjøre hende sine Propositioner, og naar hun ikke godvillig samtykkede, saa var han Herre og kunde befale. Men hverken Bønner eller Befalninger hialp noget, hun aabenbarede sin Mand det og formaaede ham til for at forskaffe hende Roe, at tage sin Afskeed og gaae til Falster hvor han var fød og leve der med hende af det Lidet de havde af dem selv.

At han ikke lod sig bede to Gange begriber De lettelig, men da Kragenskiolds Ansøgning om Afskeed kom op til Forestilling, blev Kongen saa forvirret, at han hverken vidste ud eller ind, men befalede at Forestillingen skulde blive liggende, og da Generalen var borte, blev Prinds Carl kaldet og spurgt om hvad man skulde gjøre? Det forstaaer sig selv at Afskeeden skulde nægtes ham, og enten gjøres ham saa store Tilbud, at han fandt sig godvillig i Tingen, eller og han kunde faae Afskeeden, men forbydes ham at tage sin Kone med sig. Efter nogen Overveyelse faldt Beslutningen, at der skulde bydes ham hvilket Regiment han vilde have i Kiøbenhavns Guarnison, men tillige gives ham at forstaae, at hans Familie lige saa lidet som han maatte forlade Byen. Der var nu ikke mindste Tvivl om, at dette vigtige Tilbud io maatte blive imodtaget, og det kom allene an paa hvem der skulde gjøre det, hvortil da Prindsen ingen beqvemere vidste end Reverdil, som Kons. 168gen ogsaa strax samtykkede, men overdrog Prindsen at sige ham det.

11

Det første Prindsen havde forkyndet ham Kongens Villie, mærkede Reverdil strax, at Prindsen havde foreslaaet ham til Mellemand i den Sag for at gjøre ham forhadet hos Kongen naar det ikke lykkedes, og yttrede saa vel sin Mishag over Commissionen selv, som og, at den ventelig blev frugtesløs. Hvorfor det? svarede Prindsen, synes De, at det ikke er Betaling nok for noget, som maaskee mange andre nyder uden at det bringer ham det mindste ind? Belønningen er for stor, svarede han, for een, der kan sælge sin Ære, men tillige i mine Tanker slet valgt; thi Forestillingen om at have Folk under sin Befalning, som næsten allene tiener for Æren, bør allene være mægtig nok til at holde ham fra et Skridt, der gjør ham uværdig til at befale over dem; og for tillige at viise Dem, at det ikke er min Skyld, at det ikke lykkes, saa vil jeg gjøre mine Forslag til hans Svigermoder, og ikke ham selv, maaskee kan de snarere blende hende, og gjør de det, saa kan hun kraftigst overtale sin Daatter og Svigersøn. Dette blev ham tilladt, foruden Regimentet var der endnu en visaarlig Summa Penge og det Palais, som Fyrstinde Anne Sophia havde havt. Alt dette forestillede Reverdil Oberstinde Eichtved paa beste Maade, hun takkede for den høye Kongelige Naade, men beklagede tillige høylig, at hendes Svigersøn neppe kunde drage Fordeele af den, siden hendes Daatters Liv og Helbred krævede Landluften, og han elskede hende for høyt til entens. 169at forlade hende, eller at forkorte hendes Dage ved at tvinge hende til at blive her.

Dette Svar bragte han Kongen, og uagtet alle Prindsens Tilskyndelser om at bruge sin Myndighed, saa tillod hans Frygt for Conseillet det ikke. Ved Koeller Banners Hielp bragte han ham vel i Kiendskab med nogle andre, der havde været mindre vanskelige, men dem fandt Kongen ingen Behag i. Uagtet Prinds Carl havde været den, der først havde fordærvet Kongens Sæder, saa var han dog for listig til ikke at drage saadan et Dække over sine Handlinger, at de i sig selv kunde have Anseelse af uskyldige Forlystelser, i hvad Følgerne end bleve; thi naar de havde gjort Virkningen han søgte, saa trak han sig tilbage og som Pilatus toede sine Hænder i Uskyldighed. Det første derfor Kongens Natte Expeditioner satte ham i den Yderlighed, at han maatte give sig tilkiende, vilde Prindsen ikke meere være med, hvorover Kongen fandt sig fornærmet, og de som gierne vilde have Herredømmet over Kongen allene, pustede saa vel til at han maatte reyse til Holstein førend Kongen gik udenlands. Han har med alt det Onde han har gjort, vidst at spille sit Kort saaledes, at han til Trods for sit Hiertes Vidnesbyrd kan sige: Hvad kan man beskyldte mig for? siden Vidnerne der skulde beskjemme ham ikke meere ere at faae. Kongen mangler Forstand og Følelse til at anklage ham, den ulykkelige Dronning er ikke meere til, Reverdil borte, den gamle Bernstorff, der anvendte al sin Magt for at faae ham fra Kongen, er død, (og har han ends. 170aabenbaret den nu levende noget deraf, saa forbyder hans Fordeele ham fra at aabenbare det, saa længe de ere eenige).

11*

Religionen, som var Aarsagen til hans Komme her, trykker ham ikke; endskiønt han stedse har taget det

udvortes meget vel i Agt mod hans Gemalinde, har hans Forhold dog voldt hende megen Græmmelse. Foruden mange andre er der endnu to Frøken Piper i Schlesvig, som enhver veed ere hans Maitraisser, som stedse har havt alting i Overflødighed naar endog hans Gemalinde og Børn har manglet; men dette og meget meere ere saa almindelig bekiendte Ting, at det ikke er nødigt at anføre dem. Aarsagen hvorfor han og Prindsessen maatte reyse herfra [17]73 over Hals og Hoved blev sagt at være et Anlæg mod Dronningens Person, hvori Kammer Frøken Rabe, von Kroghen og flere vare i, og som blev forraadt af Comtesse Knuth, som har Løvenskiold, til Guldberg. Den Sag med Bieringskiold kan han med sit Mundlæder ogsaa let gjøre sig reen for, naar Beviiserne ere brændte; men hans heele Forhold viiser Herskesyge, Intriguer og Cabaler.

Meget nyt, min beste Ven, vil De ikke finde heri, men maaskee kan De derved dog komme efter meere, og lad det i det mindste viise Dem, at mit Venskab til Dem er af den Beskaffenhed, at jeg troer Dem berettiget til at vide alt hvad andre under Eed og Løfte har betroet mig, siden min Siel og Villie er ganske Deres.

s. 171ANMÆRKNINGER.

Indledning. Autobiografi af C. D. Biehl i Birchs Billedgallerie I, 163—201. Hendes Fremstilling af Regeringsforandringen, udg. af Prof. Holm, i Hist. Tidsskr. 3 R. V. Den væsentligste Kilde til hendes Karakteristik er vel de ikke historiske Breve til Bülow. hvilke jeg ligesom de historiske har haft til Afbenyttelse fra Sorø Akademi.

I en Supplik til Generalpostamtet (1769) om en Pension af Postkassen skriver hun: Efter salig Baron Holbergs Død maatte Nationen høre den Bebrejdelse, at den ingen Genier havde til at arbejde i det theatraliske. Nogle Kjendere, som troede at finde Geni hos mig, opmuntrede mig til at gjøre et Forsøg. Jeg var saa lykkelig, at det fandt Bifald, og jeg har leveret sex originale Comedier til det danske Theater. (Generalpostamtets Prot. 1769).

Paa Dorothea Biehls Forældres Kister fandtes før 1807, da Begravelsen i St. Petri Kirkes Kapel ødelagdes ved Bombardementet, følgende Indskrifter:

Her er nedlagt det der tilhørte Støvet af Christian Æmiliius Biehl, forstum Secretaire for det Kgl. Maler-, Billedhugger og Bygnings-Academie samt Inspecteur over Charlottenborg Slot. Han levede fra den 12. Sept. 1708 til den 29. Martii 1777 i et heldigt Ægteskab med Sophie Hedeveg Brøer fra den 18. Janv. 1730 til den 13. Octb. 1762, velsignet med 4 Børn af hvilke to ved den bedste Faders Grav blander deres Taarer med manges, som skattede den trofaste Ven og retskafne Mand. O Død, du sønderbryder den selskabeliges. 172Lyksalighed og lader Natur og Videnskab selv skienke Bitterheder.

For de personalhistoriske Oplysningers Vedkommende henvises i Almindelighed til C. F. Bricka, Dansk biografisk Lexikon.

Her hviler de jordiske Levninger af den i Livet saa dydige, som nu hos Gud salige Frue Sophie Hedeveg fød Brøer. Hun saae Verdens Lys den 15. July Anno 1713, indtraade i Ægteskab med hendes bedrøvede Mand Secretaire Christian Æmiliius Biehl d. 18. Janv. Ao. 1730, udi hvilket hun med hannem haver avlet 1 Søn og 3 Bøttre, hvoraf de to Bøttre ere gaaet foran ind i Evigheden, men Sønnen og Batteren tilligemed Faderen begræde deres store Tab, da Gud kaldede hende til sit Rige d. 13. Octbr. 1762. — —

Christian Emilius Biehls Fader var Handelsmand, Vinhandler og Theskjænker Claus Biehl, gift 1707 med Margrethe Borothea Jungvoss (død 1716). Han døde 1735 (Sjæll. Reg. 1707 26/9, 1716 7/9, 1735 23/9). En Søn af Claus var Vinhandler Christian Biehl, der 1744 ægtede Maren Schllehtkrull. — Charlotte Borothea Biehl havde Broderen Carl, Major og Bataillonschef ved fyenske Landeværn, afskediget 1808, levede 1812 i Assens, gift med Christiane Sophie Hildermann (Banske Kancellis Testamenter 1812, 173).

Side 1, Linje 1 f. n. Frederik V. sagde til Bluhme: Bas Volk liebt mich nicht, aber mein Sohn wird machen, dass man mich wieder lieben wird (Efterl. Papirer fra den revent- lowske Kreds III. 129).

2. Laurvig. Christian Conrad Greve Dannekjold-Laurvig, 1723—83, Admiral, bekjendt for sit usædelige Levnet (Skuespillerinden M. M. Roses Bortførelse). — Qvist, Frederik, 1714- 78, fra 1752 Hofpræst og 1754 kgl. Konfessionarius.

3. Reventlou. Bitlev Reventlow, født 1712, blev 1749 Overpræsident i Altona, 1751 Gesandt i Paris, 1755 Hofmester. 1763 Overhofmester hos Kronprinsen og Gehejmerraad i Konseillet, Aaret efter 1. Beputeret for Finanserne og 1767 Beputeret i Økonomi- og Kommercekollegiet. Strax efter Tronskiftet blev han Overkammerlierre og deltog i Forhandlingerne om Afstaaelsen af den hertugelige Bel af Hertugdømmerne. I Slutningen af 1770 afskedigedes han fra sine Embeder og trak sig tilbage til sine Godser Altenhof. Glasau, Aschau, Wittenberg og Emkendorf, hvilket sidste Sted han særlig yndede. 1775 blev han Kurator for Universitetet i Kiel. Han døde 1783. Det maa erindres, at B. Biehl andetsteds fælder en mildere Bom om ham (se Indledningen), ligesom ogsaa andre for nylig fremdragne Udtalelser om ham afs. 173Samtidige, hvis Dom fortjener at ænses, tyde paa, at en ubetinget Fordømmelse af hans Forhold til Kronprinsen ikke træffer det rette (A. Friis, Bernstorff og Guldberg 142 ff. Efterl. Pap. fra den reventlowske Kreds III. 359 f.).

Louis Theodor Alfred Bobé, 1867-1951, *Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Kong Christian VII,*

Kirchhof. Johan Kirchhof, gift 1761 med Kammerjomfru Frederikke Thaulow, fik 1768 Titel af Justitsraad. Hun døde 1. Juni 1801 som Enke, 70 Aar gl. (Adresseavisen). Giessing, Jubel Lærere II, 104, Blangstrup, Christian VII, 217.

Berkentin. Christian August Greve Berckentin, 1694—1758, 1722—40 dansk Gesandt i Wien, 1740—58 Medlem af Konseillet, første Deputeret for Finanserne og Direktør i General-Landøkonomi og Kommercekollegiet, fra 1755 Overlofmester hos Prins Christian. 1750—51 var han Oversekretær i tyske Kancelli.

Scliack-Rathlau, Joakim Otto, 1728—1800, fra 1755 Kammerjunker hos Kronprinsen, 1760—63 Afsending i Stockholm, 1768 første Deputeret for Finanserne, 1770 Medlem af Gehejmekonseillet, atter Statsminister 1772—88 (udførlig Biografi af L. Koch i Hist. Tidsskr. 6. R. IV.)

Moltke, Anton Henrik. 1734—92, blev 1755 Kammerjunker og 1763 Marskal hos Prins Christian, 1766 Overhofmester hos Dronning Juliane Marie. — Holck, Frederik Vilhelm Conrad, 1745—1800, Gehejmemaal, Christian VII.s Yndling.

4. Sperling, Joakim Ulrik, 1741—91, død som Gehejmemaal og Amtmand over Gottorp Amt.

5. R ever di 1, Elie Salomon François. 1732—1808, fra 1760 Lærer hos Kronprinsen, fik i Novbr. 1767 Befaling at forlade Landet, vendte 1771 tilbage til Danmark, men forlod for bestandig Landet ved Struensees Fald. Hans efterladte Erindringer „Struensee et la cour de Copenhague“, udgivne 1858, er et af de vigtigste og paalideligste Kildeskrifter til Oplysning om hin Tid.

6. St. Germain, Claude Louis, Greve, 1707—78, fra Franche-Comté, tjente sig op til Feltmarskallieutenant i den kejserlige Hær, derefter Maréchal de camp i fransk Tjeneste, 1761—66 dansk General-Feltmarskal og Præsæs for Krigskollegiet, stilledes atter 1767 og senere 1771—72 i Spidsen for Hæren. 1775 fransk Krigsminister.

7. Moltke, Adam Gottlob, Greve, 1710—92, Kong Frederik V.s Ven og Raadgiver.

8. Danneskjold-Samsøe, Frederik, 1703—70, Chef for den danske Marine 1735—46, Generaladmirallieutenant, 1766s. 174Medlem af Konseillet og paany i Spidsen for Søværneset indtil 1767 i Oktober.

9. Le Cid. Corneilles berømte Tragedie.

10. Bülow har ved D. Biehls Fortælling om at Sophie Magdalene arbejdede paa at befordre Prins Carl og Prinsesse Louises Formæling bemærket, at dette beror paa en Fejltagelse og meddeler et Brev fra Dronningen af 14. Juni 1766, der stadfæster dette.

11. Nielsen, Georg, 1710—97, Pagehovmester, fra 1755 Lærer for Kronprinsen, Kabinetssekretær hos Dronning Caroline Mathilde, Chatolkasserer og Bibliothekar ved det kgl. Bibliothek.— Frederik V.s tre Døtre vare Sophie Magdalene, 1746—1813, gift med Kong Gustav III. af Sverrig, Vilhelmine Caroline, 1747—1820, gift med Landgreve Vilhelm IX. (siden som Kurfyrste Vilhelm I.) af Hessen-Cassel, og Louise, 1750—1831, gift med Landgreve Carl af Hessen-Cassel, førnævntes Broder.

12. v. Plessen, Louise, 1725—99, Datter af dansk Gesandt, senere Oversekretær i tyske Kancelli, Christian August Greve Berckentin, gift 1744 med Kammerherre Christian Sigfred Plessen, 1716—55, Amtmand over Kjøbenhavns Amt, Deputeret for Finanserne. 1741 blev hun Hofdame hos Dronning Sophie Magdalene, 1752 fik hun l'union parfaite. Hun ejede et Hus i Celle, hvor hun boede efter at have forladt Danmark og hvorhen Skæbnens Spil senere ogsaa førte Dronningen. Jvfr. Nyt hist. Tidsskrift IV., 598. En udførligere Omtale skjænkes hende i J. G. Zimmermanns Briefe, Aarau, 1830, 300. Hun roses her for sin store Forstand og vidtstrakte Godgjørenhed mod Fattige (jvfr. Liebenberg, Schack Staffeldt I, 100).

21. Frue Gram. Frederikke Louise Komtesse Reventlow, 1746—1824, Søster til Statsminister, Greve C. D. F. Reventlow, gift 1761 med Hofjægermester Chr. Fred. v. Gramm, 1737—68, 2. 1777 med Amtmand, Greve Christian Stolberg til Vindeby, bekjendt som tysk Digter, jvfr. Efterladte Pap. fra den reventlowske Kreds III. Bd. Breve fra hende fra Struenseepe rioden medd. af A. Friis i Tilskueren 1900.

22. Moltke. Christian Frederik Greve Moltke var fra Marts 1760 Marskal under Faderen Adam Gottlob Greve Moltke og udnævntes 29. Jan. 1767 til Overhofmarskal (Kringelbach, Civile Direktioner, 107, Dansk Magazin 5. R. III., 309).

23. A. Johan Henrik Ahlefeldt f 1776, Amtmand paa Gottorp.

28. Juul, Christian Frederik, til Borupgaard, 1745—1821, s. 175 blev 1768. 15. Juni Generaladjutant; 1801 Oberst og Chef for en Landeværnsbataillon (Danmarks Adels Aarbog 1890, 279). Osborne, James, 1765

Premierltnt. i norske Livregiment, 1771, 16. Jan., Prmltnt. i Garden, 1767 Jagtjunker, afskediget 21. Jan. 1772. Hans Hustru Sophie faar 1770. 20. April, Bevilling paa at leve adskilt fra Manden, da denne har tilføjet hende haard Medfart (Sjæll. Reg. 70, 500).

Dryberg. Carl August Vilhelm v. Drieberg, 1747—1825, Major ved fynske Regiment, Generalkrigskommissær for hele Kongeriget.

30. Pilo, Carl Gustav, 1712—92, den bekjendte Portrætmaler, død som Direktør for Kunstakademiet i Stockholm. 1741, 10. April, fik han Bestalling som Ridsemester for Landkadetterne, blev 1747 Hofmaler og 1759 Informator i Tegning hos Prins Christian. Først fra Jan. 1764 begyndte han Undervisningen med Prinsen tre Timer ugentlig paa Christiansborg og Fredensborg, hvilket vedvarede til Decbr. 1765. 1771, i Marts, fik han i Stedet for de 2000 Rdlr. han havde forlangt som Erstatning for Gage han havde til Gode for Informationen 1764—65 kun 400 Rdlr. en Gang for alle (Kgl. Res. til Assign. Kontoret 1771. 16. Krigskanc. ref. Sager 1741). Han var gift med Charlotte Amalie Dorothea Desmars (døbt 6. Jan. 1720 i fransk reformert Kirke), Datter af Skuespiller D. og Elisabeth Colas.— Møyetet, saaledes tydelig i Texten. Bang har Maiestet.

33. Støvlet-Kathrine: Anna Cathrine Beuthack, døbt 12. Aug. 1745 i Kjøbenhavn. Hendes Faddere vare Prinsen af Bevern og Oberstltnt. Ingenhavens Frue. I Jan. 1768 blev hun kjørt ud af Byen og ført til Hamborg, hvor hun blev sat under Opsigt. 1769 blev hun løsladt af Struensee. Ved kgl. Ordre af 20. Juli 1770 fik hun tillagt en Pension af 500 Rdlr. paa Livstid. Den Mand, der s. A. bekvemmede sig til at ægte hende, Conrad Detlef Reinhard Maes, Advokat ved Landretten i Øvelgønne, fik 1773, 18. Decbr., tillagt en Pension af 200 Rdlr. aarlig for det Tilfælde, at han skulde overleve sin Kone. Maes blev senere Told- og Konsumtionsinspektør i Nysted paa Laaland, fra hvilket Embede han eutledigedes 1802. Ægtefællerne førte det forargeligste Liv og anklagede hinanden hos Kongen og Kollegierne. Støvlet-Kathrine løb omsider fra Manden og ægtede en Borger i Neustadt Hans Hinrich Schweder. Hun døde 25. Aug. 1805 i Pløen. Maes fremkom da med Fordringer paa den ham tilkommende Overlevelsereente. s. 176 Finanskollegiet bemærker i sin Betænkning, at der ikke kunde gives nogen Oplysning om „hvorfra hun havde nydt Pensionen, eller naar og af hvad Aarsag den var hende tillagt“. En anden Haand har ved hendes Navn paa Betænkningen tilføjet „alias Stivelette Catharine“. M. døde 1813 i Nysted, 65 Aar gl. (Sagens Akter i Fin. Koll. Journ. Bil. 1807, 732). Jvfr. Nyt. hist. Tidsskrift IV., 610. — Hendes Fader var temmelig sikkert Prins Georg Ludvig Frederik af Brunsvig-Bevern, 1721—47. Pershist. Tidsskr. 3. R. III., 317. Blangstrup, Christian VII, 112 f.

33. Engenhaven. Christopher Frederik v. Engenhaven, 1703—81, Generallieutenant, Kommandant i Frederikssten, gift 1729 med Mette Margrethe Krabbe, 1704—75. De havde Datteren Benedikte Rudolphine, 1735—1803, gift 1755 med Oberst Christian Ulrik v. Sundt, 1720—75. Ingenhavens Søster Margrethe Marie Thomasine, 1705—76, fra 17. Jan. 1772 Overhofmesterinde hos Kronprins Frederik, gift 1725 med Overkrigssekretær Michael Numsen, 1686—1757. — Der deutsche Herold 1890, 7.

36. Hielmstjerne, Henrik, 1715—80, Justitiarius i Højesteret.

38. Brandts Brev se Nyt hist. Tidsskr. IV., 609. —

Linje 1 f. n. Bang læser Knaster-Lorte(!). I Originalen staar Knaster Barte; det tyske Knasterbart kan oversættes ved Knurrepot eller Gnavpose.

40. Perkentin. Anna Sofie Grevinde Callenberg, f. 18. April 1719 i Kbhvn., Overhofmesterinde hos Prinds Christian, død 9. Jan. 1782, Datter af Gehejmerraad, Overhofmarskal, Landdrost i Pinneberg Otto Carl Greve Callenberg, gift 8. Decbr. 1740 med Gebhard Ulrik v. Berckentin, 1689—1766, Hofmester hos Prinsesse Charlotte, Landdrost i Pinneberg, Gehejmerraad. Han var langt ude beslægtet med ovennævnte Greve C. A. Berckentin. Struensee tilskrev hende et Brev fra Fængslet to Dage før sin Henrettelse, det er trykt i Münters Bekehrungsgeschichte, 2. Opl., 244 f.

43. Holm stedt. Anna Sophie Andreasdatter Holmsted blev viet 1. Marts 1769 til Theandler Christian Bøhm (Trinitatis Kirkebog. Pershist. Tidsskr. 3. R. IV., 90).

44. Efter Ordre fra Struensee udførte Mandelberg en Suite Tegninger: „Les amusements du prince royal“, som skulde leveres til Preisler for at stikkes i Kobber. De fandtes senere i Dronningens Kabinet paa Christiansborg (Bilag tils. 177 Dronning Caroline Mathildes Kasseregnskab 1772). I Juni 1771 udførtes efter Anvisning af Harsdorff Rammer til tre af Sturz tegnede Billeder af Kongen, Kronprinsen og Prinsessen. C. Høyer malede i Maj 1770 to Miniaturportræter af Dronningen og fik henholdsvis 50 og 60 Rdlr. for Stykket. — 1768, 1. Okt., fik Pilo, 50 Rdlr. for et Portræt af Dronningen og samme Sum for et Pastelbillede af Kongen, 1769, 10. Jan., for to Portræter af Dronningen 100 Rdlr., 13. Febr. for et af samme 50 Rdlr. — 1769, 27. Febr. fik Juel for et Billede af Dronningen ad vivum og 2 Kopier 80 Rdlr. — C. Høyer fik 1769, 5. Juni, for et Billede af Kronprinsen i hel Figur 150 Rdlr., 9. Febr. for et Miniaturportræt af Dronningen 100 Rdlr. — For et Knæstykke af Kronprins Frederik i Pastel med 2 Hænder fik Als, 20. Aug. 1768 250 Rdlr.

Caroline Mathilde havde megen Interesse for Kobberstik. Sturz forskriver gennem Gesandten Baron Diede i London 1771 Hogarths Stik for 76 Rdlr. — I Juli fik han 201 Rdlr. for Kobbere, forskrevne fra Paris. — Af

Smykker Dronningen bekostede kan nævnes: Hendes Navnetræk med Krone, indfattet med Brillanter (udført af H. J. Warnich), betalt 11. Jan. 1768 med 510 Rdlr. — 30. Marts en Guldtabatière emailleret med Brillanter, udført af J. F. Fistaine, for 750 Rdlr. — 8. April et Brystbillede af Dronningen indfattet i Brillanter (af C. Fabricius) 1420 Rdlr.

44. la Tour. Han indkom med den franske Skuespillertrup, der fra 8. Okt. 1766 gav Forestillinger paa Hofteatret. Af Personfortegnelsen til: *Sancho Pança dans son isle, comédie lyrique en deux actes méele d'ariettes* (af Poinset med Musik af Philidor), représentée par les comédiens françois du Roi sur le théâtre de la cour (trvkt hos Philibert, Copenhague 1767), ses det at Lope Tocho — paysan amoureux de la fille de Sancho Pança — fremstilledes af la Tour. Han sang endnu i Begyndelsen af 1770 i Stykket *Le bal*, Komédie i en Akt af Deschamps, spillet paa Hofteatret. I *Adresseavisen* 1770, 9. Marts, læses: Da d'Herrer la. Tour og Casimir, kgl. franske Acteurer, agter at reyse herfra Byen den 24. d. M. anmodes alle og enhver, som have noget at fordre hos dem, at melde sig for at modtage Betaling. — Medd. af Hr. S. A. E. Hagen.

v. Eyben, Elisabeth Marie Sophie, Datter af Gehejmerraad Christian August v. E., født o. 1745, blev 1746 indskreven i St. Johannes Kloster i Slesvig, 1760 Hofdame, afskediget 1771, 26. Marts, død 17. Novbr. 1780 (*Finanskoll. Journalsagers.* 1781774, 280, *Luxdorps Kalenderoptegnelser*). *Nyt hist. Tidsskrift* IV., 613, 710. — Fritz Moltke, Grev Christian Frederik Moltke, se S. 57.

49. En Person. Om Struensee jvfr. især K. Wittich, *Struensee*, ved C. Blangstrup, 1887. Christian VII. og Caroline Mathilde af C. Blangstrup, 1890. L. Kochs *Afhdl. om Struensees Parti* i *Hist., Tidsskr.* 6. R. V., samt de *Danske Magazin* 5. R. III. Bd. 1 ff. og 307 ff. trykte Aktstykker.

51. Om Overhofmarskalinde Moltke, s.S. 57. — Gabel. Birgitte Sophie Rosenkrantz, 1746—69, gift med Amtmand Christian Carl Gabel, 1724—1800 (*Hist. Tidsskr.* 6. R. V. 118).

56. Frue v. der Lühe. Margrethe Komtesse Holck, 1741—1826, fra 1774 Overhofmesterinde hos Dronning Juliane Marie, gift 1. 1767 med Volrad August v. der Lühe, Gehejmerraad, Overpræsident i Kbhvn. 1705—78; 2. med General Gehejmerraad Christian Frederik v. Numsen. 1741—1811 (M. Reinhard. *Familie Erindringer*, 108). — Broderen Grev F. V. C. Holck ægtede 1768 Christiane de Stockfleth, 1751—68, med hvem han fik Brahesholm, Søholm og Krænkerup (*Sjæll. Reg.* 69, 874). 2. 1769 Juliane Sophie Grevinde Danneskjold-Laurvig, 1757—90.

57. Ida Hedevig Buchwald, 1744—1816, Datter af Gehejmerraad Frederik Buchwald til Borstel, gift 1. med Christian Frederik Moltke, Overhofmarskal, Gehejmerraad, Deputeret for Finanserne, 1736—71, hvem hun bragte Godset Trøjborg. Hun ægtede 2. Gang Kammerherre Carl Adolph v. Plessen til Gunderslevholm 1747—1810. — Liano. Sebastian de Llano y la Quadra, 1768—72, spansk Gesandt i Kbhvn., senere i Haag, f 1793 (Carl af Hessen, *Memoires*, 43, 72). — Frederik Ludvig Ernst Baron Bttlow, 1738—1811, blev 1768 Generaladjutant og Staldmester, Gesandt i Lissabon og Dresden gift 1762 med Anna Sophie Grevinde Danneskjold-Laurvig, 1745—87. — D. Biehls Fortælling om Baronesse Bülow's Forhold stadfæstes af et Brev fra Konferensraadinde Anna Pauli, f. Kamphøvener, til Hertug Frederik Henrik Vilhelm af Glücksborg (1769, 5. Novbr.): Baronesse Bülow er intim med Warnstedt. Hendes Mand har nu ligget til Sengs i 8 Dage og vil hverken spise eller drikke eller tale med Folk. Lægerne siger, at der intet fejler ham. Hans Kones slette Opførsel, der dog ikke kan være ham noget nyt, er vel Skyld i hans Tilfælde. — Fabricius, vistnok Konferensraad Conrad Alexander Fabi'itius de Tengnagel, 1731—1805, Ejer af Enrum, Svoger til Baron Iselin. — Warnstedt, s. 179 Frederik Carl, f. 1750, fra 1766 Page, 1768 Kammerpage hos Kongen, 1769 Kammerjunker og 1770 Rejsestaldmester og Kammerherre, afskediget 1771, 14. Febr., 1776 Jægermester i Holsten. Død som Gehejmekonferensraad 1811. — Malleville. Johanne Marie Meyer, gift 28. Marts 1763 i Holmens Kirke med Thomas de Malleville, f. 1739 paa St. Croix, Kaptejn ved falsterske Regiment, var med til at arrestere Struensee 17. Jan., 1776 Generalguvernør paa de vestindiske Øer, død 22. Okt. 1798. Ægteparret blev skilt 1780, og hun ægtede 1781 Verner Greve Schulenburg, 1736—1810, til Apenburg, Winterfeld, Betzendorf o. s. v., dansk Sendebud i Dresden. Hun døde 20. Novbr. 1817 (*Nyt hist. Tidsskr.* IV. 709, *Vestindiske Sager* V., 325, VI., 62, 624, 632, *Vestindisk-guineisk Resol. Prot.* 1796—98). — Schilden. Hans Heinrich v. Schilden-Huitfeldt til Haseldorf og Clausholm, 1745—1816, Gehejmerraad, Deputeret i Finanskollegiet, Jægermester i Holsten. — Grevinde Holst. Amalie Sophie Buchwald, 1748—1823, gift med Ulrik Adolf Greve Holstein, 1731—89, Deputeret i Generalkrigsdirektoriet og i Finanserne, Overpræsident i Kbhvn. (1771, Marts), Amtmand i Tønder. Hans Memoirer findes i Haandskrift i Rigsarkivet.

Grevinde Schimmelmänn, Caroline Tugendreich Friedeborn, adopteret v. Gersdorff, 1730—95, gift 1747 med Heinrich Carl Greve Schimmelmänn til Lindenburg, Ahrensburg og Wandsbeck, 1724—82, Gehejmerraad, Skatmester, den bekendte Finansmand. — Falkenskiold, Seneca Otto, f. 1738, tjente i Syvaarskrigen i den danske, franske og russiske Hær, blev Febr. 1771 Oberst og Chef for danske Livregiment, fængslet paa Grund af sit Forhold til Struensee, løsladt 1776 fra sit Fængsel paa Munkholm, d. 1820 i Lausanne. Hans Memoirer udkom 1826. — Gählev, Christine Sophie Ahlefeldt, 1745—92, gift 1. med General Peter Elias v. Gähler, 1718—83; 2. 1792 m. General af Infanteriet Carl Alexander Greve von der Goltz, 1739—1818. (*Biografi og Portræt i: Bobé, Slægten Ahlefeldt*, 1899, 152 ff.)

Struensees Broder: Carl August Struensee v. Carlsbach, 1734—1804, Deputeret i Finanserne, preussisk Statsminister. (Allg. deutsche Biographie, Keith, Memoirs 1,254).— Borck, Adrian Heinrich, Baron, Gesandt i Kbhvn. (L. Wahlström, Sveriges förhållande till Danmark 1788—89, 97.) — Scliimmelmänn, Traugott, Greve, 1756—78, Kammerherre, Søn af ovennævnte H. C. S.— Hornemann, Ulrikke Antoinette Pauli, s. 180død 1780, gift 1755 med Justitsraad Ole Hornemann, Told- og Konsumtionsinspektør, 1718—79 (F. Hornemann, Efterkommerne efter Hans Hornemann 46 f.). — v. Krogh. Antagelig Frederik Ferdinand v. Krogh til Aastrup. 1737—1829, der 1766 blev tjenestgjørende Kammerjunker, 1768 Kammerherre og Rejsestaldmester, 1773 Hofjægermester, 1790 Gehejmerraad.

Om Hoicks og Fru v. der Lühes Afskedigelse haves detaillerede Oplysninger i Brevvexlingen mellem Konferensraadinde A. Pauli og Hertug Frederik af Gliicksborg (i Rigsarkivet): 1769, 5. November: Grev Holck er endnu stadig Kongens Yndling, foruden ham ogsaa Kammerpage Warnsted og Livmedicus Struensee. Tiden vil lære, hvem der faar Overtaget. Baronesse Bülow holder sig til Warnstedt og bereder sin Mand al mulig Sorg. — 1770, 12. Juni: Grev Holck holder sig endnu nogenlunde. De unge Damer er opsatte paa at styrte den dydige og værdige Overlofimesterinde, skjönt det vilde være mere anstændigt at efterligne hende. — 19 Juni: Hoffet er endelig afrejst igaar. Ved Afrejsen var alt med Grev Holck atter godt igjen, og Publikum ønsker i høj Grad, at det maa vare ved. Et Par Dage før skal Konseillet sammen med mange andre have søgt at skaffe Konferensraad Struensee af Vejen, men forgjæves. Man siger, at Struensee vil gjøre sig selv til Hofmester hos Kronprinsen. Da han ikke ejer en Gnist af Dyd og Religion, saa er Alverden yderst forskrækket derover. — 4 Juli: Den stakkels Holck har modtaget Efterretningen om sin Afskedigelse med største Resignation og synes kun at være mindre bedrøvet derover end jeg og hans andre sande Venner. Hele Publikum, der holder af Holck paa Grund af hans gode Hjerter og Elskværdighed, ere meget bedrøvet over hans Fald, og alle brave Folk opfyldt af Skræk og Skam over, at Kongen har brudt sit givne Løfte og frataget ham Expektancen. Vore Udsigter her ere nu sikkert saare uhyggelige, da man frygter for en fuldstændig Omvæltning i Ministeriet og i alle Stænder. Den stakkels Greve gaar ligesaa nøgen derfra som han kom til Hoffet, alt hvad han ejer, vil næppe kunne slaa til til at dække hans Gæld, skönt han arvede 70,000 Rdlr. med sin første Kone, og Kongen foruden Pretiosa lidt efter lidt har givet ham ligesaa meget i rede Penge. Af denne Aarsag som ogsaa fordi han ikke har søgt at vinde Dronningen kan man ikke undskylde ham, om endskönt han ellers er bleven ulykkelig for den retfærdige Sags Skyld, idet han sammen med Konseillet hars. 181modarbejdet Struensee, hvilket dog nu var for sent, da Dronningen har vundet Kongens hele Tillid og ligesom sine Favoriter er i Besiddelse af stor Dristighed. Den omtalte Person (Støvletkathrine), der har været i Tugthuset i Neumünster, er sat paa fri Fod, hvilket Dronningen skal have foranlediget paa Forslag af Brandt. Kongen skal have antaget en ung Mand fra Slesvig til sin store Hund. Han bærer en Løberhat med Begyndelsesbogstaverne af Navnet Gourmand en chiffre. Man kan frygte alt af vor Herres Forstand, han, der under en anden Hofmesters Ledelse vilde være bleven den bedste Herre af Verden. — 1. Aug.: Holck har iforgaars afskediget næsten alle sine Tjenestefolk og har begivet sig hen til Enkegrevinde Laurvig og derpaa til Faderen paa Lolland.

58. Rantzau. Om Schack Carl Rantzau-Ascheberg se Biogr. Lexikon. Hans Ungdomshistorie er endnu kun sparsomt belyst. 1734, 2. Apr., blev han Fændrik ved Grenaderkorpset. 1742 tog han paa russisk Side Del i Krigen mod Sverig, var i Juli s. A. i Russernes Lejr under Feltmarskal Lascy og Generalerne Løvendal og Keith og tog Del i Belejringen af Frederikshamn, der overgav sig 29. Juni (Udfærdigede Haandbreve, Aug. 1742, Krigskancelliet. Malmström, Sveriges politiske historia III, 77). Kort efter blev han Kompagnichef i Grenaderkorpset. Jfr. Thümmel, Reise in die mittäglichen Provinzen von Frankreich IV, 64 f. Hist. Tidsskr. 3 R. VI, 95, 6. R. III, 730 ff. Briefwechsel zwischen Lessing u. seiner Frau, 1870, 261.

59. Bernstorff. Han fik Afsked 15. Sept. 1770. 24. Sept. udgik Ordre til Konseillet om at udarbejde en Plan for dets Indretning. 27. Dec. opløstes Konseillet.

60. Baron B. Om Bülow se S. 172.

62. Prinds Friderich. Jfr. T. B. Colds Afhandling om Arveprinsen i Dansk Tidsskrift 1899, 193 ff.

63. Sophie Magdalene. Da Enkedronningens „økonomiske Forfatning viste sig at være saa derangeret, at al Kredit var tabt, og den paadragne Gjæld at være saa stor, at ingen vidste at opgive dens Beløb“, nedsattes en af Skatmester Schimmelmänn, A. P. Bernstorff, Classen og Henrik Levetzow bestaaende Kommission. Da dennes Arbejder vare afsluttede, viste det sig, at hele Gælden beløb sig til 172,000 Rdlr. Kongen betalte hendes Gæld med en Tønde Guld paa de Vilkaar, at Hirschholms Distrikt efter Dronningens Afgang skulde tilhøre Kongen for den nævnte Sum, skjönt det vars. 182det dobbelte værd. Ogsaa det øvrige Beløb af Gjælden 72,000 Rdlr. betaltes af den kgl. Kasse forskudsvis, mod at Summen skulde betales tilbage i Løbet af 6 Aar (Fin. Koll. Journal Bilag 1811, 1938).

Om Enkedronning Juliane Marie se Afhandlingerne af Prof. Holm i Hist. Tidsskr. 6. R. V. og 7. R. II. Bd.

64. Sarti, Giuseppe, 1729—1802, fra Faënza, kom 1753 til Kbhvn. som Kapelmester ved Mingottis Operaselskab, 1755 kgl. Kapelmester. Efter Christian VII. s Regeringstiltrædelse blev han Overkapelmester og overtog 1770 den kgl. danske Skueplads i Entreprise. 1775 blev han paa Grund af Embedsforsøelser dømt

til at have Bestilling og Gods forbrudt, hvilket formildedes til Landsforvisning. 1779-81 var han Kapelmester ved Bomkirken i Milano, derefter til 1802 Direktør for den italienske Opera i St. Petersborg. — 1772, 29. Maj, nedsattes en Kommission, bestaaende af Konferensraad G. Nielsen og Etatsraad F. C. Sevel til at behandle hans Bo. — J. T. Pflüger bortlejer til ham fra 1771, 14. Maj, til næste Nytaar sit Landsted i Hirschholm bag Alleen til Udserød for 120 Rdl. (Bok. vedr. Sartis Gjæld, Kancelliets Skabssager XI, 128). Sartis udførlige Plan til Omdannelsen af Kapellet 1770, 20. Okt., i Assignationskontorets kgl. Res. 1770, 68. — Sarti var Lærer for Dronning Caroline Mathilde i Sang og Musik. — Af en 1771, 18. Juni, indleveret Regning for de til Dronningen kopierede Noder ses det, at denne sang Partier af følgende Operaer: Ipermestra (Pasticcio af Sarti, komponeret for Rom 1766), Il ratto della sposa (af Pietro Guglielmi, opført her 1770, 4. Nov.), Gli artigiani (af Sarti, jvfr. Kgl. Bibl. Beretn. III, 336; opført her 16. Dec. 1770), La contadina in corte (af Antonio Sacchini), Bidone abbandonata (af Sarti, opført her 1762), Bemofonte (Pasticcio af Sarti, komponeret for Florenz 1753). Endvidere nævnes Lection til Claveer, 11 Buetter, Sangene Amo te solo, Son confusa, Va lusingando amore (af Bidone), Occhi belli, Non ho piu pace o. s. v. — Be i Parenthes tilføjede Bemærkninger skyldes Hr. S. A. E. Hagens Velvilje.

65. I Ridedragt. B. Biehls Fortælling stadfæstes ved et Brev fra Professorinde Ø. V. Sneedorf, f. Thestrup, til den senere Grevinde F. Reventlow, f. Beulwitz (1770, 2. Juni): Un trait qui a choqué un peu, est que la premiere journée que la défunte (Sophie Magdalene) fut à voir sur la parade la jeune reine est venue de Friderichsberg à cheval avec dess. 183bottes et des terribles culottes à peau avec une fraque, elle lui a ainsi pris en vue (Arkivet paa Brahe-Trolleborg).

Hertuginde af Bourgogne indførte Moden for Damer at ride overskrævs. 1707 red hun med et stort Følge af Damer alle paa denne Maade til Versailles. Under Ludvig XV. fik denne Skik mere Indgang, saavel ved Promenaderidt som paa Jagten, og hans Døtre lærte at ride saaledes. Den historiske Amazone Frederikke Sophie Vilhelmine af Preussen, gift 1767 med Prinsen af Oranien-Nassau red overskrævs med lange Støvler og Kjolen hængende over Hesten for og bag (Racinet, le costume historique, XVIII siècle. Figaro illustré 1899, Mars).

Schumann, Charlotte Vilhelmine Dorothea, Kammerfrue hos Enkedronning Sophie Magdalene, født 30. Okt. 1716, død 15. Juni 1779 paa Kokkedal. L. S. Schmettau fortæller i sine Erindringer om hendes store Indflydelse paa Dronningen: „Alle Hofsnogene, smaa og store, besøgte hende og gjorde Kur til hende. Det hørte til god Tone, at Damerne og Kavalererne og næsten alle, der kom til Hove, gjorde hende deres Opvartning. Om Eftermiddagen saa man næsten altid Generaler, Prinser, blaa Riddere o. a. hos hende. Hun var meget forstandig og kundskabsrig og forenede med stor Elskværdighed baade Verdenskløgt og Høflighed“. Skiftet efter hende viser et ualmindeligt rigt Bo med de kostbareste Sager og sjældne Bøger (Preetzer Wochenblatt 1838, 50, 330. Hirschholms Skifteprotokol. Birkerød Kirkebog).

66. Brambilla. Antonio Brambilla faar 1770, 4. Maj, Tilladelse til i 3 à 4 Uger for Penge at lade se sine ekvilibristiske Kunster (Sjæll. Reg. 70, 513). 1771, 10. Maj, faar han Bevilling paa at vise sine gymnastiske Kunster i Danmark.

68. Høyeste Ret. Om Instruxen af 7. Dec. 1771 se S. Vedel, Den dansk-norske Højesterets Historie, 301. Forf. berigtiger her D. Biehls Meddelelser. Af Højesterets hidtidige tolv faste Assessorer blev samtidig med Udstedelsen af den nye Instrux kun tre afskedigede, Kofod-Ancher, T. Klevenfeldt og Weyse, og disses Afskedigelse skete ikke efter Struensees Initiativ, men efter den nedsatte Kommissions Indstilling.

75. Horn, Frederik, 1708—81, Prokurator ved Overretten og fra 1739 ved Højesteret, 1750 Medlem af Theaterdirektionen, 1761 Borgmester og Politimester, 1766 Direktør for Fattigvæsenet, 1771 Justitiarius i Hof- og Stadsretten (Pershist. Tidsskr. I., 291 ff.). — Bornemann, Vilhelm, 1731—1801, blev 1771 Politidirektør og 1774 Generalauditør.

12

s. 18477. Rothe, Thyge Jesper, 1731—95, fra 1759 Arveprins Frederiks første Lærer, senere Kommitteret i Generaltoldkammeret, Borgmester i Kbhvn., Deputeret i Finanskollegiet og Amtmand i Segeberg, bekendt som filosofisk og nationaløkonomisk Forfatter.

78. Linje 2. Ogsaa Reverdil (Mémoires 232, 328 f. o. s. v.) og Land greven af Hessen (Mémoires 61) afviser dette Rygte som ugrundet (Hist. Tidsskr. 4. R, II., 686). — Om Kronprins Frederiks Barndom se Hist. Tidsskr. 6. R. III.

79. Numsen, Frederik, 1737—1802, Broder til ovennævnte C. F. Numsen, General, død i russisk Tjeneste.

80. En preussisk M in ister, Joachim Erdmann v. Arnim.

82. Den franske Minister: Marquis de Blosset. — Ludvig XV. døde 10. Maj 1774. — Charlotte Amalie, Prinsesse, 1703—82, Datter af Kong Frederik IV.

83. Numsen, Benedikte Øllegaard Margrethe, 1742—1809, Hofdame hos Prinsesse Louise, Hofmesterinde, Stiftsdame i Vallø, gift 1777 m. Gehejmeraad, Amtmand Johan Rudolf Bielke, 1746—1813 (Danmarks Adels Aarvog IV., Wad, Vallø 152). — Dronning Juliane Maries Fødselsdag var 4. September.

84. Haxthausen, Clemens August, Baron, 1738—93, fra 1769 Premiermajor, højstbefalende ved Livgarden til Fods, senest General, Chef for sjæll. Inf. Reg. og Kommandant i Kbhvn.—Gregers Christian Haxthausen, Greve, 1732—1802, Statsminister 1789—95, 1766 Civildeputeret for Generalkommissariatet for Søetaten. — Winterfeldt, Jørgen Balthasar, 1732—1821, Admiral, Chef for Søkadetakademiet (Pershist. Tidssk. 4. R. I., 153, Hist. Tidsskr. 4. R. II., 726). — Braem, Gotthard Albert, 1710—88, Deputeret i det høje Krigsraad, blev efter 17. Jan. 1772 Præsident i Kbhvn., maaske som Belønning fordi han anonymt havde tilskrevet Brandt Breve, i hvilke han opfordrede ham til at styrte Struensee. — Beringskjold, Magnus Bering, f. 1731, blev 1756 gottorpsk Hofraad og 1758 adlet af den tyske Kejser, 1763 dansk Generalkrigskommissær, Ejer af Rønnebæksholm, havde væsentlig Del i Katastrofen 17. Jan., blev derefter Kammerherre; arresteret 1781 for Højforrædderi, sad indtil 1785 fangen i Citadellet, derefter paa iBergenhus, død 1804 i Stavanger (jvfr. Grundtvigs Afhandling Hist. Tidsskr. 5. R. I.)

86. Hesselberg, Hans Jacob Henning, 1734—1809; 1771 Oberstltnt. ved danske Livregiment, arresteret 17. Jan. 1772 paa Grund af sin Opsætsighed mod Köller-Banner under Juleaftensfejden, s. 185 senest General, Chef for bergenhusiske Regiment og Kommandant paa Bergenhus Fæstning. Hans Moder Beate Hedevig Gude var Søster til Henrik Gude, 1703—82; han blev 1764 Chef for Dronningens Livregiment, arresteret 17. Jan., 1774 Generallieutenant. — Om Juleaftensfejden se især C. L. Løvenskiold, Den kgl. Livgarde til Fods, 215—25. Efterladte Papirer fra den reventlowske Kreds IL, 24 ff. — Undall, Andreas, 1738—95, 1763 Kaptejn i sjæll. nat. Inf. Reg., Chef for Jægerkorpset paa Sjælland, Kammerherre og Kommandant paa Bornholm, Oberst, senest i Kristianssand (Medd. af Hr. Oberstltnt. Hirsch).

90. Kadorf. Ulrik Augustin v. Kardorff, 1748—1816, Kammerherre, Oberst og Chef for det holstenske Skarpskyttekorps (Masch, Gesch. der Familie v. Kardorff. 1850, 261).

Med C. D. Biehls Fremstilling af den kardorfske Sag kan jævnføres følgende Referat (Ref. Sager, Gen. Komm. Koll. 1772, 14. Jan.): Kommandanten, Generalmajor v. Gude indberetter, at da Slotsvagten af Garden skulde afløses 24. Decbr. havde flere Officerer trængt sig meget ubeskeden ind paa ham og hindret Afløsningen. Paa hans høflige Anmodning gik de dog alle bort med Undtagelse af v. Kardorff, der frækt blev staaende, og da G. spurgte ham, hvorfor han ikke gik, svarede K., at han vel nok havde Lov til at staa der. Efter gjentagen eftertrykkelig Paamindelse fra Generalen vendte han sig brummende om og gik bort. Den følgende Nat, da danske Livregiment stod paa Post fik Oberstlieutenant Hesselberg Ordre til at paase, at Skildvagterne blev respekterede af Pøbelen. Forskjellige Officerer havde blandet sig i Trængslen foran Vagtstuen. Hesselberg opfordrede dem til at fjærne sig, hvilket de ogsaa gjorde med Undtagelse af Kardorff. Paa Oberstens gjentagne Paamindelse svarede hin, at han ikke havde at befale over ham. Hesselberg opfordrede ham til at følge med ind i Officersvagtstuen og møde for sin Oberst, v. Koller. Kardorff viste en fræk Opførsel, og da Kommandanten truede med at lade ham fængsle, erklærede han at ville lægge Kaarden fra sig. Strax efter meldte han sig som Arrestant paa Hovedvagten. — Gude indstillede K. til Kassation og et Aars Fæstningsstraf, General Grev Rantzau og Braem foreslog en Formildelse af Dommen. Kongens Vedtegning lyder: Er soll auf ein Jahr auf Friederichstehn gesetzt, aber nicht cassirt werden. Allerede 22. Jan. blev han fuldstændig benaadet.

12*

s. 186 Om Kardorff skriver D. Biehl andetsteds: Imidlertid er det dog meget besynderligt, at Kadorff ved saa mange Begivenheder skal være et Tvistens Æble, og at alle hans Beskyttere har det med saa megen Heede for ham. Havde Struensee været mindre paastaaende, og General Banner taget sig Kadorff mindre nær, saa var den syttende Januarii aldrig bleven saa betydelig en Dag i den danske Historie, som den er. Forgieves var han, salig Johansen og Sames hver for sig, bleven anmodet om at træde i Forbundet, men da Kadorff Juule Aften blev arreteret af Hesselberg, og Banner ikke formaaede at faae ham løs. saa begyndte han at vakle, imidlertid gjorde han dog endnu den 14de det sidste Forsøg hos Struensee paa at faae Kadorffs Dom formildet, som var at han skulde casseres for Fronten, men da al hans Veltalenhed var forgieves, da Struensee paa hans Forestilling, at det vilde forbitte hele Militær Etaten, svarede ham: at om det end skulde koste hans Hoved, saa skulde Kadorffs Dom underskrives og expederes den 17de, saa tog Banner lige fra ham til den, der forhen havde søgt at faae ham med, og de bleve i en Hast enige, og den 17de befriedes Kadorff fra Fængslet og bragte Struensee i det.

Det vil maaskee synes Dem underligt, at saa ubetydelig en Aarsag kunde frembringe saa stor en Virkning, men De kan forlade Dem til at det er intet løst Rygte, men den urygge-ligste Sandhed. Før den Tiid kendte jeg Banner meget vel. han besøgte mig ofte, og Tavshed var ingenlunde hans Gave, jeg har selv endnu den samme vigtige Dag hørt og seet ham med en triumpherende Mine sige: Lad ham nu faae Kadorffs Dom underskrevet om han kan. Min stærke Hukommelse, min Gave til at lægge sammen og den ubrydelige Tavshed, som jeg stedse vedligeholdte enhver, der betroede mig noget, har forsynet mig med saa mange og betydelige Anecdoter til denne store Revolution, som maaskee meget faa har, og Efterslægten vil savne; thi

de som veed dem, vil sikkert ikke bringe dem for Lyset, og af alle dem jeg kiender, var der kun een, jeg vilde betroe dem til, og min øvrige Tiid kan ikke blive saa lang, at det jo var for tililig at lade dem findes efter mig.

90. Keith, Robert Murray, f. 1730, først Officer, 1769 brittisk Sendebud i Sachsen, 1771 i Kbhvn., 1772 i Wien, 1773 Generalmajor og 1781 General, 1781 atter i Wien, 1789 Gehejmerraad, s. 187 død 1795 (Leslie Stephen, National biography. Gillespie Smyth, Memoirs of R. M. Keith, 1849).

97. Gnlberg. Om ham henvises især til A. Friis, A. P. Bernstorff og O. H. Gnlberg, 1899. — Jessen, Nikolai Jakob, 1718—1800, død som Etatsraad og Toldkammerer, fik af Partikulærkassen udbetalt 400 Rdlr. aarlig „med Hensigt til hans Tjeneste 17. Jan.“ (Hist. Tidsskr. 4. R. II., 696 f.). — Banner. Georg Ludvig v. Køller, 1728—1811, Pommeraner af Fødsel, tjente i Syvaarskrigen i den hessiske Hær, 1760 Oberstltnt. ved falsterske Regiment, 1766 Chef for Regimentet, en af Hovedmændene for Sammensværgelsen mod Struensee, og blev til Løn for sin Optræden 17. Jan. adlet med Navnet Køller-Banner og udnævnt til Generalltnt. og Deputeret i Generalitetet, 1773 Kommandant i Rendsborg, afskediget 1777, død i Altona (D. Biehl talte med Banner 18. Jan. og var allerede før godt bekendt med ham. Danske Magazin 5. R. IV. 99.)

97. Om den 17. Januar se Wittich, Struensee, ved Blangstrup, 104 ff. Authentische Aufklärungen, Germanien 1788, 91—103 indeholder en særlig detailleret Beretning. Om Forfatteren til dette interessante Skrift, der før mentes at være af Sturz, hedder det i et hidtil utrykt Brev fra F. Warnstedt (Chr. VII.s Kammerpage) til dennes Søster, Grevinde S. Schulin (1788, 18. Juli): „Efter at have læst og nøje prøvet det nye Skrift om 17. Januar har jeg udfundet Forfatteren. Det er af Oeder, hvis klare, jævne og korrekte, men noget tørre Stil hist og her er bleven udpyntet enten af Sturz eller af Schløzer. Jeg er saa overbevist derom, især ved Gangen i Fortællingen, at jeg tør vædde tyvmod én, at jeg ikke tager Fejl. Der er ingen Fejl med Hensyn til Motiverne og de skjulte Aarsager til Begivenhederne undtagen i den første Tredjedel af Bogen, d. v. s. i den Tid, da Oeder endnu ikke var ansat og indviet i Sagerne“.—Eickstedt, Hans Henrik f. 1715, avancerede i den danske Hær 1732—69 fra Kornet til Generalmajor, kaldtes 1771 med sine Dragoner fra Næstved til Kjøbenhavn af Struensee, men droges af Juliane Marie over paa dennes Parti og havde væsentlig Del i Begivenhederne 17. Jan., udnævntes til Belønning til Statsminister, General af Kavalleriet, Chef for Hestgarden og Kommandant i Kbhvn. 1773 blev han Overhofmester hos Kronprins Frederik, afskediget 4. April 1784 og udnævnt til Overkammerherre. død 1801 paa sit Gods Boltinggaard (Museum 1893, II., 245, Hist. Tidsskr. 3. R. IV.. 431 f.).

s. 18898. Schack, Engel Carl Ernst, f. 1750, fra 1764 Page og 1771 Kammerpage hos Christian VII., 1778 Gehejmerraad, 1780 Overhofmarskal, afskediget ved Regeringsskiftet 1784 og udnævnt til Amtmand i Flensborg Amt, 1787—99 Overpræsident i Kiel, død 1811 paa sit Gods Nüstrow.

100. Rantzau. Om hans vaklende Holdning og hans Tanke at røbe Sammensværgelsen for Struensees Broder jvfr. Reverdil, Mémoires 333; Høst, Struensee, 505 ff., Hist. Tidsskr. 3. R. IV., 432 f. jvfr. Danske Mag. 5. R. III.. 30 ff., 323. — L. 14. Palaiet: Prinsens Palais.

106. Navnene paa de Officerer, der alle avancerede en Grad, vare: Oberst Ludvig Køller (Banner), Oberstltnt. Chr. Henr. Mushardt, Majorerne Johs. Chr. Trappaud og Chr. Berbant, Kaptejnerne Carl Ludvig Waltersdorff, Chr. Ulr. Carl Pingel og Thomas Malleville, Premierltnterne Holger Bjørn, Chr. Fred. Beck, Ulr. Adam v. Biilow og Joh. Gottlieb Penecke samt Sekondltnterne Dan Henr. Wolframsdorff, Fred. Chr. Rehbinder, Joak. Fred. Franck, Joak. Verner v. Eyben, Peter Chr. Bay, Lor. Jak. v. Heinen og Joh. Joak. Oldenburg (Medd. af Hr. Oberstltnt. Hirsch).

107. Gyldenchrone, Christian Vilhelm, 1748—1808, blev sammen med Beck 1760 Fændrik i Infanteriet, 1773 Kaptejn i Kronprins Frederiks Regiment, Generaladjutant, afgik 1783 med Behold af sin Gage, 1791 Oberstltnt. — Beck(en), Christian Frederik, 1743—1813; ledede 1807 som Oberst og Chef for norske Livregiment Udfaldet i Classens Have, død som Generallieutenant; hans Beretning om Dronningens Fængsling i Hist. Tidsskr. 3. R. IV., 95. — Den for Dronningen udstedte Arrestordre er meddelt sammesteds 7. R. II., 213 ff., jvfr. 4. R. II., 717.

108. v. Hobe, Levin Ludvig, 1700—81, avancerede i den danske Hær i Tidsrummet 1722—75 fra Sekondlieutenant til General. 1768—81 var han Kommandant i Citadellet.

109. Gab el, Johan Jakob, en født Meklenborger, nævnes 1757 som Værtshusmand i Ny Kongensgade 35. Senere blev han beskikket til Leverandør hos St. Germain. Ved Tilbagemarschen 1762 mistede han mange Varer, Resten gik tabt med Isbaaden over Beltet. Han udnævntes derefter til 1. Pikeur ved Landevejene, fra hvilken Stilling han dimitteredes 1767. Aaret efter blev han overordentlig ridende Postmester i Hamborg. 1771 overdrog Overpræsident Grev Holstein og Struensee ham at indrette et Hus til Beværtning af Standspersoners. 189 personer og Logis for Rejsende. Skjønt han i Forvejen ejede et stort Hus, købte han dog den schulinske Gaard paa Østergade, ombyggede den og møblerede den som Hotel. Da Gabel tabte alle sine Ejendele ved Pøbelens Overfald den 17. Jan. gik Huset atter tilbage til Schulin, der efter en nødvendig Reparation solgte Gaarden til Kammerherreinde Schnell for 21000 Rdlr. Gabel udnævntes i det følgende til adjungeret Toldforvalter i Glückstadt, i hvilken Stilling han blev indtil 1805 (Kbhvns. Skattemandtal 1757,

Generalpostamtets Resol. Prot. 1768, 8. Apr. Fin. Koll. Journ. Bil. 1790, 2001. Tegningen af Gabels Gaard fra 1772 i Fin. Koll. diverse Sager, Bygningsvæsenet vedr. 1771—78).

114. En værdig Mand: formodes at være Christian Ludvig Schütz, 1735—1812, Gehejmekonferensraad, var 1771 Deputeret i tyske Kancelli.

118. Pleckenberg: Daniel Blechingberg, Kammerraad, Slotsfoged, viet 1770, 28. Marts, i Slotskirken, til Christiane Sophie Frederikke Bruun.

Dronning Caroline Mathildes Kammerjomfruer, hvis Navne ere kjendte fra Forhørene over hende, vare:

1. Ellen (Engel) Marie Arensbach, af en gammel Præsteslægt, af hvilken alt Erik Nielsen A. 1650 var Præst i Asperup, Datter af Rektor og Præst i Vordingborg Johan Jensen Arensbach. Hun er døbt 26. Nov. 1724 i Vordingborg, fulgte 1772 Dronning Caroline Mathilde til Kronborg og døde 18. Juni 1788. Hendes Broder Frederik Ludvig Arensbach (dbt. 2. Maj 1732, dimitteret 1750 til Universitetet, indtraadte 1755 i Hæren, afgik 1757 som Kornet i Livgarden til Hest og stod derefter 6½ Aar i preussisk Tjeneste som Lieutenant ved Dragonerne, 1764 Sekondlieutenant ved det slesvigske Regiment, afskediget 1767, udnævnt i Okt. 1771 til Divisionskvartermester i Flaaden, en Stilling som han havde ønsket sig, „for at være sit Fædreland til Nytte i en Forretning som udfordrede mindre Legemskraft“, men døde allerede 26. Marts 1772) er bekjendt som Johannes Ewalds Ven (Skatkammerets Pensionskasse-Reglement 1788. Søetatens kgl. Resolutioner 1778, 258. Hist. Tidsskr. 3. II. VI., 95 f., 500). 2. Christiane S. F. Bruun, Kammerjomfru indtil 28. Marts 1770, se ovenfor. 3. Anna Bruun, Søster til forrige. 4. Anna Charlotte Mar grethe Horn, gift 20. Marts 1771 med Raadmand Balthazar Schjøtt. 5. Sara Gabel, Datter af Johan Jakob Gabel, gift 1773 med Sekretær Dragun (Pershist. Tidsskr. 4. R. II., 357).

s. 190 Uldall, Peder, 1743—98, Højesteretsadvokat, Generalfiskal, bekjendt som Caroline Mathildes og Struensees Defensor.

120. Scheibe, Christian Frederik, 1713—1830, blev 17(36 Sekondltnt. i falsterske Regiment, forflyttet i Sept. 1772 til norske Livregiment, senest Oberst ved Marineregiment.

121. Om Kongens Angst 17. Jan. jvfr. Hist. Tidsskr. 4. R. II., 730.

123. Kongens Foræring. Talen er om en Anvisning paa 132,000 Rdlr., hvoraf der skulde tilflyde Struensee og Brandt hver 60,000 Rdlr., Dronningen 10,000 Rdlr. og Falkenskjold 2000 Rdlr. Ifølge Generalfiskal Wivets Indlæg skal den for begge Grevers Vedkommende oprindeligt kun have lydt paa 6000 Rdlr. for liver (Reverdil, Mémoires 412 f., frikjender Struensee for dette Falsum).

125. Struensees og Brandts Henrettelse fandt Sted 28. April, jvfr. Ltnt. Normanns Beretning til Hertugen af Glücksborg i Slesvigske Provinsialefterretninger Ny Række IV., 337 (Original i Rigsarkivet paa Tysk).

Brandt. Enevold Brandt, født 7. Sept. 1738 i Kjøbenhavn, blev 1755 Hofjunker, 1760 Kammerjunker, 1769 Kammerherre ; i Sept. 1771 ophøjedes han i Grevestanden og blev i Nov. s. A. Grand maître de la garderobe. Hans Fader var Carl v. Brandt, Ejer af Godset Teichhof i Oldenburg, som han solgte 1713, blev 1731 Kancelliraad ved Overretten paa Gottorp, senere Kabinetssekretær hos Dronning Sophie Magdalene og Konferensraad, gift i 2. Ægteskab 1733 med Else Berregaard, f. 19. Juli 1715 i Roskilde, død 24. Maj 1793 i Glückstadt (gift 2. Gang med Gehejmerraad Georg Vilhelm Friherre Søhlenthal). Det var Brandts Moder der gik i Forbøn for ham (Pershist. Tidsskr. 2. R. IV., 23, Herlufsholm Skoleprogram 1891, 17. Acta A XVII., 78, Statsarkivet i Slesvig).

126. Ravallak, Henrik IV.s Morder Ravallac blev henrettet 27. Maj 1610 under frygtelige Pinsler.

127. Schumacher, Andreas, f. 1726, fra 1757 Sekretær i tyske Kancelli og Legationssekretær, 1767 Kabinetssekretær, 1771, i Marts, Deputeret i danske Kancelli, 1768 Konferensraad, Amtmand i Segeberg fra 1773, død 1781. I et Brev til Grev H. Schack af 1790 12/1, findes følgende Oplysninger om ham „Schumachers Livshistorie var ret æventyrlig. Han var Frederik V.s Legekammerat; hans Plejemoder gav ham en Gang en legemlig Revselse, der krænkede ham saa meget, at han flygtedes. 191 til Halle. Undervejs tiggede han sig frem ved Hjælp af sine Kundskaaber i Latinen. I Halle var han flittig og ernærede sig tarveligt ved at skrive Kollegier af for bemidlede Studerende. Herfra rejste han til Stettin og sejlede derpaa til St. Petersborg, hvor han i en Avis læste et Avertissement fra Grev Miinnich i Sibirien, der søgte en Huslærer. I Sibirien tilbragte han flere Aar. Da Frederik V. senere gennem Moltke fik at vide, at S. boede i St. Petersborg, kaldte han ham til Danmark. S. var en slet Mand, thi han var utaknemmelig og vilde ikke kjendes ved de Folk, der havde gjort ham godt.“

129. Om Dronningens Afsked med Datteren jvfr. Hist. Tidsskr. 4. R. II., 822. I O. L. Bangs Votum hedder det: „Førend Dronningen tiltraadte sin Rejse til Kronborg var det første, hun sagde, da Jfr. Arensbach meldede hende, at Grev Rantzau med nogle Officerer var der: Hvor er Greven, hvor er Greven? Derpaa løb hun i bare Særk strax ned ad den forlorne Trappe til Struensees Værelser for at søge Greven, men da hun alene fandt

hans Kammertjener, som og var arresteret, sagde hun til Vagten, de skulde skaffe hende Greven under deres Livs Fortabelse. Paa Kronborg har hun en Gang om Natten spurgt Jfr. A., hvor Greven var, og da hun svarede: Han er i Castellet, sagde Dronningen: Mon han er i Lænke og faaer noget at spise, mon han ved, jeg er paa Kronborg? Saaledes var Dronningens Hukommelse endnu chargeret med en indre Erindring af denne Greve.“

130. Wohlert, Hans Friederich, født i Holsten, studerede Kirurgi i Kbhvn., først Regimentsfeltskær ved Hestgarden, senere Svend hos Operatør Clausen ialt i 5 Aar, rejste til Berlin og forsynedes paa Grund af sin usædvanlige Længde med Sikkerhedspas; udnævntes, hjemvendt 1739, til Kirurg ved Hestgarden. 1747 i Christian VI.s sidste Levedage fik han Bestalling som Hofkirurg med 500 Rdlr. til sig og tre Svende (Tyske Kane. Indk. Sager 1/8 1729. Kgl. Res. til Assignationskontoret 1767, 49). Han blev afløst af Kølpin i Sept. 1767. Nyt hist. Tidsskrift IV., 615. — Den berømte Læge J. G. Zimmermann i Hannover, der behandlede Frederik den Store paa Dødslejet meddeler i et Brev af 28. Juni 1773: I denne Maaned blev det besluttet ved Hoffet i Kjøbenhavn at kalde mig derhen for at tage Sæde i et Consilium medicum for Kongen af Danmark. Men den tiltænkte Kaldelse paafulgte dog ikke, hvad der ikke undrer mig, thi for det første maattes. 192jeg have indhentet Tilladelse til denne Rejse i London, og for det andet kunde jeg paa Gjennemreisen ikke have undgaaet at indfinde mig hos Dronning Caroline Mathilde, og navnlig dette sidste har man antagelig i Kjøbenhavn været bange for. To Aar senere skriver han: 10. Maj stod jeg ved Dronningen af Danmarks Dødsleje i Celle. Hun bukkede under efter kun sex Dages Sygdom. Hun gik Døden imøde med største Fatning (J. G. Zimmermanns Briefe, Aarau 1830, 185, 217).

Sarti, se S. 176. 1770, 12. Febr., faar han udbetalt 200 Rdlr. for nogle italienske Voxblomster og Kobberstykker, han har overrakt Dronningen.

129. Moratorium, Jærnbrev, et Kongebrev, derfor en Tid beskytter en Skyldner mod hans Kreditorer. — Bielcke. Henrik Christopher Frederik Bielke, 1739—89, Hofmarskal, Amtmand i Tønder. — Crone. Johan Vilhelm Frantz Friherre v. Krohne, f. 1738, Søn af en kurpfalzisk Major, blev 1761 Hofmarskal hos Prinsesse Henriette Marie, 1768 Gehejmerraad hos Kong Stanislaus August af Polen, kom 1770 til Danmark uden at faa den ham i Udsigt stillede Ansættelse her i Landet, var derefter i sachsen-hildburghausisk Tjeneste, kom i Celle i Berøring med Dronning Caroline Mathilde og udgav et anonymt Skrift med Titlen Weissagung etc., i hvilket han spaaede, at Dronningen vilde vende tilbage til Danmark. 1777 var han atter i Danmark, hvor han forlovede sig med Henriette Juliane v. Grambow, en Datter af General V. L. v. G. Hendes Familie modarbejdede Giftermaalet og fik udvirket en Kabinettsordre, der tvang ham til at hæve Forbindelsen. Krohnes Protest herimod havde en Arrestordre tilfølg. Han løslodes dog atter, fik en aarlig Pension og døde 1787 i Berlin, i hvilket Aar han forsvinder fra Skatkammerets Pensionslister.

130. von der Lühe, se S. 56. — Fædder, Christian, 1710—93, først kgl. Lakaj, senere Hoffurer og Hofskriver, 1719 Viceborgmester, 1757 Theaterdirektør, 1772 Politimester, 1788 Borgmester.

135. En Mand o. s. v. Reventlow.

137. En Konge af Spanien. Her tænkes vistnok paa Philip V.s Forhold til Sangeren Carlo Farinelli (1705—82). — Laurent, Pierre, Hofdanssemester, indkaldt af Ditlev Reventlow fra Operaen i Paris o. 1752. Han skriver 1781 til Kongen: Jeg har ved mit Talent bidraget til at opdrage to Slægtled af den kongelige Familie og ledet alle Baller og Fester veds. 193Hoffet i 35 Aar. Jeg har uddannet alle Elever ved Theatret af begge Kjøen, der endnu er til Pryd for Hoffet og Byen. Før mig var den gode Dans slet ikke eller lidet kjendt her, det er mig som har bibragt Danskerne Smagen derfor. — (Finanskollegiets Journal Bilag 1784, 188, Rigsarkivet.)

138. Reverdil ansaa selv Hoick for at være den, der styrtede ham, men St. Germain's samtidige Afskedigelse og Carl af Hessens betydelige Indflydelse gjør det sandsynligt, at ogsaa denne har Andel i hans Fald (Reverdil, Mémoires, 105).

139. Medlidenheden . . . mod Dyr. Et Exempel paa Kongens Grusomhed i saa Henseende fortællendes i Nyt hist. Tidsskr. IV., 720.

140. Hans Kammertjener. Om Kirchhof se ovenfor S. 167. — Skoebørstens Dyrkere. I sit 1771 udgivne Skrift „Lovtale over Skoebørsten“ revsede Caspar Peter Rothe Lakajismen (E. Holm, Hovedtræk af Trykkefrihedens Historie, 30).

148. Smettau. Herman Valdemar Schmettau, Rigs greve, 1719—1785, fra 1764 kommanderende General i Norge, lod 1771 trykke „det eneste ugudelige Skrift“, der fremkaldtes af Trykkefriheden, Blätter aus Liebe zur Wahrheit geschrieben.

150. Rosenkrantz, Iver, 1674—1745, Statsminister.

157. Baade Stampe og F. C. Rosenkrantz deler J. Bülow's og D. Biehls Opfattelse, at Christian VII.s moralske Ødelæggelse skyldes Landgreve Carls skadelige Paavirkning. Selv har denne dog i sine Erindringer søgt at rense sig for disse Beskyldninger. Det maa bemærkes, at Reverdil i saa Henseende fælder en meget gunstig Dom om ham; Suhm, H. A. Holstein og fl. fralægge ham ligeledes Ansvar, andre sympathetiske Domme om

Landgreven ere samlede i: J. C. Lavaters Rejse til Danmark, 1898. Det synes lidet trolig, at en Mand med saa strænge moralske Grundsætninger som A. P. Bernstorff kunde have sluttet sig saa nøje til Prins Carl, hvis denne havde været saa udsvævende som D. Biehl paastaar; hendes Udtalelser maa stærkt drages i Tvivl.

159, L. 17. Jvfr. Reverdil, Mémoires, 54, hvor han selv siger, at han fik Kongen til at underrette Konseillet om det paatænkte Giftermaal.

160. Kragenskiold. Johan Christopher Krag, f. 1724 i Magleby paa Langeland, adlet 1759 med Navnet Kragenskiold, Kaptejn ved Kronprinsens Regiment, Major af Infanteriet, død 14. Juli 1789. Han var Søn af Sognepræst tils. 194Tranekjær og Tullebølle Dines Christian Frantsen Krag og Kirstine Zumbildt, Ejerinde af Hjortholm, som han arvede efter Moderen (begravet 12. April 1780, 78 Aar gl. i Fodslette Kirke). K. blev viet 8. Juli 1768 i St. Petri Kirke i Kbhvn. til Sophie Dorothea Charlotte Eigtved, døbt i samme Kirke 7. Aug. 1750, bisat 28. Nov. 1770 i Kaasernes Begravelse i Fodslette Kirke. Hun var Datter af Hofbygmester, Kirkeinspektør, Oberst Nicolai Eigtved, 1701—51, og Christine Sophie Walther 1726—95 (om hvilken se Tilskueren 1901, 233).

163, Linje 1 f. n. Biilow har indklamret de følgende Linjer som Tegn paa sin Misbilligelse.

161. To Frøken Piper. Bang læser fejlagtigt Piger (!). Overretsadvokat Anton Frederik Piper i Slesvig, senere Etatraad og Ejer af Hohenlied, havde i sit Ægteskab med Ida Birgitte Voltelen Døtrene Frederikke Sophie, g. m. Vicelandkansler Lor. Nik. Kafen v. Schmieden, og Ida Birgitte, f. 1718 i Slesvig. Der sigtes her vistnok til disses yngre Søstre. — Rabe. Kammerfrøken Margrethe v. Raben. — von Kroghen se S. 171. — Knuth: Frederikke Juliane Marie Komtesse Knuth, 1756—1801, Datter af Gehejmerraad Eggert Christopher Knuth til Knuthenborg, gift 1771 m. Kammerherre, Amtmand, Baron Michael Herman Løvenskiold.

s. 194TIL ILLUSTRATIONERNE.

Titelbillede: Johan v. Biilow besøger Dorothea Biehl. Efter Originaltegning af Prof. Carl Thomsen.

Til Side 16: Overhofmesterinde Louise Plessen, født Grevinde Berckentin. Efter Originalmaleri paa Sierhageni Holsten, tilhørende Fru Grevinde Scheel-Plessen.

Til Side 44: Blandt Bilag til Dronning Caroline Mathildes Kasseregnskab 1772 findes fire af Peter Als i Vandfarve udførte Skizzer til et større Maleri, bestilt 1. Juli 1771 efter Dronningens Forskrift og Ordre fra Struensee. Den gjen-givne Tegning, udført før 15. Juli, forestiller Dronningen hvilende paa en med grøn Silke overtrukken Sofa paa Hirschholm Slot i Havekabinettet ud til Prinsens Have. Dronningen er klædt i rosenrødt Negligé, overtrukket med Musselin. Kronprins Frederik staar ved hendes Side iført en Slaabrok, han bar 1. Juli, Det bestemtes først 6. Jan. 1772, at den af de fire Tegninger, der godkjendtes af Dronningen, skulde sendes til Hertugen af Gloucester til Italien.

Til Side 19: Struensee, efter Originalmaleri.

s. 195REGISTER.

Ahlefeldt, J. H., 22 f. —, S. C.,
g. m. General P. E. Gähler,
57.

Arensbach, E. M., 183, 185. —,
E. N, 183. —, F. L., 183.

v. Arnim, J. E, 178.

Beck, C. F., 107—9, 122.

Berckentin, C. A., Greve, 3,
11. —, Louise, g. m. C. S. v.
Plessen, 11—13, 15—21,
26—28, 39—44, 47—49, 55,
58,117,160,168.—, se
Callenberg.

Beringskiold, M., 84, 95, 97,
105, 178.

Bernstorff, A. P., 164, 187. —,
J. H. E., 5, 7—9, 25, 41—43,
59, 114—16, 163.

Berregaard, E, g. m. C. v.
Brandt, 184.

Beuthack, A. C., 33—39, 169
f., 175.

Biehl, Charl.Dor.,II—VIII., 165
f.—, C., 166. —, Chr.,166. —,
Chr. Em., 29 f., 166. —, Cl.,
166.—, seBrøer,Hildermann,
Schlichtkrull.

Bielke, H. C. F., 131. —, se
Numsen.

Blechingberg, D., 118, 183. —
se Bruun.

Blosset, Marquis, 82.

Borck, A. H., Baron, 57, 173.

Bornemann, V., 75—77.

Braem, G. A., 84 f.

Brambilla, A., 66, 177.

v. Brandt, C., 184. —, E., Greve
38, 61 f., 84, 100, 124—27,
144, 146, se Berregaard.

Bride, Kapt., 129.

Bruun, A., 183. —, C. S. F.,
g. m. D. Blechingberg, 183.

Brøer, S.H.,g.m.C. E.Biehl. 166 f.

Buchwald, A. S., g. m. Greve
U. A. Holstein, 51, 57. —,
J. H., g. m. 1. Greve C. F.
Moltke, 2. m. C.A. v. Plessen,
51, 57, 172.

Bülow, F. L. E., Baron, 60,
129 f., 172. —, Joh, IV ff.

Bøhm,C,43,170.—,seHolmsted.

Callenberg, A. S., Grevinde,
g. m. G. U. v. Berckentin.
40, 55.

Carl, Landgreve af Hessen,
10 f., 138, 157—64, 168, 187.

Caroline Mathilde, Dronning,
11—22,26-28,39—49,51—57,

Af Navnene i Anmærkningerne er kun optaget et Udvalg.
s. 19663—67, 78, 83—85, 87,
90—94, 101, 107, 113 f..
116—19, 122, 128 f., 135—44,
152, 160, 170 f., 176 f.

Charlotte Amalie, Prinsesse, 82.

Christian VII, Konge, 2—164,

175.

Crone, J. V. F., Friherre, 131—3.

Danneskiold-Laurvig, A. S., g.
m. Baron F. L. E. Bülow, 57,
172. —, C. C. Greve, 2.

Danneskiold-Samsøe. F., Greve,
8 f, 14, 22, 25.

Desmars, C. A. D., g. m. C.
G. Pilo, 30.

Drieberg, C. A. V., 28.

Eigtved, S. D. C., g. m. J. C.
K. Kragenskiold, 160—3,
188. —, se Walther.

Eickstedt, H. H., 86, 95, 97 ff,
108, 127.

V. Eyben, E. M. S., 44 f., 57,
171.

Fabricius, C., 171.

Fabritius de Tengnagel, C. A., 57.

Falkenskiold, S. O., 86 f.

Fistaine, J. F., 171.

Frederik V., 2, 4—6, 166.

Frederik (VI), 41, 78 f., 119 f.,
156 f., 170.

Frederik, Arveprins, 7, 62, 82
f., 97, 99, 115, 130, 133, 153 f.

Fædder, C., 132.

Gabel, J. J., 109 ff., 182. —, S.,
g. m. B. Dragun, 183. —, se
Rosenkrantz.

Georg Ludvig, Hertug af Brunsvig,
33.

Gersdorff, C. T., g. m. H. C.
Schimmelmänn, 57.

Goodridge, 34.

Gram, se Reventlow.

V. Grambou. H. J., 131—33.

Gude, H.. S6 f., 89 f., 179.

Guldberg, O. H., 97 ff., 105, 164.

Gyldenchrone, C. V., 107, 182.

Gähler, se Ahlefeldt.

Haxthausen, C. A., Baron,
84. —, G. C., Greve, 84.

Hesselberg, H. J. H., 86 f., 89 f., 95, 178—80.

Hielmstjerne, H., 36 f.

Hildermann. C. S., g. m. C. Biehl, 166.

V. Hobe, L. L., 108.

Hoick, C. F. V., Greve, 3 f., 26—28, 36—38, 51, 55 f., 61, 172, 174 f. —, M., Komtesse, g. 1. m., V. A. V. d. Lühe, 2, m. C. F. Numsen, 56, 61, 132, 174 f.

Holstein. U. A., Greve, 129. —, se Buchwald.

Holmsted, A. S. A., g. m. C. Bøhm, 43, 170.

Horn, A. C. M., g. m. B. Schjøtt, 183. —, F., 75 f.

Hornemann, se Pauli.

Høyer, C., 171

V. Ingenhaven, C. F., 33 f.—, se Krabbe.

Jessen, N. J., 97 f., 100.

Johannsen, F., 180.

Juliane Marie, Dronning, 26, 53, 97, 99, 115. 153 f.

Juel, J., 171.

Juul, C. F., 28 f.

Kardorf, U. A., 90, 95, 179 f.

Keith, R. M., 91—4, 128, 180f.

Kirchhof, J., 3 f., 23 f., 140, 167. —, se Thaulow.

Knuth, F. J. M., g. m. Baron M. H. Løvenskiold, 164.

s. 197Krabbe, M. M, g. m. C. F. v. Ingenlmven, 33 f.

Krag, D. C. F., 188. —, se Zumbildt.

Kragenskiold, J. C. K, 160—62, 187 f. —, se Eigtved.

Krogh, F. F, 57, 161.

Køller-Banner, G. L, 95—100. 106, 120 f, 123 f, 158, 179 f.

La Tour, 44—46, 54, 57, 171.

Louis Theodor Alfred Bobé, 1867-1951, *Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Kong Christian VII*,

Laurent, P, 137, 186 f.

Laurvig, se Dannekiold.

Levetzow, H, 175.

de Llano, S, 57, 172.

Louise, Dronning, 14.

Louise, Prinsesse, g. m. Landgreve Carl, 10, 17, 168.

Louise Augusta, Prinsesse, 129.

Lühe, V. A, 131.—, se Holck.

Maes, C. D. R, 169.

de Malleville, Th., 173. —, se Meyer.

Mandelberg, J, 170.

Meyer, J. M, g. m. Th. de Malleville, 57, 173.

Moltke, A. G., Greve, 7, 22, 25, 137, 139, —, A. H, 3. —, C. F, Greve, 22, 44.

Nielsen, G, 11, 18 f, 157 f.

Numsen, B. Ø. M, g. m. J. P. Bielke, 82 f. —, F, 79, 86.

Osborne, J, 28, 169.

Pauli, U. A, g. m. O. Hornemann, 57, 173 f.

Perkentin, se Berckentin.

Pilo, C. G, 29 f., 169, 171.

Pleckenberg, se Blechingberg.

Plessen, C. A., 57. —, se Berckentin.

Piper, A. F, 188. —, F. S, g. m. L. N. K. v. Schmieden, 188. —, J. B, 188. —, se Voltelen.

Quist, F, 2.

v. Raben, M, 164.

Rantzan-Ascheberg, S. C, Greve, 58, 84 f., 93 f, 100, 105 f, 111, 115, 175, 182.

Reventlow, D, Greve, 3, 5—7, 25, 60, 71, 124 f, 135—46, 151, 154, 166 f. —, F. L, Komtesse, g. m. 1. C. F. v. Gramm, 2. m. Greve C. Stolberg, 21.

Reverdil. S. E., 5, 11, 24—26,
31f, 82, 125, 143f, 146, 158 f.
161 f.

Rosenkrantz, B. S, g. m. C.
C. Gabel, 51, 172. —, I, 150. .

Rothe, Th., 77.

Saint-Germain, C. L, Greve, 6.

Sames. C. V, 180.

Sarti, G, 64 f, 130 f, 176, 186.

Schack, E. C, 98.

Schack-Rathlou, J. O, 3f, 139.

Scheibe, C. F, 120, 184.

Schilden-Huitfeldt, H. H, 57.

Schimmelman, T., Greve,
57. —, se Gersdorf.

Schiøtt, se Horn.

Schlichtkrull, M., g. m. C. Biehl,
166.

Schmettau, H. V, 148.

Schulenburg, V., Greve, 173.

Schumacher, A., 127, 184 f.

Schumann, C. V. D., 65 f, 177.

Sophie Magdalene, Dronning,
6—13, 26, 63, 65-67, 116,
168, 175 f.

Sophie Magdalene, Prinsesse,
11.

Sperling, J. U, 4, 22 f.

Stolberg, se Reventlow.

Struensee, C. A., 57.—, J. F.,
Greve, 37, 49—55, 83—88,
90-95, 98 f, 100—13, 116
s. 198f., 121 f., 123—5, 127 f.,
130-3, 184 f.

Sturz, H. P., 171, 181.

Støvlet-Kathrine, se Beuthack.

Thanlow, F., g. m. J. Kirchhof,
167.

Thott, O., 25.

Uldall. P., 118.

Undall, A., 89, 179.

Walther, C. S., g. m. N. Eigtved,

Louis Theodor Alfred Bobé, 1867-1951, *Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Kong Christian VII,*

161 f.

Warnich, H. J., 171.

V. Warnstedt, F. C., 57,
172—74.

Vilhelm IX., Landgreve, 11.

Vilhelmine Caroline, Prinsesse,
11.

Winterfeldt, J. B., 84 f.

Wohlert, H. F.. 130, 185.

Voltelen, J. B., g. m. A. F.
Piper, 188.

Zumbildt, K., 188.